

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 50 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštini hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Časopis za trgovino, industrijo, obrt in denarništvo

Izhaja vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, četrtek 4. avgusta 1938

Cena posamezni številki din 2

Za naš Maribor

Z otvoritvijo Mariborskega tedna se začne to soboto v Mariboru v proslavo 20letnice naše osvoboditve velike jubilejne svečanosti, ki bodo dosegle svoj višek v nedeljo dne 14. avgusta na grandioznem narodnem taboru. Deset in deset tisoči Slovencev iz vseh krajev naše domovine bodo ta dan z glasnim poudarkom in v popolni enotnosti ter slogi manifestirali za naš Maribor, a tudi za nedotakljivost naše severne meje.

Potrebna in nujna je ta manifestacija ravno v sedanjem času in ta potreba je tako evidentna, da je ni treba posebej ne utemeljevati niti razlagati. Čutimo jo v svojih središčih in zato ve vsak Slovenec, da mora biti narodni tabor prihodnje nedelje v Mariboru naravnost velikanski, da bo njegova sila za vse in vsakogar prepričujoča.

Mora pa tudi dati vsej naši severni meji novo vzpodbudo, da bo vsa naša severna meja čutila, da se more vsak hip in tudi v najresnejših urah popolnoma zanesti na vso Slovenijo, pa tudi vso Jugoslavijo.

Ta vzpodbuda je tem bolj potrebna, ker smo doslej za severno mejo in za naš Maribor storili mnogo premalo. Prav za prav je bil vseh teh 20 let Maribor navezan le na sebe in vse, kar je dosegel Maribor, je dosegel večinoma le z lastno silo. Če osvobodil se je Maribor prav za prav sam, a sam si je tudi ustvaril novo in trdno gospodarsko podlago, da more ob 20letnici svoje osvoboditve pokazati na velike in trajne uspehe.

In na Mariborskem tednu bo te svoje uspehe tudi pokazal in mogoče jih bo pokazati s ponosom, ker jih je dosegel, čeprav ni bil nikdar deležen posebne podpore iz centrale. Nasprotno je zlasti v prvih časih, ko se je nehala konjunktura, vse kazalo, kakor da je obsojen Maribor na propadanje. Premeščena je bila iz Maribora kontrola dohodkov, likvidirati je morala mariborska oblast in odpravljeno je bilo veliko županstvo, da je izgubil Maribor celo vrsto agilnih in zaslužnih nacionalnih delavcev. A tudi vse gospodarsko življenje v Mariboru je znatno zastalo, da je padla vsa gospodarska sila Maribora.

V teh težkih časih si je našel Maribor sam rešitev. Nakrat je postal največje središče naše nove tekstilne industrije, ki je zaposlila na tisoče delavcev ter dala mestu in vsej okolici nov vir zaslužkov. Gospodarsko vstajanje Maribora se je začelo in na razstavah Mariborskega tedna bodo podani o tem dvigu prepričujoči dokazi.

Kakor je ves ta napredek Maribora razveseljiv in zanosen, pa še dolgo ni tako velik, kakor bi mogoče in moral biti. Kajti Maribor ima še druge velike pogoje za svoj napredek, a sam teh pogojev ne more zadostno izkoristiti. Po pravici nosi Maribor častni pridevek jugoslovanskega Merana, toda ta Meran je mnogo premalo obiskan od tujcev. Silno mnogo je sicer Maribor že sam storil za dvig tujskega prometa, toda te finančne moči, da bi rešil cestno vprašanje Maribor sam nima. Doktor pa ni Maribor zvezan z dobrimi avtomobilskimi cestami s

severom in jugom, tako dolgo se tudi ne more prav razviti tujski promet in naj tujca še tako vabijo lepe kočice na Pohorju in divno kopališče na Mariborskem otoku! Vse te milijonske žrtve Maribora za dvig tujskega prometa se bodo rentirale šele takrat, ko bodo lepe avtomobilske ceste vabile tujce v Maribor.

Naša obdravska prestolnica pa leži tudi v agrarno bogatem kraju in ima vse pogoje, da postane središče vse naše sadne izvozne trgovine, močno središče naše vinske trgovine ter tudi močno središče naše lesne trgovine. Tudi v

tem pogledu potrebuje Maribor pomoči iz centrale, te pomoči pa do danes še ni dobil. Saj ni dosegel Maribor niti tega, da bi bil telefonično dobro zvezan s svetom in položitev kabla od Maribora do Beograda je zopet odložena za nedoločen čas.

Mnogo je Maribor storil tudi na kulturnem polju, a sam ne more doseči vsega, kar bi kot naša severna prestolnica nujno moral imeti. Novo gledališko poslopje, nove šole in celo vrsto drugih stvari nujno potrebuje Maribor in dolžnost centrale je, da mu te nujno potrebne stvari tudi da.

Jubilejne svečanosti v Mariboru morajo zato dati Mariboru jamstvo, da se bodo v bodoče njegove potrebe upoštevale vse drugače, kakor pa so se upoštevale doslej. Jubilejne svečanosti v Mariboru naj ne bodo le proslava tega, kar je že doseženo, temveč naj pomenijo tudi začetek nove dobe za gospodarski, kulturni in socialni dvig Maribora ter vse naše severne meje.

V tem duhu in s tem zagotovilom naj tudi izzvene mariborske jubilejne svečanosti in naša severna meja bo za vedno utrjena in nepremagljiva.

Dr. A. Juvan, župan mariborski:

Severna meja Vas vabi!

Mariborski teden odpre 6. avgusta vrata. Naša letošnja gospodarska razstava bo še lepša in obsejnejša kot prejšnja leta. Obrtniki, trgovci in industrialci so tekmovali med seboj in postavili na razstavo svoje najboljše in prvovrstne izdelke, da tako pomagajo proslaviti 20letnico naše svobode in zedinjenja. Za ugled in dobro

Spominu osvoboditeljev Maribora

General Maister

Ko proslavljamo veliki dan osvoboditve Maribora, je naša dolžnost, da se najprej v globoki hvaležnosti spomnimo onih naših mož, katerih zasluga je, da je danes Maribor naš in da je vsaj eden naših starih mejnikov na svobodnih slovenskih tleh. In ta naša dolžnost je tem večja in tem sveteljša, ker je bila tudi zasluga teh mož izredno velika, da je postala naravnost bleščeč primer, kako bi morali delati ob prevratu povsodi, da bi nam bila ohr-

njena vsaj oba severna mejnika. Med temi možmi in janti, ki so se ob preobratu borili za Maribor in ga priborili Sloveniji in s tem tudi Jugoslaviji pa se visoko dviga general Rudolf Maister.

General Maister je kot prvi začel pripravljati sile za veliki dan preobrata, general Maister je organiziral in vodil preobrat, general Maister je osvojil in ohranil Maribor, da je osvoboditev Maribora Maistrovo delo in da je zgo-

dovina slovenskega Maribora neolčljivo zvezana z Maistrovim imenom.

In ta neizbrisna zasluga generala Maistra je tem večja, ker je izvršil svoje veliko dejanje v času največje slovenske desorientacije, ko je vse upalo, da nam stric iz Pariza prinese meje, kakor smo si jih želeli, namesto da bi sami si ustvarili meje, ki so nam pripadale po narodni pravici. Kakor ob Mariboru, tako bi mogli tudi na Koroskem doseči to, kar je bilo skozi stoletja naše, če bi zidali na lastno moč in zaupali lastnim mišicam, ne pa tuji pravičnosti.

Naša historična naloga je bila, da ob preobratu mobiliziramo vse svoje sile, ker so bile vse naše meje odprte in je bila varna meja le ob Kolpi. Samo general Maister pa je to dolžnost spoznal in jo tudi izvedel. Vsi drugi pa so se te dolžnosti in te odgovornosti ustrašili in zato smo s praznimi rokami branili svoje meje — in jih tudi izgubili.

Zato nam ni general Maister samo osvoboditelj Maribora, temveč tudi oni svetel vzor možavodnika, v katerem se v najtežji uri izživi genij naroda, da obvaruje narod pred propadom. In če bi izgubili Maribor, bi bila to za nas katastrofa, ki je ne bi prenesli.

Zato začnija slovenski narod svečanosti ob 20letnici osvoboditve Maribora z globoko hvaležnostjo do vseh onih, ki so Maribor osvobodili, zlasti pa do generala Maistra, ki je bil duša vsega osvobojenja.

Klanjamo pa se spominu generala Maistra tudi zato, da bo ostal med nami vedno živ njegov duh, da nas bo vedno prevevala njegova požrtvovalnost in da bomo vedno enako zvesto izpolnjevali svoje nacionalne dolžnosti ter s tem za vse čase ohranili Maribor našemu narodu in Jugoslaviji.

Včna slava spominu generala Maistra!

Včna hvala vsem osvoboditeljem Maribora!

ime naše meje se gospodarstveniki niso ustrašili truda in tudi ne bali stroškov.

V okviru Mariborskega tedna priredi mestna občina posebno kulturno in prosvetno razstavo, pri kateri sodelujejo vse kulturne in prosvetne organizacije. Namen te kulturne razstave je prikazati javnosti prosvetni in kulturni razvoj Maribora od preobrata dalje do današnjega dne. Poleg tega bo mestni gradbeni urad na reliefnih skicah prikazal razvoj Maribora v glede gradbenosti, cest, kanalizacije; elektrifikacije in vsega, kar se je v 20 letih v Mariboru v tem pogledu na novo ustvarilo. Gospodarska razstava Mariborskega tedna skupno s to kulturno, prosvetno razstavo bo pokazala obiskovalcem celotno sliko Maribora, kakršen je po dvajsetih letih osvobojenja v gospodarskem, kulturnem in prosvetnem pogledu.

Gospodarske razmere v Mariboru prihajajo počasi v normalno stanje. Gospodarska kriza je za nami in smo ji občutili prav tako težko kot vsepovsod, nekoliko lažje smo se pretolkli skozi denarno krizo. Imamo pač veliko industrije in gospodarsko dobro urejeno mestno občino, ki sta v letih krize zalagali lokalni trg z gotovino. Industrija je točno plačevala mestne davščine, delavske mezde, ta stalni dotok denarja se je poznal pri trgovcu, obrtniku, posebno pa še pri denarnih zavodih. Mestna občina je v vseh letih krize svoje obveznosti točno plačevala, investirala v javna dela velike vsote, plačevala od svojih dolgov anuitete domačim zavodom točno in še pred zapadlostjo, če je bilo treba. Zato so naši domači denarni zavodi zadostili najnujnejšim potrebam vlagateljev, izplačevali vloge ter ohranili zaupanje vlagateljev. Nobeden naših domačih zavodov ni šel pod zaščito, tega so se poslužile le banke, ki pa imajo svoje centrale izven Maribora.

Tako imamo danes v Mariboru 4 odlične, dobro fundirane zavode: »Banovinsko hranilnico«, »Mestno hranilnico«, »Posojilnico« in »Spod-

Ljubljanskemu trgovstvu!

Za proslavo 20letnice osvoboditve Maribora priredi ljubljansko trgovstvo v nedeljo dne 7. avgusta t. l. avtomobilski izlet na Mariborski teden. Vsi trgovci, ki se udeležijo tega izleta, se zberejo v nedeljo dne 7. t. m. v Celju ob 9. uri dop. pred Narodnim domom,

od koder se odpeljejo s tovarišitrgovci drugih trg. združenj v Maribor. Oni, ki potujejo v Maribor z železnico, naj odpotujejo v nedeljo dne 7. t. m. ob 5.30 zjutraj in pridejo v Maribor ob 9.13. Ob pol 11. uri dopoldne se zberejo vsi trgovci na Mariborskem tednu.

Častna dolžnost ljubljanskega trgovstva je, da pri tej zgodovinski pomembni proslavi sodeluje v največjem številu ter manifestira za močno Jugoslavijo. Velja torej geslo: Vsi ljubljanski trgovci v nedeljo v Maribor!

nještajersko ljudsko posojilnico, ki so težke čase denarne krize z uspehom prestali. Vsi štirje zavodi poslušajo danes skoraj normalno in razpolagajo skupno z vlogami okoli 300.000.000—din. Ta vsota popolnoma zadostuje za kreditne potrebe mesta in njegovega zaledja, poleg tega imajo bančni zavodi dovolj gotovine, da krijejo kreditne potrebe industrije. Tako upamo smo glavne težkoče krize prebredli, zaupanje ljudstva v denarne zavode se je povrnilo, prihranki stalno rastejo, trgovina in obrt lahko pričakujeta boljše čase, posebno tudi, ker je končna uređitev zaščite kmečkih dolgov vr-

nila kmetu kredit, gospodarske razmere so mu dale večje dohodka in tudi kmet zopet pride na trg kot kupec v pošte.

Samo eno željo še imamo in to moramo vsi enodušno ponavljati vsepovsod in ob vsaki priliki. Naši javni nameščenci morajo dobiti **zboljšane plače!** Današnji njihovi prejemki ne zadostujejo niti za goło življenje. Vsako delo zasluži dostojno plačilo. Tudi je v interesu javne uprave, da se uradniške plače čimprej zboljšajo. Uradnik je velik, dober in hiter potrošnik. Zato je tudi iz gospodarskih razlogov potrebno in nujno

vprašanje uradniških plač čim prej zadovoljivo rešiti. Šele takrat dobimo v mestu normalne gospodarske razmere, zadovoljni srednji stan, ki je in bo steber upravnega reda. Šele takrat pa se bo tudi zboljšal dokončno položaj malega trgovca in obrtnika. Čim dalj se z rešitvijo tega vprašanja odlašajo, tem večja bo škoda za upravo in za gospodarstvo.

20letnico narodne svobode in zedinjenja praznujemo v Mariboru. Slovenci, Jugoslavlani! Meja Vas vabi, sveta meja Vam in nam, pridite, poselite mariborske slovesnosti in prireditve ob priliki praznovanja narodnega odrešenja!

šega gospodarskega razvoja in reklami za naš domač trg.

Mariborski teden pa noče biti le kopija običajnih velesejmov. Njegov namen je predvsem propaganda za naše mesto, zato se na vseh Mariborskih tednih tudi učinkovito prikazuje kulturno delo Maribora. Naj omenim le slikarske razstave, gledališke predstave in koncerte. Našemu športu daje Mariborski teden priliko za vsestransko udeleževanje. Posebno v zvezi z Mariborskim otokom so za časa Mariborskih tednov bile v Mariboru že ponovno velike plavalne tekme.

Prav posebno pažnjo pa posveča Mariborski teden naši tujsko-prometni propagandi. V trgovinskih bilancah mnogih naših sosednih držav pomenja tujski promet visoko aktivno postavko. Naša zemlja gotovo lahko konkurira glede lepote z najlepšimi kraji sosednih držav, nezadostna tujsko-prometna propaganda je pa te zaklade naše zemlje puščala neodkrite in osamljene. Maribor, krasno ležeč ob vznožju Pohorja, s svojo zdravo klimo in moderno

urejenimi hoteli, z zaledjem kakor ga ima malokatero mesto, je bil še pred nekaj leti v tujsko-prometnem pogledu silno zanemaren. Vsekakor je zasluga Mariborskega tedna, ki je v 7 letih svojega obstoja izdal za propagando že blizu 1 milijon dinarjev, da postaja Maribor ne le v Jugoslaviji ampak tudi daleč preko naših mej vedno bolj znan po svoji lepoti in mikavnosti, po svoji udobnosti in prijetnem bivanju. Vsakoletne tujsko-prometne razstave na Mariborskem tednu so prikazovale lepote našega Pohorja in Kozjaka, naših prijaznih vinorodnih gor, naših lepih trgov in vasi in udobno urejenih kopalnišč. Tujski promet je vedno aktivna postavka. Denar, prinešen iz drugih krajev, je največji aktivum. So bili primeri, da so bili izdelki nekaterih strok po Mariborskem tednu razprodani.

Mariborski teden razgiblje vsako leto Maribor baš v dobi, ko je sicer vladalo največje mrtvilo in mu daje samozavesti in poguma, da dela in ustvarja in da si s pridom svojih rok sam zajamčuje boljše bodočnost.

Dr. Franjo Lipold, predsednik Mariborskega tedna:

Pomen Mariborskega tedna

V prvih povojnih letih je bila gospodarska konjunktura zelo ugodna. Nadomestiti je bilo treba v svetovni vojni uničene gospodarske dobrine. Kazalo je, da bo imel zlasti Maribor kot obmejno mesto lepo bodočnost. Velik del naše trgovine z inozemstvom je šel skozi obmejni Maribor. Mesto je vidno gospodarsko vzcvetelo in je zlasti oživeło, ko je postalo upravno središče mariborske oblasti.

Lepi časi lahkega zaslužka in veselega življenja so se pa morali kmalu umakniti resnejši dobi. Pro-

četkom leta 1932. sem sklical anketo gospodarskih, kulturnih, nacionalnih, tujskoprometnih in športnih organizacij, kjer smo razmotrivali o organizaciji samopomoči. Sad te ankete je bil zasnova Mariborskega tedna, ki naj bi svetu prikazal produktivne zmožnosti Maribora in njegovega zaledja, zmožnosti njegove industrije, trgovine in obrti in ki naj bi predočil naša kulturna in nacionalna stremljenja, pokazal razvoj našega športa, lepote Maribora in njegove okolice. Hoteli smo se naši jugoslovanski javnosti in tudi inozemstvu s svojim delom in svojimi stremljenji predstaviti in tako obenem spodbuditi vse naše gospodarsko in kulturno hotenje k večjim naporom za vsesplošni podvig. Prvi poskus Mariborskega tedna 1932. leta sicer ni vseh pričakovanih izpolnil, vendar je pa dokazal, da je ideja Mariborskega tedna dobra in zdrava. Prvo skeptiko smo razpršili in že drugo leto je ves Maribor sodeloval pri Mariborskem vednu. V dokaz, da je bila zamisel Mariborskega tedna zdrava, dobra in koristna, je dejstvo, da smatra danes vsak Mariborčan Mariborski teden za svojo stvar in da nima nikjer več nasprotnikov. Vsi krogi javnega življenja sodelujejo pri Mariborskem tednu in ga podpirajo. Taka vsesplošna solidarnost pa daje Mariborskemu tednu zdravo podlago in mu jamči za uspehe. Prireditelji Mariborskega tedna so tudi prvi organizirali jeseni 1932 razstavo naše podeželske produkcije, zlasti sadja in vina. S tega prvega poskusa se je razvil vsesplošno priljubljeni mariborski jesenski sadni sejum, ki ga sedaj organizirajo vsako leto strokovne organizacije.

Naša industrija sprva radi dobre konjunkturi, ki jo je imela, ni baš z vneto sodelovala pri Mariborskem tednu. Skušnja je pa le pokazala, da je kolektivno prikazovanje mariborske industrije v zvezi konjunkturi tudi za njo koristno, saj obišče Mariborski teden vsako leto do 100.000 ljudi iz vse države in tudi iz inozemstva in so mnogi šele na Mariborskem tednu spoznali, kaj Maribor

na industrijskem polju producira. Mariborska trgovina je na Mariborskih tednih od vsega početka rada sodelovala. Saj je tako zlasti domačinom mogla pokazati, kaj jim more nuditi in jih odvracala od nakupa drugod in zlasti v inozemstvu. Obrtne razstave so vsako leto na Mariborskem tednu posebna atrakcija. So skrbno organizirane in dokumentirajo visoko zmožnost naše obrti. Nagrade, ki jih dobivajo za razstavljene izdelke pomočniki in vajenci, spodbujajo naraščaj k vseintenzivnejšem izpopolnjevanju v stroki. Največji del Mariborskega tedna je bil vedno posvečen prikazovanju na-

met z inozemstvom je bil v velikih meri usmerjen po drugih progah, bujno cvetoča povojna trgovina je začela hitro propadati. Ko je bilo v Mariboru ukinjeno veliko županstvo, ko so zginili še uradi oblasti, samouprave in finančne direkcije in ko se je tudi kontrola dohodkov preselila v centralo, je Maribor iz dneva v dan postajal brezpomembno provincialno mesto. Val svetovne gospodarske krize je tudi Maribor težko zadel. Poleg splošnih težav na gospodarskem polju je bila zlasti finančna kriza in kriza naših denarnih zavodov vsak dan večja. Pomoči ni bilo od nikoder. V teh težkih časih so se mariborčani zdravili in vse bolj je prodiral prepričanje, da si moramo pomagati sami in da si bomo boljše bodočnost mogli ustvariti le z lastnimi silami in z lastno energijo.

V krog teh prizadevanj spada tudi ideja Mariborskega tedna. Za-

Miloš Oset, predsednik Zdr. trg. v Mariboru:

Razvoj našega Maribora

Smatram za umestno, da se ob 20letnici Jugoslavije in osvoboditve našega Maribora spominjam na predvojno in popreobratno dobo našega mesta ter da navajam v to svrhu nekaj zanimivih dejstev in števil.

Pred približno 100 leti, t. j. 1834. je imel Maribor 4578 prebivalcev, bil je torej zelo malo provincialno mesto. Z gradbo železnice Dunaj—Trst, ki je stekla skozi Maribor leta 1846., je pa pričelo število prebivalcev naglo rasti, tako da je njih število naraslo do leta 1870. na 12.000, leta 1880. na 18.000,

leta 1890. na 20.000, leta 1900. na 25.000, leta 1910. že nad 28.000, in leta 1931. na 34.000 prebivalcev. Velikega pomena je bila za Maribor leta 1863. dograjena železnica iz Maribora v Celovec, žal se pa ni posrečilo, da bi se bila železnica na Madžarsko, ki se je zgradila leta 1860., ocepila proti vzhodu iz Maribora in ne iz Pragerskega. Z dograditvijo teh železnic je Maribor pridobil železniško kurilnico in delavnice, ki so začele z obratom leta 1863., kar je povzročilo zopet večji razmah mesta.

Število prebivalcev se pa ni povečalo samo v Mariboru, temveč tudi v okoliških občinah: Krčevini, Pobrežju, Radvanju, Teznu in Studencih. V slednje imenovani občini je bil prirastek največji, kajti od leta 1870. do 1931. se je število prebivalcev 4kratno pomnožilo.

Važne in omenbe vredna je bila preselitev lavantinske škofije in z njo v zvezi bogoslovja iz Sv. Andraža v Labudski dolini v Maribor, kar se je zgodilo po zaslugi slavnega škofa A. M. Slomška l. 1859.

Pomembna za Maribor je bila gradnja velikega mostu čez Dravo, ki je bil leta 1912. z veliko slovesnostjo izročen prometu. Brez tega mostu bi Maribor prav gotovo ne bil tako napredoval; mnenja sem pa, da bi se ta most po preobratu ne bil postavil na tem mestu. Z gradnjo mostu se je reguliral novi Glavni trg, kjer so odstranili vse stare stavbe, kot bivšo vojašnico, pošto in druga postopja, tako da je dobil na tem delu Maribor novo in lepše lice. Stari most je bil silno neprikladen, ker je vodila do njega od obeh strani strma cesta.

Z razširitvijo Maribora je nastala potreba po novih ljudskih in srednjih šolah ter je imelo mesto že pred vojno razen več ljudskih šol še gimnazijo, realko, moško in žensko učiteljsko, kadetnico in vinorejsko šolo. Prav tako je imel Maribor pred vojno tudi že nekaj uglednih in velikih domačih denarnih zavodov, ki so se po preobratu še znatno razširili.

V zvezi z naglim porastom mesta je nastalo v Mariboru precej večjih trgovskih hiš, ki so bile za takratne razmere moderno ureje-

ne in z blagom dobro založene. Značilno pa je, da Maribor pred vojno ni imel nikakih večjih pomembnih industrij, razen usnjarske in mlinske. Med trgovinami pa so imeli poleg drugih sloves zlasti vinska in lesna trgovina. Lesna trgovina se je razvijala v Mariboru zlasti zaradi našega obdravskega pristanišča z našimi splavarji, ki so kot »Kapetani dravske flotile« vozili svoje blago v Maribor in dalje v smeri proti Črnemu morju. Pač pa je takrat cvetela obrt ter so imele nekatere mariborske obrtne panoge posebno dober sloves.

Po preobratu je nastal v Mariboru v poslovnem svetu nekaj trenutni zastoj. Nekateri so bili v dvomu, da li bo Maribor pripadal Jugoslaviji, precej prejšnjih trgovcev se je pa v prvem strahu izselilo v Nemško Avstrijo. Kmalu se je pa naselil v Mariboru nov, mlajši trgovski rod, ki je ustanavljal trgovine vseh mogočih strok, ki so si sčasoma priborile sloves uglednih tvrdk, ki so nedvomno v čast našemu stanu in našemu mestu.

Zbog ugodne lege Maribora, kakor tudi radi v bližini se nahajajoče velike elektrarne Fale je bil naš Maribor vabljiv zlasti za inženirje v svrhu ustvarjanja nove tekstilne industrije. Tako je Maribor danes eno največjih tekstilno-industrijskih mest Jugoslavije s približno 7 do 8000 delavci.

Od leta 1924. dalje je bil v Mariboru sedež velikega županstva in mariborske oblasti, kar se je pa z ustanovitvijo banovin leta 1929. ukinilo. Tudi je bila tu kontrola dohodkov državnih železnic, pa je bila premeščena v Subotico. Z ukinitvijo odn. preselitvijo teh uradov je Maribor precej izgubil in s strahom smo gledali, kje bomo dobili nadomestilo. Sčasoma se je pa ta izguba delno vsaj nadomestila z močnim prirastkom tekstilne industrije, kakor sem že prej omenil.

Naš Maribor je znan kot »Jugoslovanski Meran«, in to upravičeno, kajti mesto samo na sebi ima krasno lego, obdaja ga divna okolica ter je zaščiteno od treh strani s prijaznimi Slov. goricami, Kozjakom in zelenim Pohorjem.

S kolodvora po Aleksandrovi cesti in Presernovi ulici na Mariborski teden!

ANDREJ OGRIZEK

KRANJ

specialna, moderno urejena pletilnica

Ustanovljena 1922

izdeluje pod strokovnim vodstvom lastnika vse vrste pletenin

za moške, ženske in otroke, za vsak letni čas, za vsakdanje delo, za šport in za luksuz, in v raznih kvalitetah // Moderni modeli, moderni vzorci pletenja, trpežna izdelava, okusne barve, soliden material in nizke cene so lastnosti, ki odlikujejo

En gros!

„ANKO“-pletanine

En détail!

Kdor je živel enkrat v Mariboru in spoznal njega okolico, mu je postalo naše mesto druga domovina, katero je le nerad zapustil.

Odkar se je začela graditi na Pohorje lepa avtomobilska cesta, je poraslo zanimanje domačih in tujih letoviščarjev za Pohorje tako, da je upanje, da se bo na teh naših »Alpah« tujski promet razvil v toliki meri, da bo imelo od tega mnogo koristi i mariborsko, kot tudi okoliško prebivalstvo. Treba nam je samo zboljšanja vseh cest,

za katere se je doslej zaradi preskromnih sredstev vse premalo storilo. Upam pa, da se bo v dobljennem času tozadevno nadoknadilo, kar se je v preteklosti zamudilo.

Pred leti je zgradila mestna občina na otoku Drave, sredi romantične šume lepo in moderno kopališče s tremi bazeni, številnimi kabinami in restavracijo; mirno lahko trdim, da je to ena najprivlačnejših točk ne samo za Mariborčane, temveč tudi za leto-

viščarje, domače ko tudi inozemske.

Zaključujem svoja izvajanja z iskreno željo, da bi odločujoči faktorji omogočili še večji razmah našega mesta, upoštevajoč vse njegove gospodarske, kulturne in socialne potrebe. **Zelim, da bi postal Maribor močna obmejna gospodarska postojanka**, ki bi omogočila i industriji, kot tudi v trgovini, obrti in tujskemu prometu do prave prosperitete, ker to bi bil temelj resničnega blagostanja!

le tisti trgovski pomočniki, ki čutijo v sebi dovolj sposobnosti in izkuslev in ki imajo potrebno finančno podlago. Danes smatra več ali manj vsak trgovski sodrudnik za svojo dolžnost, da se mora prej ali slej osamosvojiti, da se preskrbi za starost; to bi pa po novem odpadlo, ker bi bil pokojninsko zavarovan. Mnogo manj bi bilo polomov, konkurzov, zgubljenih eksistenc; skratka, nastopila bi nekaka večja trgovska varnost in dvignila bi se poslovna morala.

in obrtniška bolniška blagajna, ker sprejema med svoje člane tudi samostojne obrtnike. Ob ustanovitvi se je prijavišo takoj približno 100 članov, koncem leta 1937. je pa štela že 400 članov, ki so uvrščeni v tri kategorije, po višini plačila prispevkov. Če se omenimo, da je izplačala ta institucija od ustanovitve do danes okoli din 1.569.000—, bo najbrže zadostno dokazano, kako potrebna je bila ta socialna institucija med mariborskim trgovstvom in obrtništvom. L. 1927. je pa ustanovil Gremij »Trgovsko samopomoč« to je institucijo, zgrajeno na temelju samopomaganja članstva, ki je danes največja institucija te vrste v državi. Članstvo je razdeljeno v dve kategoriji (do 50 let in nad 50 let stari), zavarovanje je dokladno t. j. ob smrti člana morajo plačati vsi ostali člani iste kategorije prispevek din 25—, kar se izplača potem dedičem umrlega. Od ustanovitve pa do danes je bilo izplačano na posmrtninah vsega skupaj din 1.636.580—; ta institucija na svoji važnosti še vedno pridobiva, ker ne samo gospodarski ljudje, temveč tudi iz drugih plasti prebivalstva prihaja članstvo v to resno in nadvse realno organizacijo, koje vestno in točno poslovanje dokazujejo številne zahvale dedičev v dnevnem časopisu.

Ferdo Pinter, podpredsednik Zveze trg. združenj dravske banovine in svetnik Zbornice za TOI v Ljubljani:

Socialno zavarovanje trgovcev

Nekako v zadnjem desetletju, zlasti pa v letih gospodarske krize, ki je razmeroma najhuje divjala baš nad trgovstvom, se je vedno bolj kazala potreba pokojninskega zavarovanja trgovcev in njih rodbin, in to za primer izgube sposobnosti pri izvrševanju poklica kot tudi za primer starosti in smrti.

Ce primerjamo prebivalstvo naše države glede na socialno preskrbo posameznih stanov, lahko mirno trdimo, da je le malo

kongresu mnogo govora. Predsednik Zveze trg. združenj varbarske banovine iz Skoplja g. Zivojin Varošić je podal tozadevno zelo zanimiv referat, ki ga je objavil »Trg. liste« v št. 65 z dne 17. junija t. l. v celoti. V debati, ki je sledila temu referatu in ki je bila objavljena v časopisih le bežno, sem se oglasil k besedj tudi jaz ter sem izvajal, kako si zamišljam pokojninsko zavarovanje trgovstva.

Predvsem bi bilo treba spremeniti § 384. obrtnega zakona, in sicer tako, da mora bazirati socialno zavarovanje trgovstva, zlasti pa pokojninsko brezpogojno na obligatornosti. Odpasti mora torej vsako glasovanje »za in proti«, ker ne bo prišlo sicer nikdar do zavarovanja trgovstva.

Nadalje bi bilo potrebno, da se začenja zavarovanje ne šele pri trgovcu, ko se je osamosvojil, temveč že pri pomočniku, in to z 18. letom, kar pomeni, da bi morali biti naši trgovski sodrudniki(ce) obligatorno zavarovani pri Pokojninskih zavodih za nameščence. To bi bilo danes že lahko izvedljivo, ker je pokojninsko zavarovanje privatnih nameščencev razširjeno že po vsej državi.

Z 18. leti bi pričel torej trgovski pomočnik pokojninsko zavarovanje v Pokojninskem zavodu za nameščence, v katerem bi ostal, dokler bi služboval. Čim bi se pa osamosvojil, bi se njegove do časa osamosvojitve pri Pokojninskem zavodu za nameščence vplačane premije prenesle na Pokojninski zavod za trgovce (ki bi se moral šele ustanoviti, in to po banovinah), kjer bi torej nadaljeval, ne šele pričenal svoje pokojninsko zavarovanje. Na ta način bi trgovci, ki se osamosvoje običajno med 30. in 40. letom starosti imeli ob nastopu svoje samostojnosti že 10 do 20 letno zavarovalno dobo za seboj in s tem seveda že precejšnjo premijsko rezervo. — Ce pa bi trgovce svoje zavarovanje ob pričetku svoje samostojnosti šele pričel, bi moral ali plačevati velikanske premije, da bi dosegel v doglednem času vsaj nekoliko v postve prihajajoče rente, ki bi jih pa le malokdo zmogel ali pa bi bile rente tako minimalne, da niti od daleč ne bi ustrezale za najskromnejše preživljanje.

Pokojninsko zavarovanje trg. sodrudnikov bi pa imelo še drugo blagodejno, oz. koristno posledico in sicer to, da bi se osamosvajali

Gre še za tehnično stran izvedljivosti mojega predloga, ki pa po mojem mnenju ne bi delala nikakih težkoč. Po vzorcu Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani, tudi kar se tiče notranjega ustroja (oz. še v nekaterih drugih centrih naše države) bi se organizirali pri posameznih Zvezah trg. združenj pokojninski zavodi za trgovce — kot že omenjemo — na obligatorni podlagi; uvedla bi se ravno ista zavarovalna lestvica, kot jo imajo privatni nameščenci, samo, da bi bilo samostojnim trgovcem na prosto dano, po kateri stopnji se hočejo zavarovati ter bi plačevali seveda temu primerne premije. Od zavarovanca samega, odušno od njegove dobre volje, često seveda tudi njegove plačilne zmožnosti je potem odvisno, kakšne rente bo dobival na starost, odušno kako bo preskrbljena po njegovi smrti njegova rodbina.

Ponovno naglašam, da je pokojninsko zavarovanje našega trgovskega staleža zelo pereča zadeva. Na nas in na naših stanovskih organizacijah je sedaj, da tega vprašanja ne pustimo več iz vida ter da se resno potrudimo, da bomo kompetentne oblasti, katerim dosedaj ne moremo odrekati precejšnjega zanimanja za socialna vprašanja tudi to našo upravičeno zahtevo čimprej realizirale, kajti mi trgovci smo dolžni ugledu svojega stanu, pa tudi sebi in svojim rodbinam, da zastavimo vse sile, da bomo tudi mi pripravljeni na vse udarce usode, da bomo tudi mi in naše rodbine lahko mirno gledali v bodočnost!

Obema ravnokar opisanima socialnima institucijama predseduje že od ustanovitve dalje naš neumorni g. Vilko Weixl, ki je tudi njih ustanovitelj. Zeleti bi samo bilo, da bi se trgovstvo še bolj oklenilo teh dobrotvornih organizacij, kajti te so za trgovca zaenkrat skromen nadomestek socialnega zavarovanja trgovstva in obrtništvu, ki je pa še žal zadeva bodočnosti.

Uprava Gremija je kupila leta 1915. dvonadstropno vogalno hišo Jurčičeva-Vetrinska ulica za K 207.000— z mnogimi lokali in stanovanji, kjer ima Združenje sedaj v I. nadst. svoje pisarniške lokale ter so nameščene v njej pisarne skoro vseh gospodarskih organizacij v Mariboru, razen tega je pa še prostora za nekoliko privatnih strank. Ta hiša predstavlja danes lepo premoženje s stalnimi dohodki, ki omogočajo, da izvaja Združenje tudi karitativno delo s tem, da podpira obubožane trgovce in brezposelne trgovske nameščence s skromnimi zneski, katerih bi pa Združenje brez te rezerve ne zmoglo.

Pri tej priliki se moramo s hvaležnostjo spominjati dobrotnika, bivšega mariborskega trgovca Simona Novaka, ki je zapustil za obubožane in onemogle mariborske trgovce hišo v Slovenski ulici št. 22 kot nekak azil. Nemara je že takrat stulil, kakšni časi prihajajo nad trgovstvo. Ta hiša je danes last Sim. Novakove ustanove, upravlja pa jo Združenje po posebnem kuratoriju. Mnogo ponesrečenih bivših trgovcev je že našlo v tej hiši vsaj streho ter je tudi trenutno zasedena do zadnjega kottička. Stroške za vzdrževanje hiše nosijo nekatere plačujoče stranke, kar je v ustanovnem pismu tudi predvideno. Blagopokojni Sim. Novak si je s to plemenito gesto zasigural najlepši in trajen spomin med mariborskim trgovstvom ter hvaležnost pri onih revežih, ki so primorani kot preganjanci usode iskati v tej hiši varnega kottička.

Med mariborskim trgovstvom, zlasti med člani uprave vedno bolj rase prepričanje, da bo le oni trgovci, ki je praktično in teoretično vsestransko podkovan spričo težkega položaja, v katerem se nahaja trgovina in ko se tudi ne ve, kaj prinaša bodočnost, kos vsem težavam na gospodarskem polju, zlasti pa konkurenci od zunaj. Zato se posveča vedno večja pažnja šolski izobrazbi trgovskega naraščaja, ne da bi seveda trpel pri tem praktičen pouk. Šolski učni načrti so po mnogih refer-

slojev, ki niso pokojninsko preskrbljeni. Državni in občinski uradniki, odvetniki, notarji, privatni nameščenci in v zadnjem času tudi delavci, so več ali manj preskrbljeni za primer invalidnosti, starosti in smrti, trgovci pa spada med tiste redke sloje, kojih bodočnost je popolnoma negotova, pogostoma zelo temna in žalostna. Ce namreč obnemore trgovci pri svojem poslu, pa pri svojem podjetju ni imel toliko sreče, da bi se bil zasigural s prihranki za ta primer, oz. za starost in smrt, je izročen na stara leta bedi, kar nam številni primeri obubožanih in onemoglih trgovcev kaj nazorno dokazujejo. Ti reveži so izročeni tujim milostim ali bolje rečeno: oni so berači. In vendar je bil ta revež, ki se mora sedaj brez kruha in brez strehe potikati po ulicah in cestah prej enkrat skoro gotovo dober in koristen član človeške družbe, ki je sam podpiral reveže ter se udeleževal s podporami pri humanitarnih, kulturnih in sličnih ustanovah. Bil je nemara svoječasno tudi močan davkoplačevalec, ki torej danes s polno pravico lahko terjaja zase in za svojo rodbino. Človeku primerno preskrbo, ko je prišel v nesrečo.

Kakor sem že prej omenil, je vprašanje oziroma zanimanje za pokojninsko zavarovanje trgovstva staro šele nekaj let. Prej so se bavila s proučevanjem te važne zadeve le posamezna trgovska združenja, med temi tudi naše mariborsko, a v zadnjem času prihajajo tozadevni predlogi in nasveti od vseh krajev naše države. To pomeni, da se smatra rešitev tega vprašanja za tako važno, kakor tudi v resnici je, ter da je interes za to postal med trgovskimi krogi vsesplošen.

Sedaj pa gre predvsem za način tega zavarovanja in o tem predmetu je bilo baš na zadnjem

Fran Skasa, tajnik Združenja trgovcev za mesto Maribor:

Stanovska organizacija mariborskega trgovstva

Prvi začetki mariborskega trgovskega Združenja segajo mnogo desetletij nazaj, segajo v one čase, ko se je pričelo med trgovstvom utrjevati prepričanje, da je edino le v prisilnih stanovskih organizacijah dana možnost uspešno zastopati svoje stanovske interese. Na ponovne prošnje in intervencije iz vrst takratnih trgovskih in obrtniških generacij je izdala avstrijska vlada dne 15. marca 1883 v državnem zakoniku št. 35 zakon o prisilnih stanovskih korporacijah. Leto na to se je ustanovil za mesto Maribor na ustanovnem občnem zboru dne 24. junija 1884 trgovski gremij, ki je štel v prvem letu 118 članov, brez branjevcev, sejmarijev in drugih malih obratov, ki so si kmalu nato ustanovili lastno »Zadrugo branjevcev«.

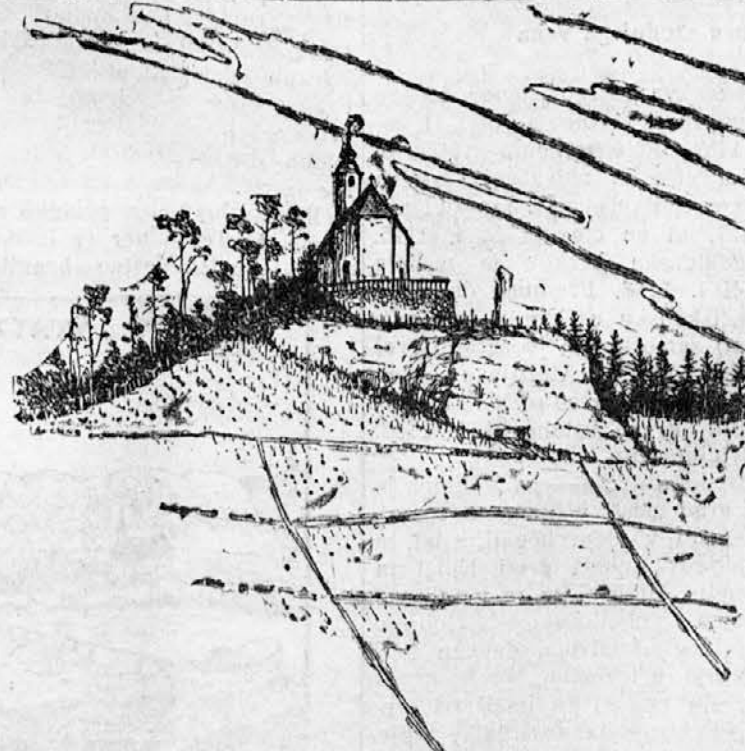
Z razvojem našega Maribora se je dvigalo tudi število gremialnih članov od leta do leta ter je štel gremij ob svoji dvajsetletnici že 241 članov, do preobrata je pa naraslo število že na 335. Leta 1922. se je združila z gremijem še zadnja druga branjevcev z 228 člani ter je štel gremij l. 1926. že 740 rednih članov. Svetovna gospodarska depresija je s kruto roko posegla posebno v trgovske vrste tako, da je imelo Združenje ob koncu leta 1937. samo še 577 članov. Te številke, ki se seveda spreminjajo iz dneva v dan so zanimive v toliko, ker kažejo, da je bil razmah trgovine, ko je postal naš Maribor važno obmejno mesto in takorekoč gospodarski center našega se-

vernega ozemlja zelo velik; ob pričetku tretjega desetletja je pa začela propadati trgovina ter se še do danes ni mogla povspeti na prejšnjo višino.

Do l. 1919. je imel mariborski gremij za trgovske nameščence in vajence, ki so bili pri njem registrirani svojo bolniško blagajno, ki jo je deželna vlada za Slovenijo razpustila ter jo priključila okrajni bolniški blagajni. Z zakonom o zavarovanju delavcev iz l. 1922. je bila potem vsaka možnost

ustanovitve kakršne koli razredne ali krajevne bolniške blagajne nemogoča ter je izgubil Gremij od takrat dalje vsako ingerenco na bolniško zavarovanje svojih pripadnikov (sodrudnikov).

Kmalu nato se je pričela baviti uprava Gremija z idejo, da poskrbi svojim članom bolniško in skromno posmrtno zavarovanje. V ta namen je bila ustanovljena l. 1925. »Bolniška blagajna samostojnih trgovcev«, ki pa se imenuje od l. 1935. dalje »Trgovska

Pogled na Kalvarijo

mah, pri katerih so sodelovali tudi trgovci, sedaj skoro docela prikrojeni stvarnim potrebam bodočega trgovca; mnogo je odpadlo balasta in vendar se pri tem ni pozabilo na splošno izobrazbo. Podana je vsa možnost in izgleda, da bo današnja trgovska mladina teoretično in praktično dobro pripravljena v življenje, k čemer bodo tudi vedno tesnejši izvenposlovni stiki med starejši in mlajšo generacijo mnogo pripomogli.

Ne bo mogoče nezanimivo, če navedem še imena onih gospodov, ki so načelovali našemu Gremiju, oziroma našemu Združenju trgov-

cov in Šolskemu odboru od početka do danes. Ti so bili: Julij Pfrimer od leta 1884. do 1891. (načelnik šol. odbora od l. 1876); Ivan Grubitsch od l. 1891. do l. 1900.; Andrej Platzer od l. 1900. do 1903.; Aleksander Starkl od leta 1903. do 1906.; Ivan Grubitsch od l. 1906. do 1909. (drugič); Karl Wolf od l. 1909. do 1919.; Vilko Weixl od 1919. do 1934.; Ferdo Pinter od l. 1934. do l. 1937.; od 1937. dalje Miloš Oset.

Silno široko je delovno polje v trgovskih združenjih in čim razgibanejša je poslovno življenje, tem večji je odmev v teh organi-

zacijah. Delovanje v združenju zahteva čisto mnogo požrtvovalnosti, katere je ravno med mariborskimi trgovstvom mnogo. Ta požrtvovalnost je ravno omogočila, da more mariborsko Združenje trgovcev svojo težko nalogo dobro izražati in čisto v skladu z zahtevami današnjih težkih razmer, ko ve, da se more na svoje članstvo vedno opirati.

In tako opravlja mariborsko združenje vestno svoje naloge ter pripravlja mlajši in prihajajoči generaciji dobro podlago in zdrave fundamente.

preuredil trge in ceste ter skrbel za šolstvo, razsvetlavo, kanalizacijo, reveže itd. L. 1898. je bilo ustanovljeno okrožno sodišče.

Do prevrata je bil Maribor trdna nemška postojanka. Narodna zavest se je zbudila v slovenski manjšini v 60ih letih prejšnjega stoletja. L. 1861. so ustanovili Slovenci svojo Čitalnico, ki je bila dolga desetletja središče narodnega in kulturnega razvoja na Sp. Štajerskem. L. 1867. so začeli izdajati svoj prvi list »Slovenski gospodar«; naslednjega leta pa je začel izhajati »Slovenski narod«, čigar prvi urednik je bil A. Tomšič. L. 1882. sta bila ustanovljena »Slovensko politično društvo« in »Posojilnica«, ki je zgradila l. 1899. impozantni Narodni dom. Med svetovno vojno je moralo iti mnogo zavednih Slovencev v ječe in taborišča.

Z razpadom Avstrije se je začela za Maribor nova doba. Upravo je prevzel Narodni svet, vojaško komando pa general R. Maister, ki je odločno branil našo severno mejo in preprečil 27. januarja 1919. zadnji poskus Nemcev dobiti mesto v svojo oblast. Odslej se je Maribor naglo razvijal. Predvsem je nastalo mnogo tovarn, ki dajejo mestu povsem industrijski

narvna in gozdarska šola, trgovinska akademija in bogoslovno sementišče za lavantinsko škofijo; v »Vesnic« pa se izobrazujejo dekleta v vseh panogah umnega gospodarstva.

Za trgovino je važno Združenje trgovcev. Za tujski promet skrbe Tujskoprometna zveza, »Putnik« ter mnogi moderni hoteli oziroma kavarnice. Poleg zgodovinskih in

Sedanji pogled na Mariborski grad

umetniških spomenikov so za tuje privlačni zlasti obsejni mestni park, magdalenski park, Mariborski otok in številni izleti v bližnjo in daljno okolico, predvsem na šumovito Pohorje. Velikega pomena so tudi vsakoletni, dobro organizirani in obiskovani Mariborski tedni, razne razstave, glasbene prireditve, gledališke igre itd. Da je zelo razvit šport, pričajo številna športna in telovadna društva. Za zdravje skrbe velika moderna bolnica, dva sanatorija in številni zdravniki. Izmed uradov omenjamo mestni magistrat, okrožno in okrajno sodišče, državno tožilstvo, sresko načelstvo za

Stolnica

desni in levi breg, glavno carinarstvo ter moderno moško kaznilnico. Današnji Maribor šteje okoli 35.000, z bližnjo okolico pa 50.000 prebivalcev, ki se priznavajo po ogromni večini slovenski narodnosti. Po svoji ugodni legi, izvrstnih prometnih zvezah, številnih ustanovah in prireditvah ter po modernem družabnem življenju spada naša obravska prestolnica med najpomembnejša, najudobnejša in najlepša mesta Jugoslavije.

Dr. Vladimir Travner:

Maribor nekdanj in sedaj

Kjer zapusti Drava ozko dolino med Kozjakom in šumovitim Pohorjem in preden se zavije v mogočnem loku skozi široko Ptujsko polje, leži ob vznožju prijaznih gorice ter ob obeh bregovih Drave, današnja druga slovenska prestolnica — Maribor.

Na tem mestu sta se križali že v pradavnini dve važni cesti: iz severnih dežel proti Italiji in iz ogrske ravnine proti tirolskim goram. Tudi plovna Drava je imela za promet velik pomen. Lega med griči in široko reko pa je nudila zaščito proti sovražnim napadom. Zemlja je rodovitna; podnebje je milo in zdravo. Zato so se naselili tu že več stoletij pred našim štetjem **Iliri-Kelti**. To dokazujejo najdbe v njih grobovih — lončene posode ter bronasto orodje in nakit — na Koroščevi cesti, v Sodni ulici in v bližini Vodnikovega trga. Mnogo spominov na te najstarejše prebivalce so našli tudi v bližnji okolici, zlasti na Pošteli (Pohorje).

Ko so si podjarmili v Kristusovem času Rimljani našo sedanjo domovino, so zgradili blizu Meljskega hriba in v današnji Židovski ulici utrdbe, ki so branile prehod čez Dravo.

Viharji preseljevanja narodov so uničili prastaro naselbino. V tem času (okoli 568) so zasedli pokrajino naši slovenski pradedi, ki pa so prišli kmalu pod oblast Frankov oziroma Nemcev.

Začetki današnjega Maribora segajo v 11. stoletje. Takrat so zgradili ptujski mejni grofi kot vazali solnograških nadškofov vrh Piramide (na mestu, kjer stoji danes kapela Matere božje) mogočen ob-

njarske in Kopališke ulice, na dvorišču Gambrinove restavracije in Tscheligijev stolp na Pristanu, ki je 1937. deloma pogorel. Stolp ob gradu — nasproti realne gimnazije — so pred kratkim porušili.

Na mestu nekdanje bastije v severno-vzhodnem vogalu obzidja je zgradil cesar Friderik III. 1465. kot najmočnejšo utrdbo današnji mariborski grad. Glavna mestna vrata z dvigljivimi mostovi preko mestnega parka so bila Graška ali Ulrikova (na Trgu svobode pri gradu) in Koroška (poleg Vodnikovega trga). Razen tega je bilo več stranskih, manjših vrat, kakor med gradom in stolpom, v Židovski ulici in pri starem dravskem mostu.

Na desnem bregu Drave okoli magdalenske cerkve je bil močno utrjeni Tabor. Ostali predmestji sta bili graško in Ulrikovo (neka med gradom in današnjim glavnim kolodvorom) ter Koroška (današnji Vodnikov trg in okolica). Središče mesta je bil Glavni trg.

Omenjajo se v listinah tudi razne ulice in ceste, kakor Koroška, Stolna, Gosposka, Vetrinjska, Židovska (ghetto), Slovenska, Nova (današnja Aleksandrova), Ušja (današnja Cvetlična), Žabja (v magdalenskem predmestju) i. dr. ter trg pred gradom. Na današnjem Slomškovem trgu — okoli stolnice — je bilo za cesarja Jozefa II. (1780-90.) mestno pokopališče.

Ulice so bile ozke, brez razsvetljave in kanalizacije, hiše pa prilične ali enonadstropne, pokrite z deskami ali s slamo.

V mestu in predmestjih je bilo

na vzhodnem delu današnjega glavnega trga in v Židovski ulici ter tvorili prilično četrtino vsega prebivalstva.

Kakor v vseh drugih naših mestih, je vladala tudi v Mariboru nemščina, ki je dala mestu značaj nemške naselbine v povsem slovenski okolici.

Mnogo je trpelo mesto radi sovražnih oblog, zlasti l. 1481., ko

Mariborski grad v začetku novega veka

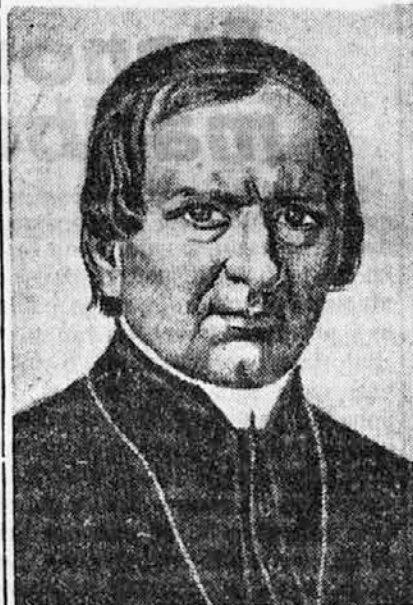
je prišel pred obzidje ogrski kralj Matjaž ter v letih 1529. in 1532., ko je oblegal Maribor mogočni sultan Sulejman II. Vendar se sovražnikom ni nikdar posrečilo zavzeti utrjenega mesta.

Več kot zunanji sovražniki so škodovali Mariboru elementarne nevarnosti. L. 1347. je bil hud potres. Pogosti so bili tudi požari in povodnji. Večkrat je obiskala mesto kuga, ki je zlasti hudo gospodarila l. 1680.—81., ko je pobrala skoraj tretjino prebivalcev. V spomin na to veliko epidemijo so postavili meščani na Glavnem trgu Marijin kip, na Kalvariji pa cerkvico sv. Barbare.

Mnogo razburjenja je povzročil protestantizem; kajti do protireformacije (l. 1600.) je sprejela večina meščanov Luthrov nauk. Središče protestantov je bil takrat betnavski grad.

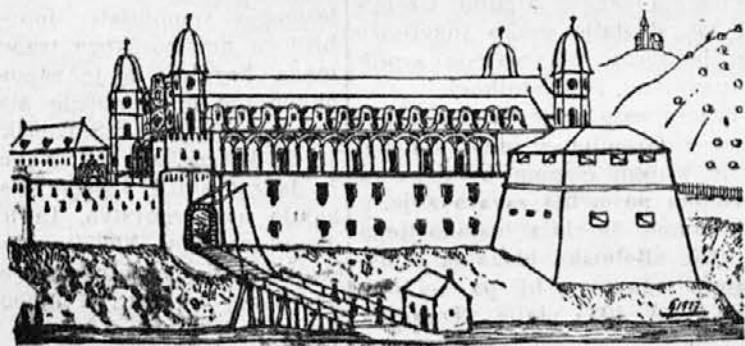
Kljub ugodni legi je bil Maribor do sredine prejšnjega stoletja neznatno podeželsko mestce s komaj 4000 prebivalci. Razvijati se je začel šele, ko je postal križišče železnice Dunaj—Trst in Maribor—Franzensfeste (Fortezza) in ko je prenesel l. 1859. sem nepozabni Anton Martin Slomšek sedež škofije iz Sv. Andraža na Koroškem. Velike zasluge si je pridobil zlasti župan A. Tappeiner († 1868.), ki je ustanovil Mestno hranilnico,

značaj. Obenem se je silno razvilo kulturno življenje, kar dokazujejo številne kulturne ustanove oz. prosvetna društva. Med temi zavzemajo prvo mesto Zgodovinsko društvo, Studijska knjižnica, mu-

Martin Slomšek

zej (ust. l. 1903.) in Ljudska univerza (ust. l. 1921.). Danes izhaja v Mariboru več časopisov in različnih revij. V mestu je 10 ljudskih in meščanskih šol, humanistična in dve realni gimnaziji, moško in žensko učiteljske, vi-

Mariborski grad ob koncu srednjega veka

mejni grad, imenovan Marchburg, v obrambo dežele proti Madžarom. Kmalu so se naselili med trdnjavo in Dravo domači ribiči in kmetje, pozneje tudi nemški uslužbeni, obrtniki in trgovci. Nova naselbina je dobila ime po gradu (Marchburg = Marburg); slovensko ime Maribor pa se pojavi šele v začetku prejšnjega stoletja. Leto 1189. se omenja v listinah prvi mariborski župnik Konrad. 1209. je bil Maribor že trg; okoli 1243. pa je dobil mestne pravice, katere so poznejši vladarji (Habsburžani) ponovno potrdili in znatno razširili.

V srednjem veku in še dolgo potem je obsegalo obzidano mesto četverkotnik, ki ga označujejo prilično; na vzhodu Kopališka ulica in Trg svobode, na severu Gregorčičeva ulica, na zapadu Strossmayerjeva in Pristaniška ulica, na jugu pa Drava. Ob obzidju so stali obrambni stolpi. Od teh so se ohranili le stolpi na križišču Us-

več cerkva in samostanov, katere je odpravil večinoma Jozef II. leta 1784. Od ohranjenih svetišč je najstarejša in najvažnejša stolna cerkev (posvečena sv. Janezu Krstniku), ki se omenja že l. 1175. Magdalenska cerkev je nastala okoli l. 1288. Prednico današnje franciskanske cerkve z (minoritskim) samostanom je zgradil grof J. Khisl l. 1613. Alojzijevo cerkev na Glavnem trgu so sezidali l. 1767. jezuiti, ki so ustanovili l. 1758. tudi gimnazijo.

Središče družabnega življenja je bil grad zlasti v času, ko so gospodarili v njem bogati, sijaj in umetnost ljubeči grofi Khisl in Brandis. Meščani so se pečali večinoma s poljedelstvom, živinorejo in vinogradništvom, deloma tudi z obrtjo in trgovino.

Velik pomen so imeli od sredine 13. stoletja do l. 1493. Židje, ki so obvladali takrat vso trgovino in denarstvo. Bivali so večinoma

Maribor ob koncu srednjega veka

A. Šarabon
LJUBLJANA

Uvoz kolonijalne robe
Veletrgovina s špicerijo
Velepražarna za kavo
Mlini za dišave
Glavna zaloga rudniških vod

Brzjavni naslov:
ŠARABON LJUBLJANA
Telefon št. 26-66

Ustanovljeno leta 1886

Radivoj Rehar:

Umetniška tvornost slovenskega Maribora

(Predvojna doba)

Narodnostni boji, ki so pred osvobojenjem izčrpavali vse sile tako slovenskega kakor nemškega dela Maribora, niso dopuščali, da bi se razvil Maribor v pomembnejše torišče umetniškega ustvarjanja. Zlasti Nemci, ki se toliko sklicujejo na kulturno poslanstvo, ki naj bi ga bili izvajali med nami, so bili v tem pogledu precej pasivni.

Pomen v samobitni, avtohtoni umetniški tvornosti je dobil Maribor šele po osvobojenju. Po izgubi Trsta, Gorice in Celovca, je pripadla svobodnemu Mariboru velika naloga, da postane kulturno središče Slovencev na severnozhodnem ozemlju in tako vsaj lokalno izpopolnjuje poslanstvo osrednjega žarišča Ljubljane. Tega poslanstva so se posamezni kulturni delavci zavedali že kmalu po osvobojenju, toda prvotne razmere so delo močno oteževale in deloma celo onemogočale. Pred vsem se je čutilo pomanjkanje smisla meščanske javnosti za višja kulturna in umetniška prizadevanja. Ta javnost je bila v tem pogledu brez vsake tradicije.

Likovna umetnost

Prvo, ki je pričelo ustvarjati v Mariboru novo, aktivnejšo dobo, je bilo že leta 1919. ustanovljeno slovensko Narodno gledališče, a že leta 1920. so se opogumili za javni nastop tudi slovenski likovni umetniki. Inicijator prve velike slikarske razstave je bil akad. slikar prof. Viktor Cotič. S pomočjo pokrovitelja generala Rudolfa Maistra je organiziral razstavo, ki je prvič zbrala vse na ozemlju bivše Spodnje Stajerske živeče in delujoče likovne umetnike. Ta razstava je bila sicer bolj kvantitativna kakor kvalitativna, toda vzbudila je precej zanimanja v javnosti in omogočila ustanovitev prvega kluba likovnih umetnikov, ki je dobil ime po našem velikem pokojnem mojstru Ivanu Groharju.

Klub »Grohar« je zbiral poslej več let vse naše slikarje in kiparje ter prirejal redno vsako leto vsaj po eno razstavo. Pozneje je sicer za kratko dobo zaspal, toda zamenjal ga je pred sedmimi leti novi klub »Brazda«, katerega agilno in neprekinjeno delovanje je doseglo že doslej lepe uspehe. Višek vseh dosedanjih razstav likovne umetnosti v Mariboru je pa dosegla nedvomno letošnja jubilejna reprezentativna razstava sodobnega slovenskega slikarstva in kiparstva, katere se je udeležilo s svojimi deli 54 naših likovnih umetnikov od impresionistov do surrealistov. Nasledek tega dela je, da se je tudi mariborsko meščanstvo, in celo podeželsko prebivalstvo, pričelo intenzivneje zanimati za našo umetnost in da so v mnogih meščanskih hišah zamenjale domače umetnine tuji kič. Še uspešnejši razmah likovne umetnosti pa ovira v Mariboru pomanjkanje ateljejev in pred vsem razstavnega paviljona.

Književnost in leposlovje

Vzporedno z likovno, se je razvijala tudi leposlovna umetnost. Pod vodstvom pesnika generala Rudolfa Maistra in pozneje pisatelja dr. Iva Sorlija je bil ustanovljen v Mariboru Literarni klub, ki si je kakor Umetniška klub »Grohar« in »Brazda« nadel nalogo povezati v strnjeno sodelovanje vse na istem ozemlju živeče slovenske pesnike in pisatelje, katerih število je precejšnje. V okviru poznejšega razvoja se je pokazalo, da more roditi tudi naše severozhodno ozemlje kvalitetne pesnike in pisatelje. Dandanes tvorijo prav

literati s tega ozemlja osrednje mnogo obetajoče mlade generacije. Skoraj vsi pomembnejši realistični ruralisti so bili tu rojeni: Miško Kranjec v Prekmurju, Anton Ingolič pod Pohorjem, Ivan Potrč v Halozah, Jože Kerenčič v Slovenskih goricah itd. Razen teh so tu doma Janko Glaser, Bratko Kreft, Edvard Kocbek, Makso Šnuderl, Stanko Majcen in še nekateri drugi.

V zvezi s to novo leposlovno generacijo in tvornostjo, so bili napravljene tudi prvi poizkusi, da bi dobil Maribor svojo lastno leposlovno revijo. Prvi začetek je bil storjen s »Piramido«, ki je ustvarila podlago za letos ustanovljena in kvalitetno mnogo obetajoča »Obzorja«. Zelo se je pomnožilo tudi število v Mariboru izdanih leposlovnih knjig, dasi večja knjižna založba, ki bi sistematičneje vršila svoje poslanstvo, žal še vedno manjka. Tiskovna založba se iz raznih vzrokov ne razvija kakor bi bilo treba. »Piramida« je pa morala prenehati zaradi pomanjkanja kapitala.

Zadnja leta so prinesla tudi literarne nastope mariborskih in ljubljanskih leposlovcev, ki so bili

vsj nenavadno dobro obiskani. Takj literarni nastopi se prirejajo v največjem času tudi po manjših podeželskih mestih in trgih ter vršene samo kulturno, ampak tudi narodno poslanstvo.

Glasbena tvornost

Prav tako pomembni so uspehi slovenske glasbene tvornosti v Mariboru. Med skladatelji, ki so v teh 20 letih delovali v naši podravske metropoli, moramo omeniti Viktorja Parma, Oskarja Deva, Vasilija Mirka, Slavka Osterca, Josipa Pahorja, Marjana Kozino, Draga Cvetka itd. V reproduktivni glasbi je na prvem mestu opera, ki se zopet obnavlja. Velikega pomena je bil znameniti trio violinske virtuozinje Fani Brandlove, trio virtuozev dr. Klasinca, Tarasa Poljanca in Otona Bajdeta in septet bratov Živkov pod vodstvom Vasilija Mirka. Osrednja glasbena ustanova je pa slej ko prej Glasbena Matica, ki je dosegla v nekih razdobjih velike uspehe doma in drugod, žal le, da ji finančne težkoče prav v jubilejnem letu onemogočajo nadaljnji razvoj ter se omejuje pred vsem na svojo šolo. Razen omenjenih glasbenih usta-

nov pa deluje v Mariboru tudi lepo število pevskih in godbenih društev, med katerimi goje nekateri tudi umetniško kvalitetno glasbo. Zal le, da še vedno nimamo filharmonije, dasi so bili tudi v tej smeri storjeni že mnogi poskusni koraki. Ob koncu zaslužijo omembo vsekakor tudi mariborski mladi harmonikarji, ki so znani celo izven mej Jugoslavije.

Moderna arhitektura

Do novega in pomembnega razmaha je dozorela po vojni nazadnje tudi naša arhitektura, ki je ustvarila lepo število umetniško pomembnih javnih in zasebnih zgradb, pred vsem po načrtih inž. arhitektov Jelenca, Černigojev in Deva.

Vrhovna ustanova, ki združuje vse umetniške klube in tvorce v Mariboru in na deželi, je novi Umetniški klub. V njem so vključeni vsi pomembnejši umetniki: pesniki in pisatelji, slikarji in kiparji, gledališki igralci, glasbeniki in arhitekti. Največja afirmacija Umetniškega kluba je bil lanski prvi Umetniški teden z javnimi umetniškimi prireditvami in razpisi nagrad za nova izvorna dela. Vsa ta aktivnost dokazuje, da nam dorašča v svobodnem Mariboru nova tvorna postojanka v nadaljnjem razvoju slovenske umetnosti. Njeno poslanstvo je v obsejnjem ozemlju velikega pomena, kajti narodno bomo res trdni šele tedaj, kadar bomo kulturno do konca dograjeni!

Narodno gledališče v Mariboru

Zgodovina prvega gledališča

Najvažnejša umetniška ustanova osvobojenega Maribora je nedvomno Narodno gledališče, ki izvršuje kljub vsem težkočam, oviram in krizam že od l. 1919. svoje veliko in važno poslanstvo. To gledališče je nastalo z združitvijo prejšnjega nemškega mestnega gledališča in slovenskega diletantskega odra Dramatičnega društva. Prvo stalno, seveda nemško gledališče, je dobil Maribor že l. 1785. Nameščeno je bilo v Vetrinjski ulici 30. L. 1806. se je preselilo v nekdanjo cerkev sv. Duha, ki je stala na prostoru sedanje glavne pošte na Slomškovem trgu. Prostor je imelo za 300 ljudi; uprizarjalo je razne viteške igre, burke itd. L. 1847. so pričeli graditi, prav za prav le preurejati

sezone. Oder je pritegnil k sodelovanju zlasti mlajšo inteligenco in dosegel kljub prostovoljstvu znatno višino, ki so jo stopnjevala še gostovanja naših poklicnih igralcev in igralk iz Ljubljane. Tako je opravljal ta oder važno poslanstvo v mestu in vplival tudi na razvoj igralskega na podeželju. Obenem je postal ob preobratu s svojim inventarjem ter deloma tudi društvenim osebje dragocena druga podlaga za ustanovitev poklicnega slovenskega gledališča v gledališkem posloplju.

Ustanovitev slovenskega gledališča

Dramatično društvo je imelo že pred osvobojenjem po svojih pravih nalogah pripravljati podlago za ustanovitev poklicnega sloven-

slovenski Maribor v polni meri zaveda pomena in poslanstva te ustanove.

Hinko Nučič je ostal ravnatelj mariborskega gledališča do konca sezone 1920./21. in ustvaril s svojim upravniskim, režiserskim ter igralskim delom podlago, na kateri so vsi za njim dalje zidali. Med prvimi igralci, ki so bili glavni Nučičevi sodelavci, zaslužijo posebno omembo zlasti pokojna Berta Bukšekova, Štefa Dragutinovičeva, Valo Bratina, pokojni Rado Železnik in Edo Grom, v drugi sezoni pa še Milan Skrbinšek. V prvi sezoni je uprizorilo gledališče rekordno število 46 različnih del, v drugi pa s ponovitvami iz prve sezone skupaj celo 60! To zgovorno dokazuje, da je moral Nučič računati ves čas s približno istim občinstvom in zato minimalnim številom repriz. V poznejših sezonah se je število premier večinoma stalno krčilo: število občinstva se je množilo in v enakem razmerju tudi število repriz.

Razvoj in uspehi

V sezoni 1921./22. je odšel Hinko Nučič v Zagreb in posle ravnatelja je prevzel Valo Bratina, dočim je postal ravnatelj drame in prvi režiser Milan Skrbinšek. Skrbinškova velika zasluga je bila, da je v tej in prihodnjih sezonah uprizoril vsega Cankarja, dočim je Bratina omogočil celo vrsto domačih krstnih predstav. Milan Skrbinšek je ob koncu tretje sezone odšel v Ljubljano, Valo Bratina je pa ostal v Mariboru še vse do konca sezone 1925./26. Z začetkom sezone 1922./23. je bilo gledališče delno podržavljeno, dobilo je naslov Narodno gledališče in v dr. Radovanu Brenčiču prvega od prosvetnega ministrstva imenovanega upravnika. Dr. Brenčič je ostal na svojem mestu vse doslej. Dr. Brenčič je uvedel takoj ob svojem nastopu tudi redno opero in poveril ravnateljstvo dirigentu Andri Mitroviču, a ravnateljstvo drame Valu Bratini. Pred to sezono, za časa Nučičevega in Bratinovega upravnikanja, sta se gojili opera in opereta le priložnostno, večinoma z

gosti. Dirigirala sta pokojna Viktor Parma in Hrabroslav Vogrič. Ob koncu sezone 1924./25. se je radi finančnih težkoč stalna opera ukinita in pričela delno obnavljati šele v sezoni 1937./38. pod vodstvom kapelnika Lojzeta Herzoga, dočim se je opereta obdržala ves čas do sedaj.

Igralci in režiserji

Delo, ki ga je mariborsko Narodno gledališče, edino slovensko poklicno poleg ljubljanskega, opravilo v teh 20 letih, je ogromno ne samo po številu predstav, ampak tudi po umetniški vrednosti, vzgoji stalnega kadra občinstva in vzgoji cele vrste prvorazrednih igralcev, pevki in pevcev, ki so pozneje žal zapustili Maribor. Med temi naj omenimo le nekatere: operni pevci Peter Burja, Marij Simec, Vekoslav Janko, operetna pevka Marica Lubejeva, operna pevka Ančica Mitrovičeva, operetna diva Pavla Udovičeva, dramske igralkke Elvira Kraljeva, Vika Podgorska in Sava Severjeva ter dramski igralci Jože in Pavle Kovič, Vladimir Skrbinšek, Makso Furijan, Rado Nakrst in Bojan Stupica.

Med režiserji, ki so delovali v Mariboru, pa moramo navesti razen Hinka Nučiča, Milana Skrbinška in Valo Bratina zlasti Rada Pregarca, Vladimirja Skrbinška, Jožeta Koviča, Hinka Tomašiča, Bojana Stupice in Milana Košiča, kot stalnega gosta ene sezone Osipa Šesta in priložnostnega gosta dr. Gavello. Mimo tega so gostovale v mariborskem gledališču v tem času razne znamenite dramske in operne skupine, od Hudožestvenikov do Ljubljancanov; nastopali so kot gosti tudi znameniti tuji dramski igralci in igralkke, operni pevci in pevke ter pesalci in pesalke. Gostovanj take umetniške višine predvojni Maribor ni doživel, kakor je bilo tudi vse delo bivšega nemškega gledališča vse bolj zabavnega (pretežno operete) in političnega, kakor umetniškega značaja.

Poslanstvo in ovire

Umetniški razvoj gledališča za ni bil vedno enakomeren. Razne finančne in osebne spremembe so povzročale pogostokrat visoke dvige, pa tudi občutne padce; vendar je ostal povprečni nivo skoraj ves čas nedotaknjen in se je gledališče tudi v najslabših časih še vedno v znatni meri zavedalo svojega umetniškega ter s tem kulturnega in narodnega poslanstva. Glavne ovire so bile vedno denarnega značaja, prenizke subvencije in dotacije. Razen tega je stalna ovira zastarelo gledališko posloplje, ki je moglo pač ustrezati malemu Mariboru l. 1852., ki pa nikakor ne ustreza več sedanjemu, ki šteje s predmestji vred že nad 55.000 prebivalcev. Zato bo treba v prihodnjih letih napeti vse sile, da dobi naša druga slovenska kulturna metropola čimprej novo, moderno, sedanjim in bodočim potrebam ustrezajoče gledališko posloplje. Pri tem je treba vpoštevati, da je poslanstvo mariborskega gledališča na vratih velike Nemčije tudi neprecenljivega narodnega in državne pomena.

Maribor, Glavni trg z magistratom

prejšnje tankjšnje stavbe na vogalu Gledališke ulice, Slovenske ulice in Slomškovega trga, v novo gledališče, ki se kot stavba s poznejšimi prezidavami in večkratnimi preureditvami uporablja še sedaj.

Slovenski diletantski oder

Začetki predvojnega slovenskega diletantskega odra segajo nazaj v leto 1861., ko je bila ustanovljena Slovanska čitalnica. Po zgraditvi Narodnega doma l. 1898. je dobilo to diletantsko gledališče svoj oder v veliki dvorani, in ko se je leta 1909. ustanovilo Dramatično društvo, so se organizirale stalne

skega gledališča. To nalogo je urednišilo jeseni l. 1919., ko je sklenilo zakupno pogodbo s prvim slovenskim ravnateljem Hinkom Nučičem, občina je pa dala na razpolago zaseženo gledališko posloplje na Slomškovem trgu. Nučič, ki je otvoril prvo sezono dne 27. septembra l. 1919. z Jurčičevim »Tugomerom«, je pripeljal večino igralcev s seboj iz Ljubljane, nekaj jih je dobil iz Trsta, nekaj pa od prejšnjega slovenskega diletantskega odra v Narodnem domu. Otvoritveni govor je govoril pred predstavo v imenu Dramatičnega društva prof. dr. Pavel Strmšek. Gledališče je bilo razprodano, in začetek je pokazal, da se

Stari mestni stolp iz 14. stoletja

Anton Brandner:

Socialno skrbstvo mesta Maribora

Preobratna doba pomeni prelom s preteklostjo tudi na polju komunalne socialne politike našega mesta. Kakor na vseh ostalih področjih komunalnega udejstvovanja, se je tudi tu dosegel zelo lep in viden uspeh. Komunalna socialna delavnost se je namreč izvajala pred vojno v zelo omejenem obsegu; prvič ni bilo takrat tistih potreb kakor dandanes, saj so se mnogi pereči socialni problemi pojavili šele med vojno ali po njej, drugič pa ni bilo pred prevratom dovoljnega razumevanja za to panogo občinskega gospodarstva.

To trditev potrjujejo mestni proračuni. Zadnje leto pred vojno je izkazoval proračun vseh izdatkov (oz. računski zaključek) mariborske mestne občine vsega skupaj 1.182.472 kron. Izdatki za socialno skrbstvo so znašali 73.204 krone ali 6,19%. Pri 28.741 prebivalcih, kolikor jih je štel Maribor takrat, je odpadlo na eno osebo 2,55 krone izdatkov za socialno skrbstvo.

Temu nasproti pa izkazuje računski zaključek preteklega leta 23.366.599 dinarjev rednih izdatkov (brez mestnih podjetij). Izdatki za socialno skrbstvo je bilo 3.431.970 dinarjev ali 16,54%. Pri 35.892 prebivalcih odpade na enega prebivalca 95,75 dinarjev izdatkov za socialno skrbstvo.

V prejšnji dobi je bilo oskrbovanje pač zelo primitivno, nesmotno in brez pravega načrta. Omejevalo se je zgolj na ubožne podpore. V edinem zavodu, leta 1891. zgrajeni mestni oskrbnišnici (ubožnici) v Slovenski ulici 40, se je nudila predvsem tako zvanim meščanskim nadarbinarjem in kasneje tudi ostalim ubožcem zgolj streha, ne pa tudi oskrba. Da o preventivnem socialnem skrbstvu, katerega naloga je preprečevati zlo, niti ne govorimo. Slo je bolj za tako zvano dobrodelnost.

V popreobratni dobi se je temu vprašanju posvečala od leta do leta večja pozornost. Dandanes je mestno socialno skrbstvo podeljeno v glavnem v tri skrbstvene panoge; v starostno, mladinsko in delavsko skrbstvo. Socialno-skrbstvene naloge rešuje poseben oddelek, ki stalno napreduje in se izpopolnjuje.

Starostnemu skrbstvu služita dva zavoda s 150 posteljami. Oskrbovanci niso deležni samo stanovanja, ampak vse oskrbe. Razen hrane, obleke, perila in obutve prejemajo še mesečni priboljšek v gotovini za razne osebne potrebščine. Povprečno 25 oskrbovancev se nahaja na stroške mestne občine v oskrbi v tujih zavodih (hiralnicah) bodisi radi pomanjkanja prostora v lastnih zavodih, bodisi iz drugih razlogov. Ostali onemogli, katerih sprejem v zavodovo oskrbo ni nujen, okroglo 500 po številu, prejemajo stalne mesečne podpore v gotovini in v naravnih ter razumljivo tudi zdravniško pomoč in zdravila, ki jih je mestna občina kot samostojna zdravstvena občina dolžna nuditi siromašnim mestnim prebivalcem. Izboljšali so se tudi ubožni pogoji, ki so bili nekdanj prav žalostni, ker ni bilo ob mrtvaškem

odru niti sveč niti se ni med pokopom zvonilo, kar je sedaj odpravljeno.

Za starostno onemogle je torej v vsakem pogledu in v dovoljni meri preskrbljeno. Po zadnjem letnem računskem zaključku se je izdalo za starostno skrbstvo 1.360.938 dinarjev ali 39,65% proračuna socialnega skrbstva.

Zelo viden je napredek v mladinskem skrbstvu. Pred prevratom nobenega zavoda, danes dvoje dnevnih zavetišč z 200 gojenci in sirotišče z 32 posteljami. Stalno je na stroške mestne občine več otrok tudi v drugih zavodih, predvsem v vzgajališčih. Razen tega prejema 120 otrok vzgojne podpore, 40 otrok pa je v oskrbi pri dobrih rednikih, večinoma na deželi in se njih oskrba stalno nadzira. Mestni generalni varuh skrbi za 300 varovancev. V počitniške kolonije oddaja mestna občina vsako leto do 160 slabotnih otrok, nad 500 siromašnih otrok pa je iz njenih sredstev obdarovanih z obleko, perilom in obutvijo vsako leto za božič. Mestna občina je z oddajo prostorov v najem in podporo tudi omogočila delovanje doma za varstvo deklet in doma za vajence in mladostne delavce in je v tem pogledu sodelovanje s privatno iniciativo velikega pomena. Po zadnjem letnem računskem zaključku je bilo izdano za mladinsko skrbstvo 910.698 dinarjev ali 26,53% proračuna socialnega skrbstva.

Izdatki za delavsko skrbstvo so se pojavili v mestnem proračunu šele, ko je brezposelnost z nastopom gospodarske krize zavzela širši razmah. Ker proračunska sredstva niso zadoščala, se je proti koncu leta 1931. organizirala Pomožna akcija, ki je nabrala za brezposelne v gotovini in naravnih skoraj 5 milijonov dinarjev. Brezposelni pa se niso podpirali kar ljaven dan, marveč so se za delo sposobni zaposlovali pri ureditvi cest, igrišč, nasadov in drugih javnih prostorov. V zadnjih letih je bilo zaposlenih dnevno do 300 delavcev, in sicer predvsem v času, ko je bila privatna delavnost najbolj omejena in potreba največja. Tudi ostali siromašni mestni prebivalci niso prejeli podpore v gotovini, razen v najnujnejših primerih, marveč v nakaznicah za živila in druge potrebščine ali pa so dobivali hrano v mestni ljudski kuhinji, ki izdaja dnevno povprečno 300 porcij brezplačne hrane. Upoštevajoč Pomožno akcijo, se je po zadnjem letnem računskem zaključku izdalo za delavsko skrbstvo 1.160.332 dinarjev ali 33,82% proračuna socialnega skrbstva. V bodoče se bo prostovoljno zbiranje prispevkov opustilo, ker je v proračunu za leto 1938/39. predvidena 10% doklada na direktne davke (socialna davščina).

Mariborska mestna občina torej v polni meri upošteva vse tri panoge socialnega skrbstva. V tekočem proračunu so se poedine postavke celo zvišale, tako da je proračun prekoračil 4 milijone dinarjev. Dokler bodo trajale težke gospodarske razmere, ki povzročajo splošno obubožanje, ni

pričakovati novega izboljšanja. Važno je, da se nudijo dajatve predvsem v delu, živilih in drugih koristnih življenjskih potrebščinah, s čimer se kolikor toliko onemogočijo zlorabe, na drugi strani pa pridejo 4 milijonski izdatki v promet in s tem v prid našemu trgovstvu in obrtništvu. Nujna posledica nezadostnega socialnega skrbstva bi bilo tem večje beračenje, ki se tudi z najstrožjimi ukrepi ne bi dalo zatreti. Kakor nekdanj in kakor ponekod še dandanes, bi zopet berači na

ulicah ustavljali pasante, kar gotovo ne bi bilo v korist tujskemu prometu. Še manj pa ugledu mesta. In končno si je treba predočiti, kaj bi pomenilo nezadostno socialno skrbstvo za našo mladino, za katero nobene žrve niso prevlekle. V interesu naroda in države je, da se mladina vzgoji h koristnemu delu.

Razlika v socialno-političnem udejstvovanju mariborske mestne občine nekdanj in sedaj, ki je v okviru tega članka podana samo v glavnih obrisih, pa nikakor ne bi bila popolna, če ne bi omenili širokopotezne stanovanjske akcije, o kateri pričajo mestne hiše v Smetanovi, Vrtni, Frančiškanski, Klavniški, Kacijanarjevi, Jadranški, Delavski in Metelkovi ulici in končno hiše v delavski koloniji v magdalenskem predmestju. Sedaj

je pristopila mestna občina k rešitvi vprašanja zasilnih stanovanj, da 121 siromašnim družinam v barakah in vagonih v Danjkovi ulici, kjer so po izvršeni deložaciji našli zasilno pribežališče, pripomore do primernejših zidanih stanovanj.

Kakor si je mestna občina mariborska ob izbruhu gospodarske krize pomagala s Pomožno akcijo, fako si je ob ukinitvi stanovanjske zaščite, ko so mnoge družine iskale zavetja celo pod državnim mostom, pomagala z zasilnimi stanovanji. Upajmo, da so največje težkoče za nami in da se bodo razmere polagoma normalizirale. Maribor naj ne bo lep in privlačen samo na zunaj, ampak tudi na znotraj, v hišah, kjer naj namesto pomanjkanja zavladata sreča in zadovoljstvo.

Prof. inž. Stanko Sotošek:

Gozd in les

Vse slovensko ozemlje leži v gozdnem območju, zaradi tega zavisi življenje Slovencev v veliki meri — v mnogo večji kot se večina zaveda — od gozdnega gospodarstva in od stanja gozdov. Vsak dan se porabi za gozdna dela povprečno 25.000 delovnih moči in približno toliko v lesnih obrtih, industriji in trgovini. Računati moramo, da živi neposredno od gozda in lesa najmanj ena petina slovenskega ljudstva. Vredno in potrebno pa je naglasiti, da gozdovi v se s samim svojim obstojem varujejo ceste, železnice, naselja, poljedelska in druga zemljišča ter tako omogočajo urejanje hudournikov, melioracije zemljišč, regulacije potokov in rek, vsakovrsten promet, turizmo, tujski promet, skratka večji del kulturnega in civilizacijskega življenja.

Gozd in les sta torej v resnici podlaga slovenske civilizacije in kulture. To podlago moramo na vsak način obvarovati in utrjevati! Vsi znaki kažejo, da je slovensko gozdarstvo dospelo v svojem razvoju do kritične točke. Gozdovi so nekdanj v absolutnih in relativnih zanih tleh. Iz relativnih so že izkrceni in zemljišča se uporabljajo sedaj za druge namene. To je bilo potrebno, pravilno in koristno. Ostali so samo na absolutnih gozdnih tleh. Absolutna imenujemo tista, na katerih ni trajno mogoč noben drug rentabilnejši način obdelave zemljišča. Na teh zemljiščih bi moral ostati gozd vedno v svoji polni moči. V gozdu mora ostati namreč trajno nedotaknjena neka določena zaloga lesa, primerno razdeljena na drevje določene vrste in starosti. Samo tak gozd more trajno dati opisane poslednje in neposredne koristi in samo tak zasluži ime gozd.

Slovenski gozdovi nimajo več zadostne zaloge lesa

Večina je preveč ali napačno izkoriščena, premalo varovana in nepravilno ali nič gojena. Izkoriščanje gozdov in predelava lesa tudi sicer nista na dosegljivi višini. Pri teh trditvah je potrebno naglasiti, da je sedanje kritično stanje logična in nujna posledica neštetihih silnic družbenega, gospodarskega in kulturnega razvoja slovenskega ljudstva in njegove posesti. Pristaviti pa še moremo, da se ljudstvo vedno bolj zaveda kritičnega stanja in pomena go-

zdom in lesa in da se že čutila hotenje in volja zadržati in koristno porabljati še preostalo produktivnost gozdov in racionalizirati porabo in predelavo lesa.

Gozdovi mariborskega gospodarskega okrožja

Ožje gospodarsko okrožje mariborsko zavzema okoli 500.000 ha. To okrožje ima tri značilne predele: nižinski, gričevnati in gorski. Nižinski predel sta Dravsko in Mursko polje, ki merita okoli 40.000 ha. Gričevnate so Slovenske gorice, Haloze in Goričko v Prekmurju, kar meri vse skupaj okoli 180.000 ha. Gorski predel so Peca, Mežiška, Mislinjska in Dravska dolina, srednji tok Dravinjske doline ter Kozjak in Pohorje. Ti gorski predeli pa so veliki okoli 180.000 ha. V gorskem predelu je 110.000 ha gozdov ali 6%, v gričevnatem 60.000 ali 33% in v nižinskem 30.000 ha ali 20%.

Mariborsko okrožje se razprostira skozi vsa glavna gozdna območja, v kakršnih so skoraj vsi jugoslovanski gozdovi, t. j. od kostanjevega in hrastovega čez bukovo v smrekovo in do planinskega.

Gojenje gozdov

Nižinski gozdi rastejo v kostanjevem, hrastovem in bukovem območju na prodatih in pečeno-illovnatih tleh. Glavne vrste drevja so rdeči bori. Precejšen del je sposoben za gojenje hrastovih (dobovih) gozdov. Potrebno bo poskrbeti za boljšo izbiro drevja in za gojenje hrastovih sestojev na boljših tleh. Razen tega je dosti prostora za primešanje brestov, zelenih borov, kanadskih topol, belih jesenov i. dr. Z vsem tem bi se dvignila vrednost teh gozdov. Nikakor pa ti kraji niso primerni za smreke, ki se sicer v začetku razmeroma dobro razvijajo, toda začnejo skoraj vse v srednji starosti propadati.

Gričevnati gozdovi so na nižjih in prisojnih legah v kostanjevem in hrastovem območju, večina pa je v bukovem območju. Glavni predstavniki so bukve, kostanji, hrsti (gradbeni) in rdeči bori. Potrebno je skrbeti za mešane hrastove in bukove ter borove in bukove gozde. V nižjih legah naj se ne pogozduje s smrekami, temveč samo v višjih legah.

Gorski gozdovi se širijo skozi bukovo in smrekovo območje do planinskega. Tu prevladujejo

smreke, jelke, rdeči bori in bukve. Mnogi posestniki večajo vrednost svojih gozdov z uvajanjem zelenih duglazij, javorjev, belih jesenov, macesnov in dr.; nekateri med njimi delajo napake pri izbiri rastišč in grešijo zlasti pri macesnih, ki zahtevajo višje lege.

Gojenje gozdov je povsod šele na nizki razvojni stopnji, vendar se postopoma izboljšuje, v kolikor niso posestniki v preveliki gospodarski stiski. Največ pozornosti se posveča pogozdovanju posek. Ko bodo posestniki začeli svoje gozdove tudi pravočasno in pravilno čistiti in redčiti ter sekati tako in toliko, kakor to zahteva umno gozdarstvo, se bodo razmere gotovo izboljšale. Ob tej priliki omenjam gozdno drevesnico ljubljanske podružnice Jugoslovanskega šumarskega združenja. Ustanovljena je bila leta 1923. v Slivnici pri Mariboru in je bila v letih 1931. do 1933. prenešana v Rače pri Mariboru. Od leta 1925. do letos je ta drevesnica razposlala po Sloveniji, Jugoslaviji in tudi po inozemstvu nad 12.000.000 sadik in tako dala mariborskemu okrožju sloves v tej važni panogi gozdarstva.

Lesna industrija in trgovina

V nižinskih gozdih prevladuje mala posest in les se porabi večinoma doma. Borovi gozdovi se sekajo razmeroma mladi in so zaradi premočnega izsekavanja precej razredčeni ter ne morejo dati donosov, ki jih produktivnost zemlje omogoča. Najbolj žalostno sliko pa nudijo nekdanj s hrastovjem zaraščena zemljišča. Les se porabi za drva, kolje in stavbni les. Samo manjši del se proda za izvoz: hrastovi in brestovi ter jesenovi hlodi, borovi brzojavni drogovji in jamski les.

V gričevnatih gozdih je v večini tudi mala gozdna posest. Gozdovi so nekoliko manj izsekani, vendar je zaloga lesa še pod normalo. Les se porabi skoraj ves doma; le nekaj ga izvažajo, večinoma za drva, celulozni in jamski les, brzojavne droge in samo malo za hlode.

V gorskih gozdih imajo gozdove srednji in mali ter veliki posestniki. Zaloga lesa je razmeroma zadovoljiva, vendar se kažejo posledice premočnega izkoriščanja gozdov, zlasti na južnem Pohorju. Les se porabi deloma doma, več-

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

LJUBLJANA • CELJE • MARIBOR

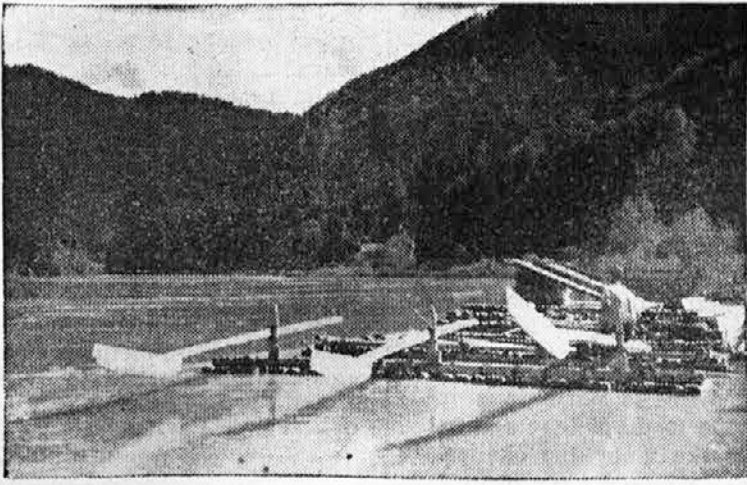
●●●●● EKSPozITURA: KOČEVJE ●●●●●

Obreštuje vloge na hranilne knjižice in v tekočem računu do 5% — Da je menična,

lombardna in hipotekarna posojila, kupuje, posojuje in prodaja vrednostne papirje;

vrši vse posle denarnih zavodov

(Foto: Ploha, last Putnika v Mariboru)

Dravski splav

oma pa se izdelata ali predelata za izvoz. Izvažajo se trami, hlodi, drogi in vsakovrsten žagan les ter oglje. S poukom in prosveto ter z gospodarskimi organizacijami bi se moglo doseči rentabilnejše izkoriščanje gozdov, donosnejša izraba razpoložljivih surovin in večji trgovinski uspehi.

Lesna industrija je na prehodu dveh razdobj. Večina lesa se razžaga na stotinah malih žag z lesnimi jarmeniki. Te žage so najstarejši stroji za predelavo lesa, ki pa kljub raznim duhovitim izboljšavam niso več zadovoljivi in sodobni. Za predelavo večjih množin eksportnega lesa niso več sposobne, tudi če bi več žag skupaj prejelo večje naročilo. Kajti te žage ne morejo dati pravilno in točno predelanega enakega lesa in pri njih se ne izplačajo modernejši pomožni stroji. Čuti se potreba prehoda na železne jarmenike in večje žage. Če se bodo

postavile večje žage s kapaciteto, ki bo enaka alimentaciji gozdov njihovega območja, bo to vprašanje tehnično rešeno v korist celote. Seveda bo potrebno vpeljati še predelavo raznih lesenih odpadkov, mehanično in kemično.

Lesna trgovina je vezana na krajevni trg in na izvoz. V nižinskem in gričevnatem predelu je razvita lokalna trgovina. V gorskem predelu pa je za stanje lesne trgovine odločilno stanje zunanjih lesnih trgov. Zato imajo mednarodni trg in meddržavne pogodbe močan odmev v območju gorskih gozdov. Že nekaj let nima lesna trgovina pravih uspehov. Lesni izvoz namreč gravitira na Madžarsko in dokler ne bo možnosti plasiranja v to državo, tako dolgo se ne bo prišlo do prave rešitve. Baš sedaj, ko je Madžarska izgubila z Avstrijo močnega dobavitelja, moramo gledati, kako so si razdelili madžarski trg Romunija, Češkoslovaška in Poljska.

Gozdarska prosveta

(Foto: Vouasch)

Državna nižja gozdarska šola v Mariboru

Gozdarska prosveta se nabaja še v povojih. Do zadnjih let je bila omejena na nekaj priložnostnih predavanj organov državne nadzorne gozdarske službe in na nekaj nasvetov v člankih, raztresenih po raznih dnevnikih, tednikih in mesečnikih. Velik korak naprej je pomenila ustanovitev državne nižje gozdarske šole leta 1928./1930. Toda zavod ni mogel in ne more izpolniti težko pričakovanih nad, ker je že od prvih začetkov v neprestani likvidaciji. Najprej sta bili na zavodu enoletna in dveletna šola. Nato sta bili obe šoli leta 1932./33. ukinje-

ni. Potem je banovina sama vzdrževala državno šolo. Kljub temu in zaradi predpisov zakona o gozdih in uredbe o organizaciji državne gozdarske službe, ki niso baš v skladu s potrebami vseh krajev države, je bila dveletna šola leta 1937. ukinjena. Sedaj je ostala samo enoletna šola. Ta negotovost in vedno pričakovanje likvidacije absorbirata vsako pozitivno delo. Če bo našel obstoj šole podporo v Sloveniji, je upanje, da se bo mogla razviti v zavod, ki bo imel precej vpliva na naše gozdarstvo.

Slovenska gozdarska književnost

je tudi šele v povojih. Do sedaj je izšlo vsega skupaj samo okoli 20 brošuric in knjižic. To je zelo malo v primeri s pomenom gozdarstva za naše narodno gospodarstvo. Vedno nujnejša je postala potreba po strokovnem listu in letos je začel izhajati v Mariboru »Gozdarski vestnik«, mesečnik za gozdarstvo, lesno industrijo in lesno trgovino.

Sklep

Gozdarstvo, lesna industrija in lesna trgovina se bodo mogli dvigati samo z uvidenostjo in s splošnim sodelovanjem celotnega gospodarskega življenja. Potrebno je izkoristiti od narave dane pogoje, vse po sistematski sestavljenem načrtu. V ta namen naj se med drugim zagotovi Mariboru gozdarska šola z eno- in dveletnim poukom, ustanovi naj se postaja za gozdne poizkuse in gozdarski muzej, uvajajo naj se žagarski tečajji in poljudna predavanja, podpira naj se lesna obrt, trgovina naj se ureja manj individualno s posebnim prodajnim uradom, gradijo naj se lesene ceste.

Upajmo, da se bo skoraj pri-

Dobro poznana...

ZAHTEVAJTE JO POVSODI!

bližal čas, ko bodo tudi širši krogi spoznali in uvideli pomembnost gozda in lesa. V mariborskem gospodarskem okrožju imata gozd in les dominantno vlogo in sta naj-

močnejši faktor produktivne moči njegove zemlje. Zato smemo upati, da bo ljudstvo zadržalo in ohranjalo to trdno podlago svojega življenjskega obstoja.

Andrej Žmavč:

Naše vinarstvo

Maribor — središče kakovostne vinske proizvodnje v Jugoslaviji

Jugoslavija je najbolj zanimiva in najlepša vinorodna država na svetu. Zlahka vinska trta je — kakor pravimo — izrazita rastlina sonca in ji baš »jugoslovansko sonce« čisto posebno prija. Podnebne in vremenske razmere v vinorodnih predelih Jugoslavije so sicer jako različne, vendar se pa med seboj srečno izpopolnjujejo. Kje na svetu je druga država, ki bi imela lepše in okusnejše grozdje in bolj toplo vino, kot nam ga daje naš vroči jug, pa obenem bolj dišeče grozdje in bolj odlično vino, kot nam ga rodi naša slovenska zemlja v svojem severnem pasu vinarstva? Pri nas je doma kakovostna vinska proizvodnja, katere naravno zemljepisno in prometno središče je Maribor.

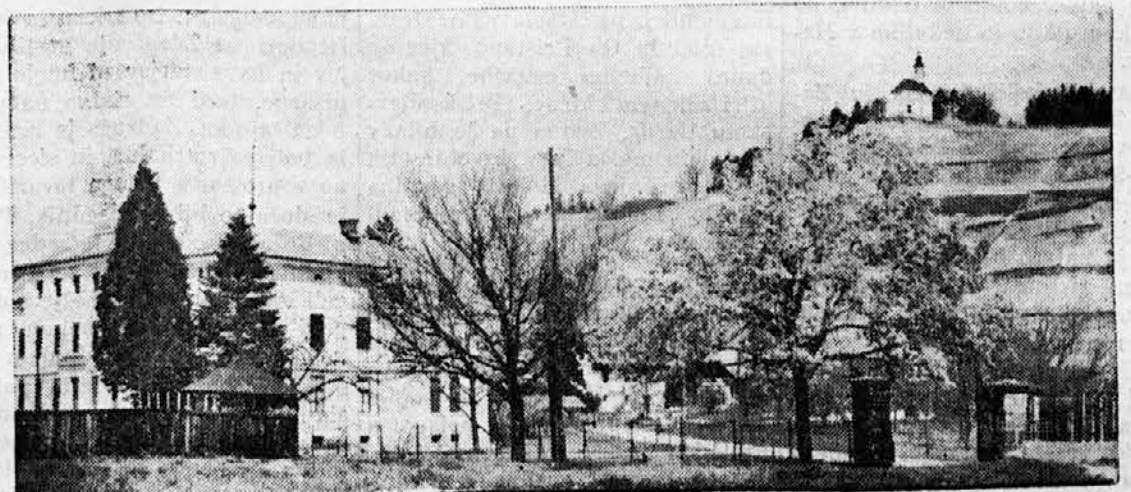
Jugoslavija ima približno 200 lisoč ha vinogradov, Slovenija pa približno 25.000 ha, to je nekako 12,5% vse vinogradske površine

3530 ha; VIII. Šmarnsko-kozjanski in celjski vinarski okoliš — 1780 hektarjev; IX. Drameljsko-savinjski vinarski okoliš — 800 ha; X. Bizeljsko z brežiškim Posavjem — 1860 ha; XI. Krško-kostanjeviški vinarski okoliš — 2220 hektarjev; XII. Novomeško-mokronoški vinarski okoliš — 3070 ha; XIII. Črnomeljsko-metliški vinarski okoliš — 1600 ha.

V gospodarskem, odnosno prometnem področju Maribora so kolikor toliko sledeči vinarski okoliši (števila v oklepajih povejo površino v ha): Pohorje (Pekre 240, vzhodni obronki Pohorja: Razvanje—Fram—Slovenska Bistrica 500, Vinarje—Slovenske Konjice 400); Kozjak in Zpadne Slovenske gorice (2670); Srednje Slovenske gorice (2060); Ormoško-ljutomerske gorice (2300); Gornjeradgonske gorice (1130); Haloze — brez haloškega obrob-

oidij ali grozdno plesnobo, potem peronospora ali strupeno roso. Leta ogroža naše gorice že od leta 1880. V začetku je peronospora nastopala bolj pozno — šele septembra — in ni toliko škodovala kakor danes, ko se pojavlja navadno že maja in ima torej mnogo časa za pustošenje. Še pred njo — okoli leta 1860 — smo dobili v Evropo trsno uš, ki onemogoča staro vinarstvo (brez cepjenja itd.) in zahteva nove vzgojne načine.

V današnji Sloveniji so trsno uš zasledili najprej v Kapelah pri Brežicah, torej v Sotelski dolini in sicer leta 1880.; v krškem okraju leta 1884.; v ptujškem okraju leta 1886. (Zavrčce); v novomeškem in črnomeljskem okraju leta 1887.; v mariborskem okraju leta 1888. (Sv. Jakob v Slov. gor.). Nekako v istem redu se je po navedenih pokrajinah razvijalo novo vinar-

Kalvarija z vinskimi goricami Vinarske in sadjarske šole

v državi. V gorice Slovenije je vloženi mnogo nad eno milijardo dinarjev. Povprečni letni vinski pridelek Slovenije znaša dobrih 500.000 hl, njega letna kosmata vrednost — liter samo po 4 dinarje — pa 200 milijonov dinarjev.

Slovenijo so razdelili po vinogradskih skupinah — bolj ali manj posrečeno — na 13 vinarskih okolišev in sicer:

I. Pohorje — 1140 ha; II. Kozjak in Zpadne Slovenske gorice — 2670 ha; III. Srednje Slovenske gorice — 2060 ha; IV. Ormoško-ljutomerske gorice — 2300 hektarjev; V. Gornjeradgonske gorice — 1130 ha; VI. Prekmurske gorice — 747 ha; VII. Haloze in haloške obrobno pogorje —

nega pogorja (Spodnje Haloze 1000, Srednje Haloze 700, Gornje Haloze 1000); skupaj 12.000 ha. To je skoraj polovico vseh goric v Sloveniji.

Posebne pomena za Maribor je goriški svet seveda v njegovi neposredni okolici; vzhodno daleč v osrčje Slovenskih goric, južno nekako do Frama, zapadno do pekrskih in kamniških goric, severozapadno s ponosnim Sv. Urbanom, severno in severovzhodno vse do naše severne državne meje.

Tako zvano staro vinogradništvo je bilo tudi tod sredi 19. stoletja na višku. Toda kmalu so zanesli iz Amerike v Evropo razne škodljivce in zajedavke, ki so naglo pustošili naše vinograde. Najprej

stvo, ki pa je iz večine — po toliko letih — pravkar pred nujno zopetno obnovo. Sploh prvi vinograd kot »poskusni vinograd« na ameriški trsnih podlagi v Sloveniji pa je bil zasajen leta 1883. v »Janeževi gorci« na Bizeljskem. Tu je bil torej začetek novega vinarstva pri nas.

V mariborski okolici razmnožujejo v splošnem dobre trsne vrste ki dajo kakovostno vino: tu pa tam renski rizling, na sploh laški rizling, potem beli burgundec, silvanec, traminec, tudi rulanec, ponekod moslavec. Za naravno rdečino in črno jim služijo črna portugalka, črna frankinja, črni burgundec, ponekod vranek. Za naprej si bodo napredni vinarji še bolj prizadevali, da

Modna trgovina

Anton Paš

MARIBOR, Slovenska ulica 4

bodo imeli čim več skrbno odbranih in izbranih ter umno negovanih vinskih pridelkov. Ko pridejo boljši časi, jih bo svet tudi bolj škral in bolj cenil kakor danes, ko preplavljajo našo deželo z ničvrednimi brozgami bogve odkod. Ali pa mora kakovostna proizvodnja propasti. Kam potem s stotisoči ljudi, bratov in sester naše krvi, ki jih drugače revna goriška gruda domača vsaj za silo še redi? To je hkratu veliko socialno in narodno vprašanje.

V našem severnem vinorodnem pasu je torej največ belih vin (beline) deloma odlične kakovosti. Odlikuje jih navadno izraziti vonj in ugoden duh (»rožica«). Celo marsikatera kislica prijetno diši in lahko prav pride za žejo, odnosno za mešanje s slatino ali z ustreznimi drugimi pristnimi domačimi vini nasprotnih svojstev, da je potem pošena mešanica boljša ko vsako vino zase. Potrebujemo in zahtevamo izvorne proizvode — brez tistih posebnih tajnih kletarskih umetničenj. To bomo dosegli med drugim s smotrno obnovo gorice, ki postaja neodložljiva. Potem pa več spoštovanja domačim pridelkom: Na domačo mizo — slovensko vino!

Pekrsko vino ali pekrčan slovi čisto posebno, a ne raste v bližnjih Pekrah, kjer je samo mnogo točilnic pekrčana. Na Janževem vrhu, v Vrhovem dolu in okoli Bistrice v občini Limbuš se lahko ponašajo z njim. Morda najdeš tu najboljše vino v Sloveniji in Jugoslaviji sploh, ki se torej uspešno kosa z znamenitim jeruzalemskim in ljutomerskim, oz. ormoškim goric. Pridelki iz Janževga vrha so na glasu in posebno sočni. Vsakdo ima pač svoj okus, ki se o njem ne da mnogo prepričati. Tudi tu je, ko z lepimi dekletji: Je mnogo lepih deklet, pa vsako lepo dekle je drugače lepo. Na srečo našo...

Pekrčana trošijo predvsem v Mariboru in okolici, v manjši meri pa tudi po vsej Sloveniji in drugod po naši državi. Nekdaj so ga mnogo izvozili v tujino, precej pa ga slej ko prej — »napravljajo«. Ime izvora vina je treba zakonito zaščititi.

Pohorska vina (pohorčan) in fremška vina (fremčan) iz mlajših čistih nasadov kažejo v ugodnih letih značilne odlike dotičnih dobrih grozdnih vrst: renskega rizlinga, belega burgundca, traminca, laškega rizlinga i. dr. Potrošijo jih po največ v bližnji okolici, po Dravskem polju in nekoliko v Mariboru.

Vinarski okoliš Kozjak in Zapadne Slovenske gorice je razmeroma velik: zapadno železnice Maribor—St. Ilj je kakih 1050 ha in vzhodno navedene železnice 1620 ha, skupaj približno 2670 ha. V dobrih letih je največ belega burgundca, laškega rizlinga in silvanca, pa tudi muškatega silvanca, traminca in renskega rizlinga. Stare domače vrste (peček, belina poleg precej žlahtnine, moslavca i. dr.) dajo slabša, včasih medla vina. Po Kozjaku raste najboljši rumeni muškata. Oddavna je namreč znan in cenjen muškata iz najboljših vinskih kotov pri Kamnici — tja proti Sv. Urbanu (595 m), vendar v splošnem samo kot novina. Pogoj za dobroto pa je med drugim, da nudi zdravo grozdje muškata hitro obdelamo in drozge nič ne kvasimo, ker sicer pijača rada porjavi in postane ogabnega, kosmatega, trpkega okusa brez ugodnih muškatajnih posebnosti.

Znani vinogradski kraji v tem okolišu so: Mariborska Kalvarija, Kamnica, Sv. Urban, Košaki, Melj-

ski hrib, Sv. Peter, Sv. Barbara, Vurberg, Plač, Spičnik, Vajgen, Jareninski vrh, Ciringa, Svečina, Vrličje, Stara gora, Sv. Jurij ob Pesnici itd. Največ vina odtod gre v Maribor, v Ljubljano, na Gorensko, nekaj v tujino itd.

Posebnosti vinarskega in vinskoga gospodarstva v mariborski okolici so med drugim:

Pravih kmečkih vinarjev je razmeroma malo in še vedno manj. Vprav najboljše gorice so v rokah meščanov in druge gospode — tudi ljudi iz tujine. In še vedno gredo iz kmečkih rok v nekmečke roke. Potem: tu so prav doma »vinočiči pod vejo«. Imeli smo jih v enem letu že na stoline. Ker so blizu mesta, se lastnikom izplačajo. Vinski obrtniki točileci pa imajo od tega škodo, prav tako oddaljeni kmečki vinogradniki, ki mnogokrat zastoj čakajo na kupca iz mesta. Točenja pod vejo se ne bi smelo dovoljevati vse vprek! Samo pravim kmečkim vinarjem.

Nezdrav pojav je tudi kočljivo vničarsko vprašanje, ki še ni na nobeno stran zadovoljivo rešeno.

V Mariboru samem je nekako 140 vinskih obrtnikov točilcev, z bližnjo okolico, toda brez pretežno kmečkih občin, pa gotovo več ko 200. Tu je doma deloma že stara vinska trgovina, ki dela, ko povsod, po znanih trgovskih načelih. Njen današnji pomen je drugačen, kot je bil nekdanj. Nekdaj je posredovala predvsem kupčije v oddaljene nevinorodne tuje kraje, danes nabavlja vino slovenskim gostilničarjem, ki sami ne morejo ali nočejo kupovati vina naravnost iz gorice. Celo gostilničarjem v vinorodnih krajih samih. V Mariboru so se naselila tudi že zastopstva vinske trgovine iz drugih delov države, ki močno izpod-

rivajo domače blago. Baje samo še 10% vseh gostilničarjev v Sloveniji, ki jih je nad 5000, kupuje vino od pridelovalca, vseh ostalih 90% pa od trgovca. Znaten delež na tem ima Maribor. Do tega je tem laže prišlo, ker nimamo dovolj razvitega vinarskega združenstva, ki bi smotrno urejevalo poslovne odnose med pridelovalci in potrošniki, kakor bi bilo bolj naravno, pa tudi bolj koristno za splošnost.

Koristi mesta Maribora so tesno povezane in prepletene s koristmi mariborske vinorodne okolice. In narobe. Maribor brez okoliškega vinarstva z milim, izrazito vinskim podnebjem ne bi bil to, kar je in kakor ga nazivamo: »Jugoslovanski Meranc«.

Za dvig našega sadjarstva

Izmed vseh kmetijsko-gospodarskih panog je v štajerskem delu naše banovine po vojni največ napredovalo sadjarstvo. Nekdaj neznanatna sadna kupčija se je danes široko razvila in Maribor je postal glavno središče in tržišče za jabolčno kupčijo ne le za dravsko banovino, ampak za vso državo. Vzporedno s to uspešno trgovino je začel naš kmet sadjar smotrneje negovati nekdanj zapuščen sadovnjake, naučil se je pravičnega obiranja in shranjevanja sadja, kakor to zahteva sodobni trg. Strokovni pouk sadjarske razstave in sadni sejmi so pripomogli, da se naše jabolko danes visoko ceni po vsej srednji Evropi in da je eno onih redkih pridelkov, po katerem je stalno povpraševanje.

Z napredkom pa so se zvišale tudi nadloge. Sadnih boleznih in sodnih škodljivcev je čim dalje več in naš sadjar se jih brani z nebroj

kemičnimi sredstvi, kolikor teh gmotno in fizično zmora. To pa zmanjšuje dobičkanost sadjarstva do nerentabilnosti. Temu dejstvu se bo morala v bodoče posvetiti največja pažnja. Pri racionalnem izboljševanju naših sadonosnikov se je marsikje grešilo zoper naravo. Stevilna stara, volta drevesa, kjer so gnezdele naše koristne ptice, so se morala umakniti z naših sadovnjakov in napraviti mesto mladim nasadom. Grmovje se je očistilo, s tem pa tudi pokončala bivališča in zavetišča koristnim pticam. S kemičnimi strupci, s katerimi se branimo škodljivcev, pokončujemo v mnogo večji meri njih nežnejše naravne sovražnike — koristne žuželke. Tu se je v praksi pokazalo, da smo šli za naše razmere predaleč, ker je nemogoče spričo dragih sredstev, da bi jih mogli vsi kmetje, sadjarji stalno

uporabljati. Zato bo v bodoče seči predvsem po biološki obrambi, ki ima za naše razmere še posebno prednost, da je poceni. Ta obramba je s početka mnogo težavnejša od kemične, ko pa se koristneži razmnože, postane ta obramba trajna in avtomatična. Le v hudo okuženih okoliših naj bi se prisilno pokončavalo s kemičnimi sredstvi, kakor se to vrši pri drugih okužbah, da se lokalizirajo.

Našim mladim filopatologom, ki so sedaj priklenjeni zbog omejenih kreditov na laboratorije bo treba omogočiti proučevanje v naravi ter ustanoviti potreben zavod za gojenje in razmnoževanje koristnežev. Po šolah in izven nje je pa zasnovati najširšo propagando za zaščito koristnih ptic, ker predstavljajo te v našem narodnem gospodarstvu spričo dragih uvoženih pokončevalnih sredstev ogromen kapital.

Mariborsko gostinstvo

Gostinstvo mesta Maribora sega zelo daleč nazaj v srednji vek, v dobo cehov in patriarhalnega načina pogostitve domačina in tučca. Večina mariborskih gostilnic se je nahajala v današnjem starem delu mesta, zlasti v Vetrinjski ulici, Stolni ulici, predvsem pa v Dravski ulici in Ob Pristanu, kjer še danes najdemo označbe, kakor »Pri zelenem sidru«, »Pri kraljevskem tigruc«, Znana pa je bila v tem delu mesta še v devetdesetih letih prejšnjega stoletja gostilna »Mesto Ljubljana« (»Zur Stadt Laibach«).

Večina gostinskih obratov je bila v srednjem veku in pozneje last nemških patricijskih rodbin in le redko so prehajale v roke novo nastalega meščanstva. To stanje pa se je spreminjalo polagoma proti koncu devetnajstega stoletja, čeprav v vrstah gostinskih podjetnikov ni bilo opaziti vidnega narodnega prebujenja in nacionalne zavednosti. Zares nacionalna atmosfera je vladala pred vojno v restavraciji Narodnega doma in pa tudi v gostilni »Mesto Trste«, čije lastnik je bil znani zavedni mariborski rodoljub Rapoc. Gostinski obrati so sicer kazali nemško lice in tudi postrežba je bila — v kolikor ni šlo za sprejem kmetskega človeka — večinoma nemška. Šele preobrat je spremenil sliko in tudi s tega vidika popravil situacijo.

Ob preobratu je vodil takratno Zadrugo gostilničarjev in kavarnarjev že pokojni Rožanc, ki je imel svojo gostilno na današnjem Rotovškem trgu v hiši, v kateri se nahaja sedaj gostilna in trgovina »Nabavljalne zadruge državnih nameščencev«. Do takrat in še par let pozneje Združenje gostilničarjev in kavarnarjev ni imelo svoje pisarne, tudi ne stalno nameščenega tajnika. Zadruga je uradovale bolj patriarhalno, in sicer vedno v prostorih tistega tovariša, ki je slučajno bil predsednik. Pokojni Rožanc je dolga leta zadovoljivo vodil zadrugo, dokler se niso pričeli vrstiti agilnejši možje kot njegovi nasledniki. S tempom mestnega razvoja in naraščanjem članstva je nastala po letih potreba stalne zadržne pisarne in potrebne uradniške moči. Tej potrebi je bilo zadoščeno, ko je postala velika hiša trgovskega gremija zbirališče vseh pisarn naših obrtnih organizacij.

Danes je Združenje gostinskih obrtnikov Maribora v res okusno opremljenih prostorih s stalno razstavo slik mariborskih gostinskih obratov, njih interjerjev itd. Krnilo združenja je v spretnih rokah večšega gostinskega strokovnjaka kavarnarja in restavraterja Aleksandra Klešiča, ki lahko s ponosom gleda na moralno in gmotno bilanco združenja, ki je od svo-

je ustanovitve dne 25. septembra 1883. doživelo tako velike spremembe. Zlasti letošnja velika razstava kuharske umetnosti je pokazala po aranžmanu in udeležbi razstavljalcev visok nivo našega gostinstva. Velika zasluga gre tudi tajniku združenja Jenku, ki vodi vsruga združenja v zadovoljstvo vsega članstva in ki mu ne manjka nikdar potrebne iniciativnosti.

Maribor ima danes 5 hotelov, od

teh 4 s tekočo vodo in centralno kurjavo, nadalje 14 restavracij, 13 kavarn, 2 bara s stalnim variétéskim programom, 89 gostiln s 16 prenočišči, en avtomatski bufet, 16 buffetov, eno brezalkoholno točilnico, 2 krčmi in 3 ljudske kuhinje.

Mnogi lokali so svoje zunanje in notranje lice v teku zadnjih petnajstih let tako spremenili, da so v čast svojim lastnikom in mariborskega tujskoprometnega stremjenja. Tudi konfort se je dvignil na mestu primerno stopnjo. V tem oziru je bilo v Mariboru po vojni investiranih več težkih milijonov, ki pa še niso amortizirani, pa tudi obrestovanje dela mnogim podjetnikom, ki jih je sredi največje aktivnosti zalotila kriza l. 1930., velike preglatice.

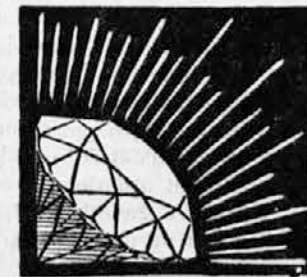
Mariborska gostinska obrt je v veliki meri navezana na tujski, zlasti pa avtomobilski tranzitni in izletniški promet iz sosednje Nemčije. Kot izrazito uradniško in vpojensko mesto ima premalo meščanstva s primerno kupno močjo, zato je gostinstvo v prvi vrsti navezano na inozemstvo. Maribor je portal, skozi katerega prihajajo ljudje s severa in severozapada v našo Jugoslavijo. So nevedčnosti, ki danes zavirajo zdravo, normalno fluktuacijo v medsebojnem tujskem prometu med Jugoslavijo in Nemčijo. Upati pa je, da bo zmagala zdrava pamet, ki nam nareka, da smo kakor Svičari: vedno z iztegnjeno roko, pripravljeni za sprejem plačila in napitnine, prijazni proti vsakomur in ne spotikajoč se nad njegovo narodnostjo ali pa celo svetovno-narodno ali strankarsko pripadnostjo.

Zeleti bi bilo več uvidevnosti tistih činiteljev, ki se boje priliva tujecev iz narodnih ozirov. Mi gostinski obrtniki pa pravimo, da se tudi najmanjšega priliva tujecev moramo edinole veseliti, ker nam prinaša blagostanje, ki so ga po gostinstvu deležne tudi vse druge obrtne in trgovske panoge naše itak v marsičem pasivne dežele.

Maribor ima za svoj gostinskoprometni razvoj vse pogoje: Mariborski otok in romantično Pohorje po leti, zimski šport na obronkih Pohorja po zimi, prijazno prebivalstvo in znani vedri humor štajerskega človeka, ki ga začutiš takoj, ko stopiš v njegovo sredino. Zeleti bi bilo, da bi naši bratje zlasti iz bivše Kranjske tem bolj zahajali med nas in nas bodrili k vztrajanju na točki, ki nam je vsem sveta: naši lepi severni meji, v zelenju vinogradov vzljubljenemu oknu Jugoslavije.

—ob.

BRILJANTE,

smaragde, safirje, rubine in vse druge kamne, stari nakli (dragulje), zlato in srebro v vsaki obliki, starinske ure, umetnine i. t. d.

nakup in prodaja pri kvrdki

JOS. EBERLE,

LJUBLJANA, MESTNI TRG št. 17. Velika zaloga ur, vseh vrst. Telefon 31-49.

ANT.

KRISPER

LJUBLJANA, Mestni trg 26
Telefon 22-29

Galanterija na debelo in drobno ter čevlji vseh vrst

Ženske in otroške predpasnike vseh vrst iz imprimé, klota in šifona dobite na debelo

M. FELDIN, Maribor, Aleksandrova c. 13 - Cankarjeva ul. 1, vogal

Josip I. Loos, ravnatelj Tujskoprometne zveze, Putnik, Maribor:

Tujski promet v mariborskem okrožju

Sedaj začetkom avgusta nam nudi tujski promet v mariborskem okrožju že zelo razveseljivo sliko. Posebno iz naših zdravilišč, iz Rogaske Slatine, Dobrne, Slatine Radencev, Laškega in Rimskih Toplic, s pohorskih postojank ter Logarske, Savinjske, Dravske, Mežiške, Mislinjske in Dravinjske doline, kakor tudi iz vseh večjih mest prihajajo poročila, da je tujski promet na vrhuncu, da je zasedba odlična, in da je v nekaterih krajih silno težko dobiti še kako sobo ali posteljo. Kakor prejšnja leta, so naši turistični kraji tudi letos, povprečno zasedeni z 2/3 gostov iz drugih delov naše države; ti vsako leto v naraščajočem številu iščejo oddiha in zdravja v našem prijetnem podnebjju.

Slabo vreme in še prav posebno politični nemiri ter posledica priključitve Avstrije h Nemčiji so pa zelo neugodno vplivali na našo letošnjo predsezono, v kateri so zavzemali prejšnja leta ravno Avstriji zelo važno mesto. Nova turistična konvencija z Avstrijo od 1. februarja t. l. ni mogla praktično stopiti v veljavo; saj je po političnih dogodkih v marcu postala brezpredmetna. Glede na to, da je imela Jugoslavija po statističnih podatkih ministrstva za trgovino in industrijo za zadnjih letih vsaj toliko obiskovalcev iz Avstrije kakor iz ostale Nemčije, je mariborska Tujskoprometna zveza naslovlila na ministrstvo nujno prošnjo, naj se radi predstoječe tujskoprometne sezone, skuša brez odlašanja urediti plačilni promet tudi za bivše avstrijske državljane. Nemška vlada je prošnji Zveze kmalu ugodila in je ob enem bil prejšnji mesečni kontingent od Rmk 700.000— z ozirom na priključitev Avstrije zvišan na Rmk 1.400.000— mesečno. Žal, da je tehnična stran potrebovala precej časa za organizacijo, tako da je šele s 1. julijem bil večji dotok avstrijskih gostov, t. j. tistih, ki so posebno v Sloveniji prejšnja leta zavzeli po domačih gostih prvo mesto v statistiki. Gosti iz stare Nemčije, ki so bili do maja v vseh turističnih in posebno v zimsko-sportnih krajih Slovenije zelo močno zastopani, so sedaj v glavni turistični sezoni malo popustili; po zaprosenih informacijah sodeč, bodo Nemei v posezoni zopet močneje obiskali Slovenijo.

V preteklih mesecih je bil tudi izletniški promet iz sosednjih krajev Nemčije, posebno kar se tiče avtobusnih izletov, slabši kot prejšnja leta. Upati je, da bo tudi ta promet še lahko narasel v obsegu prejšnjih let; nujno potrebno pa bi bilo, da bi Nemčija spremenila trenutno veljavne predpise, po katerih smejo izletniki s skupnim potnim listom jemati v inozemstvo le 10 Rmk v srebru, kar je tudi za enodnevnne izlete nezadostno, posebno še, ker je vrednost srebrne marke zadnje čase precej nadovala.

Odlični prijateljski odnosi, ki jih goji naša država z vsemi sosednjimi državami, pridejo posebno do izraza pri Madžarih ter tudi pri Italijanih. Zlasti v naših zdraviliščih — katerim prednjači Rogaska Slatina — najdemo letos veliko število madžarskih gostov, ki se pri nas odlično počutijo. Naša lanskoletna velika propagandna akcija, v teku katere je obiskalo naša glavna zdravilišča in turistične kraje 124 madžarskih zdravnikov in žurnalistov, rodi lepe uspehe.

Radi poostrene konkurence drugih držav-tekmovalk v mednarodnem tujskem prometu, sta obe tujskoprometni zvezi, v Ljubljani in Mariboru, kljub vsem finančnim težkočam, s katerimi se morejo

boriti tudi naše tujskoprometne organizacije, izpeljali letos zelo širokopotezen propagandni program; ta propaganda je opozorila mnoge kroge in države na prirodne, klimatične in zdravstvene vrednote Slovenije. Poleg Angležev, Francozov, Belgijcev, Švedov in Dancev, ki prihajajo vsako leto v večjem številu k nam, srečamo v naših zdraviliščih in turističnih krajih tudi zastopnike vseh drugih evropskih in izvenevropskih držav; žal pa moramo računati s tem, da bo radi političnih težkoč število čehoslovaških gostov, ki je že lansko leto občutno nazadovalo, letos še padalo. — Grki, ki so se pred leti radi usahnitve grških vrelcev začeli močno zanimati za naša zdravilišča, predvsem za Rogaska Slatino in ki so morali lansko leto izostati radi uvedbe izredno strogih deviznih predpisov, so začeli prihajati k nam ravno sredi julija. Intervencije naših tujskoprometnih organizacij so bile uspešne; sedaj je grškim pacientom zopet omogočeno nabaviti si povoljna plačilna sredstva za obisk naših zdravilišč. Za naša zdravilišča pa raste zanimanje tudi v orientu in v raznih kolonijah, ker ustrezajo indikacije naših zdravilišč in naše klimatične razmere prav odlično potrebam tamšnjih pacientov in turistov.

Žal, so razpoložljiva propagandna sredstva za potrebne večje akcije popolnoma nezadostna, čeprav bi bilo nujno potrebno pričeti s sistematičnim delom v tej smeri. Nujno bi bilo želeti, da bi se tudi sredstva za zboljšanje tujskoprometnih prilik povečala. Hoteli, penzoni in gostilne potrebujejo skoro povsod cenjenih kreditov za moderne investicije.

V pogledu receptivnega turizma se ima Slovenija izredno mnogo zahvaliti našim požrtvovalnim in iznajdljivim tujskoprometnim in

planinskim društvom, ki so izredno mnogo storila za polepšanje naših krajev; zidala so kopališča, ponosne gorske hotele in postojanke itd. Tej privatni iniciativi bi se moralo tudi iz javnih sredstev priskočiti izdatneje na pomoč, brez katere ni mogoče misliti na realizacijo lepih načrtov.

Bilanca glede inozemskih obiskovalcev Slovenije bi lahko nudila lepšo sliko, ako bi mi sami ne izključevali iz našega tujskega prometa ravno najboljšo kategorijo dobrih konsumentov in plačnikov, to je mototuristov. Ogromno se je že pisalo o nenadomestljivi škodi, ki jo tujskemu prometu in s tem celokupnemu gospodarstvu ne-le Slovenije, ampak vse Jugoslavije povzroča žalostno stanje naših cest. Prav nič nam ne pomaga dejstvo, da so naše banovinske in občinske ceste — tudi po pojmihi naprednih tujsko prometnih držav — mestoma v zelo dobrem stanju, če so pa naše državne ceste, to je glavne prometne arterije, še vedno, posebno na severu Slovenije, v takem stanju, da ogrožajo varnost vozil in potnikov. Šele po težkih bojih se je posrečilo dobiti prvi, četudi popolnoma nezadostni kredit za popravilo prvih 16 km glavne in najvažnejše prometne zveze Slovenije, ob enem zveze Jugoslavije s srednjo Evropo, to je ceste Ljubljana—Celje—Maribor—Št. Ilj. Tri leta so prešla, preden smo prvih 14 kilometrov prilagodili vsaj deloma mednarodnim zahtevam, toda tuji mototurist doživlja veliko razočaranje in pravcato obupanje nad našimi cestami sedaj namesto v Št. Ilju kar hitro tik za Mariborom. Težko je soditi, kateri cesti je pripisovati prednost glede obupnega stanja: ali omenjeni glavni cesti preko Celja in Ljubljane na Sušak oziroma v Italijo, ali pa cesti preko Ptujja, Ormoža in Čakoveca na

MLINSKA SITA
MLINSKE STROJE IN
KAMNE
GONILNE JERMENE
ter vse
MLINSKO - TEHNIČNE POTREBŠČINE
rabavite si pri trdki
Bracar & Co., Ljubljana, Kolodvorska ulica 35

Madžarsko. Prej so se vračali turisti že v Št. Ilju, no, danes se vračajo v Hočah ali Sv. Miklavžu!

Četudj je torej letošnja sezona zadovoljiva, vendar moramo voditi vztrajno naprej svoj boj in obnavljati svoje zahteve po ureditvi naših glavnih cestnih zvez z notranjostjo naše države in z inozemstvom; šele urejene ceste bodo dale tujskemu prometu nov in močan pokret; ta bo mobiliziral kredite, ki se danes nočejo pečati s turizmom. Potem šele bo Slovenija na potu, da se uveljavi kot »jugoslovanska Švica«, za kar ima od narave vse pogoje.

Razgledni stolp na Pohorju

prišel v Jugoslavijo, dobro kupčijo in se je bolje, predvsem pa ceneje zabaval, kot če bi bil napravl majhen izlet v okolico svojega kraja. Da so bili in da so še vedno naši gostilničarji in sploh obrtniki v obmejnem pasu veselji avstrijskih izletnikov, je umljivo. Saj je mnogo mesarjev, pekov gostilničarjev in drugih obrtnikov, ki so še lani v glavnem živeli od avstrijskih izletnikov.

Po preobratu meseca marea letošnjega leta pa je opaziti močno nazadovanje obmejnega prometa. Nemška oblastva sicer spoštujejo določbe trgovinske pogodbe, ki jo je pred 14 leti podpisal Dunaj, toda razni politični ukrepi in prestrogo izvajanje deviznih in valutnih predpisov ogromno ovirajo živahno izmenjavo blaga in je zato obmejni promet skoraj zamrl. Upati pa je, da bo Berlin pri sklepanju nove trgovinske pogodbe z Jugoslavijo upošteval naše upravičene zahteve in dovolil obmejni promet vsaj v onem obsegu, kot je bil še pred desetimi leti.

Ne samo v malem, temveč tudi v velikem obmejnem prometu je Maribor važna tranzitna postaja. Glavni promet med srednjo in južno Evropo se razvija večinoma skozi Maribor. Z ustanovitvijo Jugoslavije so se morale železniške naprave v Mariboru izdatno povečati, ker je tu pač konec nemškega in začetek jugoslovanskega železniškega omrežja. Do tu in od tod vozijo razen brzih in direktnih tovornih vsi vlaki, ki prihajajo s severa ali juga, ali pa peljejo proti Gradcu ali Ljubljani. Osebnih vlakov imajo dobre priključke, vendar so postanki dolgi, ker se morajo opraviti vse obmejne formalnosti. Potniki morajo pokazati svoje potne dokumente, cariniki pregledajo vso prtljago in začarinjajo blago, v kolikor ni oproščeno plačevanja carine.

Z ustanovitvijo obmejnega kolodvora

so se v Mariboru obmejne formalnosti zelo poenostavile, kar pomenja za potujoče občinstvo precejšnjo pridobitev. Dasi opravlja sedaj službo na obmejnem kolodvoru v Mariboru mnogo nad sto nemških uradnikov in uslužbencev, se to v mestu skoraj ne pozna. Večina uradništva stanuje v obmejnih nemških krajih in se vsak dan vozi v Maribor. Nekoliko se bodo razmere spremenile, ko obči-

Josip Dolanc:

Obmejni promet

Z novo trgovinsko pogodbo je treba poživiti lokalni obmejni promet

Z ustanovitvijo Jugoslavije je severna Slovenija postala obmejna pokrajina. Maribor je najsevernejše mesto naše države, hkrati pa najvažnejše obmejno mesto. V značni črti je avstrijska, sedaj nemška meja oddaljena od Maribora komaj dobrih 14 kilometrov. Zato je razumljivo, da ima Maribor tudi živahen obmejni promet, ki daje mestu posebno obeležje.

S trgovinsko pogodbo z Avstrijo je zagotovljen obmejnemu pasu vzdolž državne meje poseben privilegiran položaj, predvsem gospodarskega značaja. Obmejno prebivalstvo v jugoslovanskem in nemškem pasu ima pravico, da si onstran meje nabavlja življenjske potrebščine brez plačevanja carine. Seveda so te množine omejene le na osebno porabo obmejnega prebivalstva. Naši ljudje kupujejo malo življenjskih potrebščin v Nemčiji, ker so živela pri nas mno-

go cenejša. Pač pa je živahno nemško povpraševanje po naših živilih, predvsem po mesu, perutnini, mesnatih izdelkih, mleku in mlečnih izdelkih itd.

V prvih letih po podpisu trgovinske pogodbe z Avstrijo, l. 1924., je bil obmejni promet izredno živahen. Takrat je prebivalstvo lahko nakupilo onstran meje vse one množine živil, ki jih je dovoljevala trgovinska pogodba. Počasi pa so se te množine z upravnimi ukrepi avstrijskih oblastev vedno bolj krčile in je bilo njihovo nakupovanje včasih celo popolnoma prepovedano. Vedno znova so morala naša oblastva poseči vmes in prisiliti našo severno sosedo, da je spoštovala v trgovinski pogodbi zajamčene pravice svojih lastnih državljanov.

Isto velja tudi za pravice dvo-lastnikov na obeh straneh državne meje. Trgovinska pogodba jim

dovoljuje, da smejo svobodno prestopati mejo in obdelovati svoja posestva na ozemlju sosednje države ter od tam brez carine spraviti domov pridelke za svojo uporabo. Tudi tu so morala naša oblastva mogokrat poseči vmes in vsaj za silo vzpostaviti prejšnje stanje.

Zivahen obmejni promet je za

Mostova čez Dravo (V ozadju železniški most)

vsako državo velike gospodarske važnosti. Obmejno prebivalstvo v severni Sloveniji ima od tako zvanega malega obmejnega prometa precejšnjo gospodarske koristi, čeprav ne več onih, kot jih je imelo še pred desetimi leti. Zlasti ob nedeljah je do združitve Avstrije z Nemčijo prestopalo na stotine izletnikov državno mejo, predvsem s severa proti jugu, da se v glavnem tu naužije naših dobrot. Prihajale so tudi cele kolone avtobusov z izletniki v Maribor in zlasti v okolico. Avstrijski izletnik je z 10 šilingi napravil, če je za par ur

na popolnoma izvede svoj gradbeni program in sezida razen nove carinarnice tudi stanovanjske hiše za naše carinike in deloma tudi za sosednje obmejne uradnike. Potem bo tudi precejšnje število nemškega obmejnega uradništva stanovalo v Mariboru.

Precejšnje število izletnikov, ki potujejo s severa na jug, zlasti na Jadran, se ustavi v Mariboru za par ur, morda tudi za več dni, da si ogledajo naše mesto in njegova slikovito okolico. Velik del pobiti tudi na Pohorje, zlasti odkar pridejo na vrh lahko že z avtomo-

NAJNOVEJŠE VZORCE

V APARTNIH KROJIH IN SKLADNIH BARVNIH DESENIH PRINAŠA

efko

Pletilna in trikotazna industrija LJUBLJANA, Židovska ulica 5

PLETENINE

Jopice, puloverje, sviterje, jersey-obleke, modne sportne dresse, kopalne in obalne obleke, pižame itd.

TRIKOTAŽA

Perilo, bluze, srajce za dame in gospode v macco, volnencem, jäger in svilen, predivu

bilom po novi pohorski cesti. V Mariboru se z malimi izjemami ustavijo tudi oni kopaljski gostje, ki se peljejo v Rogaško Slatino, Slatino Radence, Laško itd. Od teh izletnikov ima zlasti gostinstvo precej koristi.

Ogromno pa je število onih potnikov, ki Maribor samo tranzitirajo, ne da bi zapustili vlaka. V prejšnjih letih je prihajalo in odhajalo v prometu z inozemstvom v Maribor do četrtil milijona potnikov na leto. Že lani je to število nazadovalo, letos pa so številke še neugodnejše. Mednarodni vlaki so slabo zasedeni. Strogi policijski nadzor, posebno pa devizni predpisi, skoraj onemogočajo posej Jugoslavije. V glavnem potujejo le še Čehoslovaki in Madžari, deloma tudi Italijani, ki se vozijo z mednarodnimi vlaki. Kje so tisti časi, ko so morali brze vlake deliti, da so mogli prepeljati vse potnike. Obmejni promet je izkazoval vse drugačne številke kot dandanes, in železniška uprava in carinarnica sta takrat zaznamovali ogromne prejemke.

Ugodnejši kot potniški je tovarni promet,

ki ga ima zaznamovati glavni kolodvor v Mariboru. Politične ovire se v medsebojni izmenjavi dobrin tako ne poznajo in tovarni promet raste od leta do leta. Dočim se je moralo zadnja leta več osebnih vlakov opustiti, uvajajo železnice vedno nove stalne tovarne vlake s severa proti jugu in obratno. Zlasti se uvajajo direktni tovarni vlaki, ki prevažajo ogromne množine blaga iste vrste iz ene države v drugo. Predvsem velja to za sezonske vlake v dobi **izvozne kampanje** enega ali drugega produkta. Taki tovarni vlaki zelo olajšujejo carinski pregled, ker se ta omejuje le na formalno revizijo spremljanih dokumentov.

Velikega pomena za Maribor je okolnost, da je mesto dobilo ob ustanovitvi naše države **carinarnico**, ki zaposluje več sto uradnikov in drugega osebja. Z ustanovitvijo carinarnice so se naselili v Mariboru poklici, ki jih doslej Maribor ni poznal. Nastale so špedicijske tvrdke, ki so zadnja leta zopet nekoliko bolj zaposlene. Tu so se naselili carinski posredniki, ki

opravljajo vse carinske formalnosti in s tem poslovnemu življu zelo olajšajo delo. Reči moremo, da živi posredno ali neposredno od carinskega pregleda blaga v Mariboru mnogo nad tisoč ljudi.

Veliko korist, ki jo nudi gospodarskemu življenju Maribora carinarnica, je uvidela tudi mestna občina, ki je že pred par leti po zgledu Ljubljane sklenila zgraditi **ново moderno carinsko poslopje** s potrebnimi carinskimi skladišči in stanovanji za carinike. Sezidala bo tudi ali izboljšala dovozne ceste do carinarnice, glavno cesto pa je že pred par leti dala tlakovati. Vsi stroški so proračunani na približno 50 milijonov dinarjev in se bodo krili z dohodki iz kaldrminskega fonda. Vsa dela se bodo izvedla v štirih etapah. Prva etapa se začne graditi še letos. Omogočena je izvedba tega programa šele sedaj, ko je občina zamenjala vojašnice za veliko zemljišče, na katerem stoji sedanja le začasna carinarnica z več kot preprostimi carinskimi skladišči. Ko bodo vsa dela gotova, se bo Maribor lahko ponasal z najmodernejšimi carinskimi napravami.

Pomen in potrebe mariborskega športa

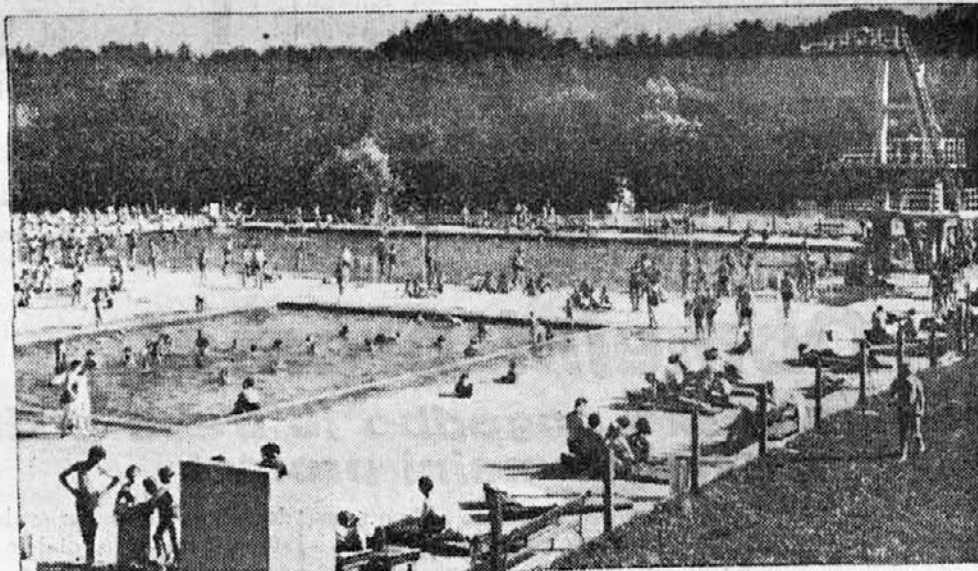
Zgodovina slovenskega športa v Mariboru je tesno povezana z zedinjenjem in osvoboditvijo našega naroda. Pred vojno ni bilo mogoče govoriti o kakem organiziranem slovenskem športu, nego so obstajali le posamezni »divji« klubi, ki niso imeli zaščite in zaslombe v javnosti, pa tudi ne v višjih športnih instancah. Bilo je sicer Slovensko športno društvo, ki je pa gojilo pretežno kolesarstvo, dočim za izvajanje drugih športnih panog zaradi takratnih razmer ni bilo mogoče. Nemška publika je podpirala svoja takratna telovadna in športna društva, ki pa jih je nacionalni preobrat kratkomalo pomedel. Ostalo je le **Kasaško društvo**, ki je dobilo slovensko upravo in je bilo s tem nacionalizirano. Isto se je zgodilo s **I. Delavskim kolesarskim društvom**.

Takoj po preobratu je začutila slovenska nacionalna mladina živo potrebo po ustanovitvi športnih društev. To tendenco so najprej pokazali **nogometaši**, ki so se rekrutirali večinoma iz dijaških vrst. Bilo je med njimi mnogo takih, ki so se pred preobratom morali zadovoljiti s skromno vlogo toleriranih kibicev. Njih idealizem je bil fundament, na katerem se je zgradila organizacija slovenskega nogometa v Mariboru. V Ljudskem vrtu so ti mladi protagonisti slovenskega nogometa ustvarili iz tedanjega parka novo nogometno torišče. Marsikdo se še spominja tistih lepih let, ko so sedaj že davno umirovljeni nogometaši trenirali z vso marljivostjo ter se pripravljali na merjenje sil z drugimi jugoslovanskimi nogometnimi klubi. Lepa ideja je bila v tistih dneh, da so prvemu slovenskemu športnemu

klubu v Mariboru dali ime po našem mestu.

Nogometašem so sledili kmalu prijatelji **tenisa**, katerim se je po dolgotrajnem prizadevanju posrečilo zlomiti monopol nemškega meščanstva v lokalnem tenisu. Z marljivim delom so dosegli, da je danes vzorno urejeno teniško igrišče SSK Maribora v Ljudskem vrtu eno najlepših in najudobnejših igrišč te vrste v Jugoslaviji. Prišlo

zvezi s planinstvom oziroma z alpinistiko imelo ob obronkih Pohorja najidealnejše pogoje za svoj razvoj. Znak časa, v katerem živimo, je brez dvoma **jadrarno letalstvo**, ki so ga v Mariboru utemeljili mladi vseučilišniki v redkih primerih idealizma. Uspešno propagando za jadrarno letalstvo je izvajal tudi tukajšnji **Aeroklub**. Mariborčanji so pa v teh letih tudi

Pogled na kopaljske na Mariborskem otoku

so nato **hazenašice** in kmalu tudi **lahkoatleti, težkoatleti, sabljači, plavači** in seveda tudi **kolesarji**, ki so zdramili tudi motocikliste in avtomobiliste. Od predvojnih kolesarskih društev je ostal po imenu nedotaknjen še kolesarski klub »**Edelweiss 1900**«.

Največji razmah med vsemi športnimi panogami v Mariboru pa je zavzelo **smučarstvo**, ki je v

za drsanje pokazali mnogo interesa, zlasti mladina.

Reorganiziranim in na novo ustanovljenim športnim klubom slovenskega Maribora je uspelo v nekaj letih, da so se v njih prostornih krogih zbrali športno navdušeni mladi ljudje iz vseh socialnih plasti. Poleg telesne krepitve so pa ti klubi že po naravi okoliščin gojili tudi nacionalno in državno misel, saj se niso borili samo za svoje klubske barve, marveč na mnogih mednarodnih srečanjih tudi za državne. Uspehi vsekakor niso izostali, in tako je Maribor že na pragu prve dobe nacionalne svobode lahko zabeležil zelo razveseljiv razmah slovenskega športa.

Kako velike važnosti je šport za rast in življenje našega mesta, dokazuje tudi to, da je šport v marsikateri smeri dvigal **tujski promet**, in sicer tako, da je poleg množev in ekip privabil tudi mnogo športnih navdušencev, ki so po tekmah polnili hotele in gostinske obrate v katerih so se čestokrat sklepala mnoga koristna znanstva. Ugled športnega Maribora je v drugem desetletju nacionalne svobode krepko narastel. Skoroda v vseh športnih panogah je Maribor

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice,

r. z. z. n. z. v Ljubljani

Ustanovljena leta 1881

Sprejema vsak čas izplačljive nove vloge in jih obrestuje po 4%, vezane na 3 mesece pa po 5%. Vlagajte svoje prihranke v najstarejši slovenski denarni zavod

v državi častno zastopan in velja naše mesto kot važen center športnega udejstvovanja.

Sporedno s porastom športa pa so v Mariboru nastale seveda tudi nove potrebe. Prav krvavo občutimo potrebo **centralnega športnega igrišča** v obliki stadiona, ki bi bil središče in pozorišče športnega tekmovanja. Obstaja akcija ISSK Maribora za zgraditev takega stadiona, vzporedno tej akciji je v zadnjem času nastala akcija iz krogov SSK Maratona s sličnim prizadevanjem. Ni važno, komu se bo akcija posrečila, kajti v resnici gre le za efektiven uspeh. Upati je, da bodo prizadevanja kronana s polnim uspehom.

Zimski športni podsavez je zgradil na vznožju Pohorja blizu Betnave **skakalnico**, ki je obetala zelo veliko. Izkazalo pa se je, da kljub severni legi ni mogoče računati vsako leto z dovolj pripravnim snegom, tako da se skakalnica že dve leti ni mogla uporabljati. Izkazala pa se je potreba zgraditve take skakalnice na pohorskih višinah, ki bi nudile jamstvo za primerno kvantiteto snega. Tudi vprašanje **smučarskih poti** prizadevanja so velike tekme v plavalnem in skakalnem športu. Visoki skakalni stolp daje dovolj prilike za trening. Zato je tudi naravno, da so na Mariborskem otoku bila doslej večkrat velika plavalna in skakalna tekmovanja mednarodnega značaja, na katerih so naši športniki dosegli prav lepe uspehe.

Prizadevanja so velika, toda brez pomoči javne roke ne bo mogoče rešiti zgoraj omenjenih problemov. Z zgraditvijo stadiona, skakalnice in smučarskih poti je brez dvoma zvezana bodočnost slovenskega športa v Mariboru. Dolžnost države, banovine in tujkoprometnih organizacij bi torej bila, da se akcija za realizacijo omenjenih športnih pogojev pospeši. Z vsako zamujeno sezono ne trpi škode samo šport kot tak, marveč tudi naše gospodarstvo, v prvi vrsti pa gostinstvo in hotelirstvo. Upajmo, da bodo odločujoči činitelji honorirali ta splošno koristna stremjenja slovenskega športa v Mariboru z realizacijo teh najnujnejših njegovih potreb. Tako se bodo najbolje in najlepše oddolžili slovenskemu športu, ki je pomagal po svojih močeh in v svojem okviru zgraditi največvernejši kotiček naše lepe Jugoslavije.

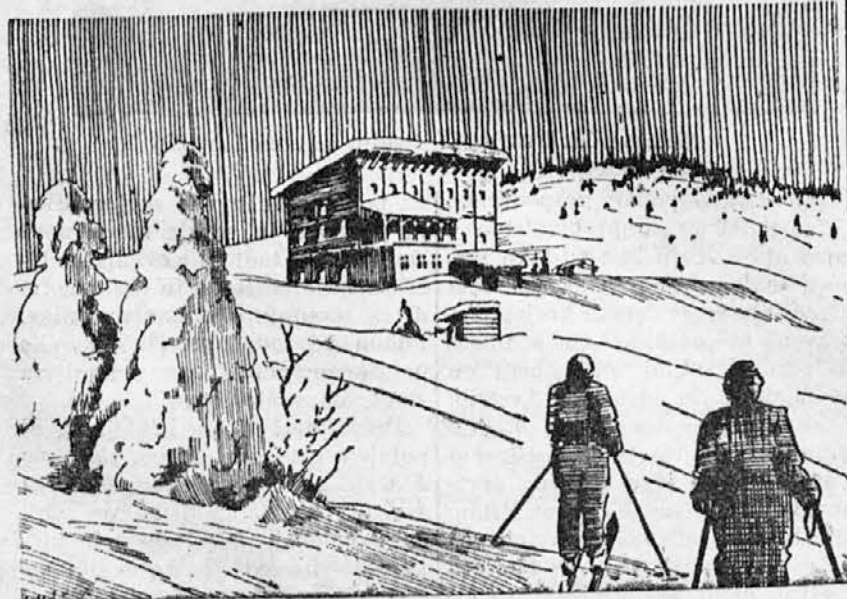
VIKTOR MEDEN
LJUBLJANA, TELEFON 20-71

nudi po zelo ugodnih cenah

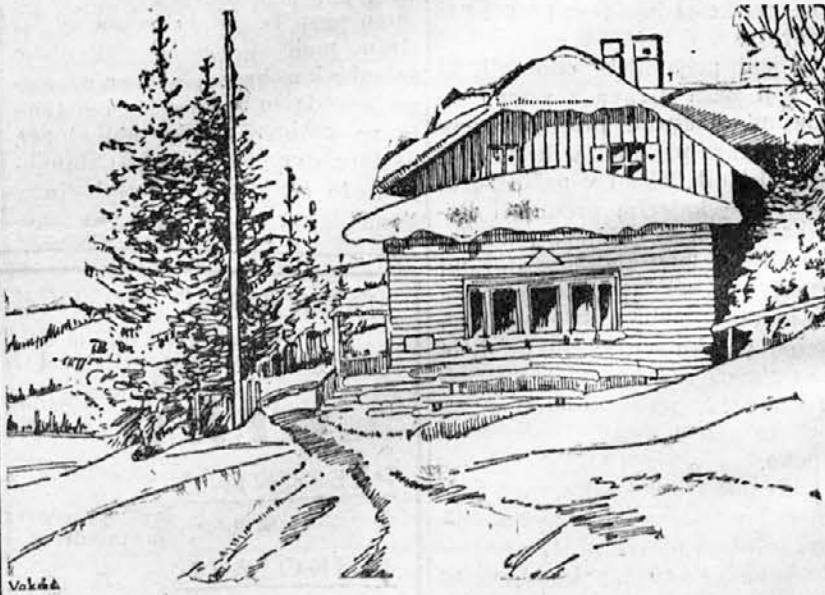
pristno domačo slivovko
pravi kranjski brinjevec
s a d j e v e c
likerje in grenčice
rum j a m a i k a
vinjak medicinal
vino vermouth
malinovec iz gorskih malin
o r a n ž a d o
c i t r o n a d o

Postrežba točna, solidna

Širite »Trgovski list«!

Seniorjev dom na Pohorju

Mariborska koča na Pohorju pozimi

Industrijski obrati Maribora

Poleg 20 tekstilnih tovarn ima Maribor z okolico, ako ji prištejemo tudi Ruše in Hoče, še okoli 90 drugih industrijskih obratov, od katerih pa poslujejo nekateri pod oznako obrtov, dasi so po ureditvi, obratovanju in nameščenih dejansko industrija. Ta industrija pa v nobenem oziru ne dosega moči tekstilne, ki zaposluje sama več delavcev in delavk kakor vse ostale tovarne z delavnicami državnih železnice vred. Največja teh tovarn ima 400 delavcev, najmanjša pa komaj 5.

Z delavnicami državnih železnic zaposlujejo po konjunkturi od 5000 do 5500 delavcev in nameščencev, torej v najboljšem primeru več ko 2000 manj kakor tekstilna industrija, s katero ima Maribor z okolico 12 do 13 tisoč delavcev, ali nad 20 odstotkov vsega prebivalstva!

Kovinska in sorodna industrija

Najmočnejša za tekstilno je po številu obratov (12) in številu delavstva (700) kovinska industrija, med katero je največja Splošna stavbena družba na Teznu, ki izdeluje mostove vseh vrst, druga kovinska ogrodja, vijake itd. Takoj za njo stoji »Kovina d. d.« na Teznu, ki izdeluje razne kovinske izdelke, škropilnice in razno orodje. Poljedelske stroje izdeluje tovarni K. & R. Ježek v Melju in Josip Pfeifer v Hočah. Mariborska tovarna in livarna kovin J. Pengg v Melju izdeluje predmete iz medij, bakra, cinka itd. Tovarna strojev Ernest Eylert v Melju razne stroje in zlasti zobčasta kolesa. Tovarna in livarna J. Pogačnik v Rušah razno poljedelsko in obrtniško orodje. Jugolivarne razne kovinske dele, plošče za štedilnike, pipe, tečaje in oboje za vrata itd., Metro, topilnica na Teznu, predmete iz litega železa in drugih kovin, kovino za stavne stroje in rotacije in zlitine za drugo kovinsko industrijo, »Ruda« v Melju večinoma kovinske izdelke, Livarna ing. J. & K. Bühl pa zvonove.

K tej industriji moramo prišteti še nekatere sorodne: Tovarno nožev Tomazič v V. okraju, dve izdelovalnici stančnih nožev, Tovarno tehtnic Karol Usar v Melju, Pontos Centralo istotam, ki izdeluje po domači iznajdbi aparate za avtomatično tehtanje brez uteži (edina na vsem svetu), tovarni industrijskih potrebščin za tekstilno industrijo »Utensilia« in »Favorit« in tri tovarne, oziroma delavnice blagajin: Tovarno blagajin na Frankopanski cesti, podjetje »Jugokasas« (K. Hitzel) in Josip Schell.

Tržišče vseh teh industrij je Slovenija in deloma ostala Jugoslavija, tujina pa le v redkih izjemah.

Opekarne in gradbena industrija

Po številu obratov je za kovinsko najmočnejše zastopana gradbena industrija z opekarne in cementnimi izdelki. Opekarni je v mariborski okolici sedem. Dve sta v Košakih, ena v Kamenici, dve v Radvanju, ena v Razvanju in ena v Račah. Največja je med njimi lajterberška opekarna F. Derwuschegg v Košakih, ki sega že v veleindustrijo te stroke. Popolnoma slovensko pa je med vsemi le eno samo podjetje.

Večji obrat je Tovarna cementnih izdelkov »Obnova« v Koroščevih ulici, po kapitalu, vodstvu in delavcih 100odstotno domače podjetje. Razen te sta še izdelovalnici cementnih izdelkov J. Osim in Rogatsch. Vsa ta industrija je skoraj izključno sezonska. Obratuje poleg, pozimi pa deloma ali v celoti počiva.

Sem bi lahko šteli končno tudi gradbena podjetja, med katerimi so največja in najpomembnejša tri. Ing. arh. Jelenc & ing. Šlajmer,

Rudolf Kiffmann in Ubald Nassimbeni. Tudi zaposlitev delavcev pri gradbenih podjetjih je sezonska.

Kemična industrija

Po številu na tretjem, po zaposlenih delavcih (nad 600) pa na drugem mestu je v Mariboru in okolici kemična industrija. Največje podjetje te vrste in za tekstilnimi tovarnami sploh je Tvoronica za dušik Ruše, ki zaposluje letos nad 400 delavcev in izdeluje umetna gnojila, karbid, razne pline itd. Podjetje je največji odjemalec toka elektrarne na Fali in obrat velikega pomena za naše gospodarstvo.

Za Rušami so največje podjetje Tvornice »Zlatorog« v Melju, ki izdelujejo vse vrste mila in pralnih praškov, zobno kremo »Chlorodont«, kremo »Solea«, glicerini, sodi itd. Podjetje se je razvilo po osvobojenju iz prejšnjega neznanega obrata s 4 delavci v največjo tovrstno industrijo v Sloveniji.

Kremo, toaletna olja, obliže itd. izdeluje Jugosl. Beiersdorf pod znano znamko »Nivea«. Tovarna »Unio« v Melju izdeluje kremo za čevlje znamke »Smolc«, razna loščila, šumečo limonado »Clio«, muholovke »Aeroxon«, svečke in čudežne svečke za božična drevesa. Kemična tovarna Josip Reich na Teznu izdeluje kremo za čevlje, loščila, gumijevo lepilo, črnilo itd. znamke »Indian«. Tovarna »Fox Polish« na Tržaški cesti, ki je prešla letos v slovenske roke, pa izdeluje znano kremo te znamke.

Lesna industrija

Lesna industrija, ki je bila pred vojno in tudi še nekaj let po osvobojenju v Mariboru zelo razvita, je v zadnjem desetletju znatno nazadovala. Nekateri velike žage so sploh izginile in je značilno, da obstoji sedaj prav za prav le ena sama docela samostojna industrija. To je Mariborska lesna industrija J. Domicelj na Koroški cesti. V zvezi z gradbenimi podjetji posluje še dve: Nassimbenijeva v IV. in Kiffmannova v III. okraju. Po osvobojenju največja mariborska lesna industrija »Drava« se je omejila večinoma na izdelovanje zabojev za eksport. Podjetje zaposluje še sedaj največ delavcev.

Pohištena stroka je zastopana s štirimi industrijami: Ferdinand Potočnik, »Wekac«, E. Zelenka in Štefan Koter. Sem moramo prišteti tudi sedaj edino mariborsko tovarno stolov Lirzer v Loški ulici, Tovarno bičevnikov Peric na Pobrežju in Tovarno za impregniranje lesa Rütgers v Hočah. Razen tega je še par lesnih industrij v Rušah. S predelavo lesa v lepenko in deloma tudi papir se baviša dve tovarni ob Muri, ki pa imata sedež v Mariboru. To sta Ceršaška tovarna lesnih snovi in lepenke in Sladkogorska tovarna lepenke. Obe pa spadata že v papirno industrijo. Belo lepenko pa izdeluje tovarna Pogačnik v Breznu, ki je najmoderneje urejena. Izdeluje tudi celulozo. V zvezi z lepenko sta dve kartonažni tovarni: Benčina in drug v Mlinski ulici (tudi litografija) in »Hergo« v Rajčevih ulici.

Usnjarska in čevljarstva industrija

Usnjarska industrija je v Mariboru že zelo stara in je bila svoječasno najvažnejša. V novih razmerah ne le ni napredovala, ampak je celo nazadovala in stoji deloma pred likvidacijo. Sedaj obratujejo tri tovarne, od katerih je le tovarna usnja Freund v polnem obratu in bo mogla tudi v bodoče obstojati. Tovarni Berg in Halbärth v Usnjarski ulici ob Dravi pa obratovanje ustavljata vedno bolj in bolj in se bosta v doglednem času sploh preselili, ker je tam projektirano moderno nabrežje s stanovanjskimi hišami. Pač pa je čisto na novo nastala

po osvobojenju čevljarstva industrija, ki je sedaj zastopana s tremi obrati srednjega in manjšega obsega. To so: Tovarna čevljev znamke »Karo« (Dragotin Roglič), Vilko Blatnik in Kosta Vukasović. Vsi trije obrati delajo večinoma ali izključno za lastno prodajo v Mariboru.

Živilska industrija

Poleg lesne in usnjarske je bila pred vojno najvažnejša mlinska industrija, ki pa je tudi shirala. Večji obrat je ohranilo le podjetje Ludvik Franz v Melju, ki se je preusmerilo v tovarno za izdelovanje testenin. Razen tega obratuje deloma še mlin Josipa Rosenberga.

V zastoju je tudi industrija mesnih izdelkov. Sedaj obratujejo še tri tovarne: Wügererjeva v Košakih, Tavčarjeva v Bahovi (ki se je letos preselila izven mestnega ozemlja) in Crippova tovarna za salame v Slovenski ulici.

Važna in obsežnejša industrija je tudi po osvobojenju ustanovljena domača tovarna čokolade »Mirim«, ki se bo pa preselila na jug. Nadalje obstojata dve samostojni pražarni žitne kave Jare in Požar (manjša obrata), dve pekarni večjega obsega, ki pa nazadujeta, dve industrijah sadnih konzerv: »Margo« (ki izdeluje tudi mlečne konzerve) in Podravska industrija sadnih konzerv in sokov.

Sir izdeluje le Prva mariborska mlekarna A. Verbič, pecilni pra-

šek za vso Jugoslavijo Jug. dr. Oetker v Melju, bučno olje pa oljarna J. Hochmüller v Taborski ulici.

Sem bi mogli prišteti končno še dve industrijski izdelovalnici likerjev: Jakob Perhavec in Adalbert Gusel, ki producira od lani tudi sadni sok »Reneta« in pivovarno Josip Tscheligi, ki izdeluje žganje. Največja spodnještajerska pivovarna Götz, pozneje »Union«, je bila likvidirana in objekte je prav te dni kupila Posojilnica v Narodnem domu kot stavbišča.

Tiskarska in knjigoveška industrija

Med industrijami, ki je doživela po osvobojenju večji razmah, spada zlasti tudi tiskarstvo. Maribor ima sedaj pet tiskarn in dve litografiji. Največje podjetje je Mariborska tiskarna d. d. (druga največja v Sloveniji) s tiskarno, litografijo, ovojnim tiskom, klišarno, bakrotiskom, offsettiskom itd. Podjetje večjega obsega je tudi Tiskarna sv. Cirila, potem pa slede: Ljudska tiskarna, Podravska tiskarna (Lojze Strašnik) in tiskarna Hinko Sax. Razen litografije Mariborske tiskarne pa obstoji še Benčinova v Mlinski ulici. Knjigoveško podjetje industrijskega obsega je le Vilko Weigl in sinova v Jurčičevi ulici. Knjigoveško podjetje Miha Vahtar v Slovenski ul. pa je edino naše podjetje za izdelovanje finih etuijev za jedilni pribor, zlatino itd.

Razna industrija

Poleg naše največje elektrarne na Fali, ki ima sedež v Mariboru, imamo tudi edino slovensko tovar-

no akumulatorjev znamke »Vesna«, ki je čisto slovensko podjetje. Na Tržaški cesti je tovarna brušnih plošč in potrebščin F. Swaty, edino svoje specialne vrste na svetu, ki izvaža svoje izdelke tudi v Ameriko. V Mlinski ulici je Perglerjeva tovarna vozov in avtomobilskih karoserij. Razen nje pa obratuje tudi še tovarna vozov na Državni cesti in tovarna ogledal »Kristal« na Koroški cesti.

V Studencih je tovarna uniformskih potrebščin L. Cilenšek, v Melju obratuje industrija mlinskih strojev in naprav S. Forstnerič, na Pobreški cesti Mariborska tovarna metel in ščetk, na Pobrežju tovarna bičevnikov B. Peric, na Tržaški cesti Mariborska tovarna perila, v Cvetlični ulici pa rafijska industrija. Rafijska industrija, ki izdeluje torbice, kosare in druge predmete iz rafije, je edina svoje vrste v Jugoslaviji in vsej južnovzhodni Evropi. Ustanovljena je bila šele lani.

Razen navedenih pa ima Maribor še dolgo vrsto večjih čisto obrtnih obratov, ki izdelujejo deloma iste predmete kakor industrija. Sicer pa prehaja naša industrija čisto v obrt, obrt pa v industrijo, da je točna ločitev težavna. Mnoga podjetja, ki obratujejo kot industrije, imajo manjši obseg kakor druga iste stroke, ki so uradno prišteta k obrti.

Ze ta nagli pregled dokazuje, da se je Maribor razvil po osvobojenju v izrazito industrijsko mesto in je tudi le v industriji njegova eksistenca. Zato se moramo boriti z vsemi sredstvi proti vsem poizkusom demontaže naše industrije. F. O.

Mariborska tekstilna industrija

Pred vojno in ob osvobojenju ni imel Maribor niti ene same tekstilne tovarne. To pri nas čisto novo industrijo so ustvarile šele nove državne meje z novim gospodarskim položajem v Podonavju. Carinske, prometne in plačilne ovire so napolile tujo tekstilno industrijo, zlasti avstrijsko in češko-slovaško, da je pričela ustanovljati v Jugoslaviji svoje podružnice, ki pa so se v poznejšem razvoju večinoma popolnoma osamosvojile. V Maribor jo je pa privabila v prvi vrsti naša največja elektrarna Fala s svojim takrat večinoma še neizrabljenim in ceninim tokom, kakor tudi množica inteligentnega brezposelnega delavstva.

Nastanek in razvoj

Prvo tekstilno tovarno sta v Mariboru ustanovila l. 1920. Čehoslovska Loebel in Schonsky. Bila je to Mariborska tekstilna tovarnica d. z. o. z. v Motherjevi ulici v Melju, ki je pozneje, l. 1930, spreminila lastnike. Istega leta sta se opogumila za ustanovitev tekstilnega podjetja tudi domačina Zelenka in Gradišnik pod firmo Zelenka & Co. Vendar sta že l. 1924. oinagala in tovarno prodala Schonskemu. L. 1922. sta ustanovila tretjo tovarno Dunajčana Edvard Doctor in Arnošt Zucker pod firmo Mariborska mehanična tkalnica in apretura Doctor in drug. Ta tovarna se je v teku 16 let razvila v drugo največje mariborsko tekstilno podjetje, ki zaposluje sedaj 1350 delavcev.

L. 1923. se je pridružila na Teznu prvim trem »Teksta d. d.« ki je sedaj popolnoma jugoslovansko podjetje, a izdeluje le drobnino. L. 1926. je ustanovil J. Braun v V. okraju peto tovarno, katero je l. 1933. prevzel Avgust Ehrlich in jo do letos razvil v tretje največje podjetje z nad 800 delavci.

Istega leta je nastalo tudi podjetje Hutter in drug, ki se je s silno naglico dvignilo do vodilnega položaja najmočnejše mariborske tekstilne veleindustrije s skoro 1500 uradniki, mojstri in delavci ter pridružilo lani tkalnici, belilnici, apreturi in barvarni še tovarno sukancea, in je druga taka tovarna v Jugoslaviji in edina v Sloveniji.

Tekstilne tovarne, ki so nastale pozneje, niso dosegle takega razmaha, kakor te prve, vendar so nekatere že sedaj veleindustrije. L. 1927. je pričela v Mlinski ulici obratovati tovarna za svilo Karl Thoma, ki je pozneje zgradila del novih objektov še na Pobrežju in zaposluje sedaj 450 delavcev. Leto pozneje je nastala na Ruški cesti »Zora d. d.«, ki je poleg tekstilne tudi tovarna za perilo, zlasti trikotlačo znamke »Benger«. L. 1930. je zgradil svojo tovarno v Studencih Čeh Stanko Břen. Leto 1932. je prineslo Mariboru kar tri nove tekstilne tovarne: tovarno »Jugosvila« v Melju, Hugo Stern na Pobrežju in tekstilno izdelovalnico Erna Klein v Limbušu. L. 1933. je nastala v Košakih tovarna svile »Atama«.

Leto 1934. je pomenilo rekord v ustanavljanju novih tekstilnih tovarn v Mariboru in okolici: Ustanovljenih je bilo kar 5 novih podjetij: Marko Rosner, Jugotekstil (obe v Melju), Mariborska tovarna svile v Radvanju, J. Vlačič v Rušah in tkalnica za frotrino tkanino Jan Barta v Studencih. Prvi dve: Marko Rosner in Jugotekstil sta nastali v okviru iste družbe kakor Jugosvila. Vse tri tovarne tvorijo sedaj skupaj skupino veleobrata, ki zaposluje okoli 1000 delavcev in drugih nameščencev. L. 1936. je zgradila v Košakih svojo novo tovarno Tekstilna družba, ki pa zaposluje doslej komaj 100 delavcev. Zadnje, obenem edino 100% slovensko podjetje, je pa nastalo šele lani, a obratovati je začela letos, je tkalnica za frotrino tkanino Novak & Co. v Melju.

12,5% Mariborčanov v tekstilni industriji

V teku 18 let je tako nastalo v Mariboru in bližnji okolici 20 tekstilnih tovarn, katerim pa moramo prišteti prav za prav še dve večji pletarni: Jugoketo, ki je izključno slovenska tovarna, in Prvo mariborsko tovarno pletenin. Obe sta v Melju. V teh 20 tekstilnih tovarnah je sedaj zaposlenih okoli 250 uradnikov in uradnic ter okoli 7500 delavcev in delavk, tako, da zaposluje letos ta industrija približno 12,5% vsega prebivalstva Maribora in njegove neposredne okolice, ki bo prej ali slej itak inkorporirana.

Te ugotovitve govore same dovolj glasno o pomenu tekstilne industrije za povojni Maribor v gospodarskem, socialnem in družbenem oziru. Brez njih bi bilo obsojeno na neizogibno nazadovanje to naše mesto, ki je z novo državno mejo izgubilo znaten del severnega zaledja, z ukinitvijo ali premeštvitvijo mnogih uradov pa znaten del svojega uradniškega meščanstva, in v katerem je stara lesna, usnjarska, mlinska in pivo-

JUGO-METRO

TEZNO 2 PRI MARIBORU

livarna železa in kovin, lastna modelna mizarna

Dobavlja: odlitke iz litega železa, bron, medenine po poslanih modelih oz. po risbah po najnižji ceni.

Zahtevajte ponudbe! Drepričajte se o naši kvaliteti! Zadovoljni boste!

varniška industrija zaradi novih razmer deloma ali v celoti propadla.

Vse te tekstilne tovarne so bile, razen par izjem, kjer so bile izvršene le adaptacije starih prostorov in prezidave ter prizidave, nameščene v popolnoma na novo zgrajenih objektih. Nekateri teh objektov, zlasti Hutter in drug, Doctor in drug, Avgust Ehrlich, Marko Rosner itd., so dali mestu docela novo lice. Največ tekstilne industrije je koncentrirane v III. mestnem okraju, v Melju, v II. okraju je 1, v V. so 4, v Studencih 2, na Pobrežju 2 (ena podružnica), v Koških 2, na Tezemu 1, v Radvanju 1, v Limbušu 1 in v Rušah 1, (ki pa ima pisarno v Mariboru).

Po kapitalu je industrija večinoma v tujih rokah, prav tako so tudi tehnični in komercialni ravnatelji pretežno tuji, a med njimi je precej Čehov. Uradništvo je razen malih izjem domače in domače je tudi vse delavstvo. Večje število tujcev je le še med mojstri, a se radi pritoka mladih domačih strokovnjakov stalno krči. Polagoma se razmere tudi v tem pogledu boljšajo.

Tudi plače in mezde v tekstilni industriji večinoma niso slabe. Razen tega skrbe nekatera podjetja tudi za nastanitev svojega delavstva. Na čelu vsem je v tem pogledu podjetje Hutter in drug,

ki je ustanovilo za svoje delavstvo poleg javnega še svoje lastno socialno zavarovanje in gradi na Pobrežju za svoje delavce že nekaj let posebne kolonije hiš, ki prehajajo po odplačevanju v last delavcev samih.

Manj skrbe te tovarne za nameštitev uradništva. Edina tovarna Hutter in drug se pripravlja na gradnjo celega bloka tri ali štirinadstropnih stanovanjskih hiš med Razlagovo, Ciril-Methodovo, Maistrovo in Prešernovo ulico.

Produkcija in prodaja

Razen finega sukna izdelujejo naše mariborske tekstilne tovarne skoraj vse ostale tkanine: platno, kamgarne, hlačevino, silk, flanele, baržun, oksford, barhend, molino, kanafase, cefire itd., vse vrste tkanin iz svile in umetne svile ter froirne tkanine in trikoje. Razen tega izdelujejo nekatere češljano, navadno in odpadkovno (vigogne) prejo ter vato.

Svoje produkte prodajajo izključno doma, v naši državi. Za eksport ne dela nobena. Prodaja se blago večinoma s posredovanjem potnikov in zastopnikov.

Surovine se razen neznatnih količin, uvažajo iz tujine. Uvažajo se deloma še tudi že izgotovljena preja, vendar se ta uvoz od leta do leta manjša, ker ga zamenjujejo domače predilnice.

Produkcija je seveda odvisna od konsuma, konsum pa od sploš-

nega gospodarskega položaja, zato so v konjunkturi razumljivi menjajoči se zagoni in upadki. Vendar večjih upadkov, ki bi povročili večje odpuste, doslej še ni bilo. Nastanek novih tovarn pa ovirajo težkoče pri pridobivanju koncesij, ki se zadnja leta sploh več ne dobe.

Dopolnilna industrija

V zvezi s tekstilno industrijo sta nastali v zadnjih letih v Mariboru tudi dve tovarni za tehnične potrebe tekstilne industrije, ki sta obe v domačih, slovenskih rokah. L. 1932. je bila ustanovljena na Koroški cesti tovarna »Favorit«, l. 1933. pa v Cvetlični ulici tovarna »Utensilia«, ki se je pozneje preselila na Pobrežje. Obe tovarni zalagata z industrijskimi potrebščinami ne samo mariborsko, ampak tudi ostalo jugoslovansko tekstilno industrijo. Boriti se pa morata s tujo konkurenco, ker njuni izdelki niso zaščiteni s carino, kakor so tekstilni. Nekatero tovarno zato te potrebščine še uvažajo, dasi bi zadostovala njuna kapaciteta v celoti za vse naše potrebe.

Razen tega imamo v Mariboru tudi še dvojice podjetij za dobavo strojev in celotno ureditev novih tekstilnih tovarn, od katerih ima Tehnična pisarna Anton Pinter podružnico tudi v Beogradu. V tej dopolnilni industriji je zaposlenih nad 100 uradnikov in delavcev. M. S.

Stanko Detela, tiskarski ravnatelj:

Grafična industrija v Mariboru v 20. letu osvobojenja

V predvojnem Mariboru tiskarska industrija nikakor ni bila na višku. Provincializem mesta se je v tiskarstvu izražal v nepopolnosti tedanjih obratov, kajti bližina Grada je preprečevala vsak večji razmah. Znano je, da je v Gradeu v tistih časih delovalo za to dobo več najmoderneje opremljenih velikih tiskarskih podjetij, katerih ekspanzivnost je segala celo daleč preko meja bivše Štajerske. Razumljivo je torej, da kapaciteta mariborskih tiskarn v tistem času niti v kakovostnem delu ni bila kos konkurenci in se zato tudi ni mogla dosti uveljavljati izven svojega najožjega kroga.

S preobratom so se razmere temeljito spremenile. Maribor je postal obmejno mesto in to ob progri ene najvažnejših železniških in cestnih žil srednje Evrope. Ogromen del izvoza in uvoza naše države je zavzel pot skozi Maribor.

Ugodnost takega položaja in posebno elektrifikacija, izvedena v prvih letih po preobratu v mestu in okolici, sta pripomogli, da se je lahko razvila industrija v večjem obsegu.

V takih okoliščinah je rasla in se izpopolnjevala tudi tiskarska obrt, ki se danes mirno lahko vzporedi z ono v večjih mestih.

Tiskarstvo je nekak barometer svoje okolice ter se razvija z napredujočim gospodarstvom. Ves produkt tiskarstva je nekak kruh poslovnega življenja, kajti brez tiskovin dandanes ni mogoče biti. Čim večja konjunktura v posameznem gospodarstvu, tem večja poraba, nasprotno čim večja stagnacija tem manjša poraba tiskanic.

Razvitek tiskarstva v Mariboru po preobratu je šel vzporedno s povečanjem trgovine in industrije ter so se mariborski tiskarne izpopolnjevale tudi v tem pravcu, to je, da se je tiskarstvo največ bavilo z merkantilnim delom, do čim v časopisnem oz. založniškem poslovanju ni bilo zaznamovati posebnih uspehov. Izpopolnitev obratov za trgovsko-industrijske potrebe je danes v Mariboru tako popolna, da vzdržijo produkti našega tiskarstva glede kakovosti vsako kritiko in konkurenco.

Razen knjigotiska, ki ga izvršujejo vsa tiskarska podjetja, ima Mariborska tiskarna, sedaj kot eno največjih podjetij v državi, še kamenotisk, ofsettisk in bakrotisk, dalje klišarno, anilmski tisk, ki proizvaja natisk papirja za omotanje in poseben Pirofania sistem za tiskanje večbarvnih etiket na embalažo.

Knjigovoznice imate Mariborska tiskarna in Tiskarna sv. Cirila. Že po tem malem opisu raznih panog tiskarstva, ki se proizvajajo v Mariboru, je razvidno, da nič ne zaostajamo za večjimi mesti, nasprotno stojimo z ozirom na višino nekaterih panog celo enem prvih mest v državi.

V Mariboru stojita danes dve rotaciji za tisk časopisja ter 12 stavnihih strojev. Število teh strojev v razmerju z glavnimi mesti kot Ljubljana in Zagreb ni veliko. Ta posledica pa ima svoj vzrok v tem, da se časopisje v obmejnem našem mestu ni razvilo na višino, kakor v Ljubljani in tudi splošno založniško poslovanje naših tiskarn, ki so po večini še mlade, se ni moglo razviti do tiste višine, kot bi bilo želeli. Največ založniškega posla je razvila Tiskarna sv. Cirila, ki je bila pred vojno edino slovensko podjetje te vrste in ki ima tudi

dobro razvito knjigarno in papirnico z več podružnicami.

Časopisno-založniški posel je za vsako pokrajino velevažen. Z razvojem dobrega in močnega časopisja, gre vzporedno tudi veljava dotičnega mesta, oz. pokrajine, kjer tako časopisje izhaja. Danes je že v pregovoru krilatice: časopisje je sedma velesila, kar znači da se časopisju po pravici pripisuje največja moč v nacionalnih, kulturnih, gospodarskih, socialnih in vseh drugih zadevah, ki značijo za mesto in pokrajino življenjski interes. Kapitalno dobro fundirana tiskarska podjetja so podlaga tistega izživljanja, ki ga potrebuje narod na vseh poljih našega udejstvovanja in ki se kaže zopet najbolj v časopisju. To pa je močno in možno le tedaj, ako je finančna podlaga trdna, če so tiskarne, ki izdajajo liste, močne. Isto velja tudi za kulturne edicije, ki so velevažno ogledalo kulturnega dela dotičnega kraja.

Naj bi naše domače gospodarstvo nikdar ne izgubilo iz vidika važnost časopisja in tiskarstva v Mariboru. Z razvitkom grafične industrije bo vzcvetelo tudi časopisje, ki mora postati najmočnejša opora naših domačih težejih na vseh poljih našega snovanja!

Ljudska samopomoč v Mariboru

Kaj smo? Saj pove že naše ime, sestavljeno iz besed: »Ljudska« in »samopomoč«. To pomeni, da smo namenjeni vsemu našemu ljudstvu; predvsem tistim, ki ne zmorejo, da bi si zavarovali za visoke vsote življenja, temveč si poskusijo priskrbeti samo najpotrebnejša sredstva za zadnjo bolezen in pogreb: da si torej za takrat, ko jim morebiti nihče ne bo pomagal, že za naprej pomagajo samim sebi oziroma svojim najbližjim.

Mi smo zato res »samopomoč«. In smo na to staro svoje ime ponosni, čeprav je po tuji krivdi prišlo nekoliko ob dober glas. Toda tudi sleparski trgovec, zapravljiv

kmet ne moreta vzeti njih časti spoštovanja vrednim predstavnikom stanu!

Nasprotniki pravijo, da nismo »prava zavarovalnica«. Ali zato, ker se naši dobički ne stekajo v žepe kakih denarnih mogotcev, temveč gre sleherni pridobljeni dinar v rezervni fond, ki bo po vsej priliki še letos presegel osem suhih milijonov? In od leta 1933. dalje smo prav kakor vse druge »pravne zavarovalnice« postavljene na kapitalno kritje, ter so zavarovane vsote po vsej človeški previdnosti zagotovljene z našim bogatim rezervnim skladom.

Ker se je po računih strokov-

njakov izkazalo, da so tisti člani, ki so pristopili že za časa tako imenovanega »dokladnega kritja«, to je pred 1. novembrom 1933., premalo vplačali, smo morali uvesti odtegljaje, ki pa se od leta do leta nižajo. Svoji članov z vstopom po 1. novembru 1933. dobe v v slučaju njih smrti po karentni dobi seveda popolno izplačilo.

Nasprotniki so širili proti nam tudi mnenje, da v Mariboru vse propade. Res je: vsi nesolidni špekulanti so propadli. Nemara še prej kakor drugod. Stojijo pa v tem mestu mogočne tovarne, cveto bogate trgovine, uspevajo denarni zavodi, zasebna in javna podjetja, raste vsako pošteno delo. Rastli smo in rastemo tu tudi mi!

Nasproti glavnega mariborskega

Franc Hrastelj:

Mestna hranilnica — narodni mariborski denarni zavod

Kakor občinsko upravo, tako je bilo treba po prevratu prevzeti tudi Mestno hranilnico v Mariboru. Ta prevzem pa ni bil brez žrtve. Vse rezerve in še več je Mestna hranilnica v Mariboru med svetovno vojno dala v vojna posojila. In vsi ti vrednostni papirji so postali brez vrednosti in jih je v letu 1937. Mestna hranilnica v celoti odpisala ter jih ima danes v bilanci za vrednost din 1— za spomin!

V Mestno hranilnico pred in med vojno Slovenci niso vlagali. Imeli so svoja dva narodna denarna zavoda: Spodnještajersko ljudsko posojilnico in Posojilnico v Narodnem domu. Ko je nastal državni preobrat, so seveda Nemci začeli dvigati svoje vloge ter je bila Mestna hranilnica v začetnih letih pod slovensko upravo v težavah.

Prvi, ki so se oklenili »Mestne hranilnice«, so bili slovenski trgovci. Mestna hranilnica je tudi delovala v tem smislu, da je čim več slovenskih trgovcev financirala. Trgovci so si ustanovili celo posebno Kreditno društvo Mestne hranilnice.

Uprava Mestne hranilnice pa je šla večkrat iz rok v roke pod negospodarskimi vidiki, kar je zavodu občutno škodovalo. Trgovstvo se je začelo posluževati poslovnih vezi pri raznih bančnih podružnicah, ki jih je bilo vedno več v Mariboru, kjer tudi danes ob 20letnici nimamo niti ene domače banke, pač pa le podružnice bank iz Ljubljane in Zagreba. Mestna hranilnica mariborska pa je čakala na dobo, ko bo lahko zopet postala tako ugleden zavod, kakor to zasluži.

Točno pred desetimi leti je Mestna hranilnica dobila od občinske uprave, ki jo je tudi tedaj vodil sedanji župan dr. Alojzij Juvan, pravila, katera so omogočila

kolodvora zagledate sredi visokih hiš najvišjo: štirinadstropno, lepo palačo. Za njo leži še velik prostor, ki samo čaka zazidave. Na vsem ni niti pare dolga. Vse to je naše in — vaše, ki vas je zdaj nad 8000. Dovolj jasno govori že ta ponosni dom, ki smo vanj najbolj varno in dobičkanosno naložili del rezervnega fonda, kaj in kaj še bomo, če nam vračate z zaslužnim zaupanjem.

Nad 32 milijonov so med najpotrebnejše že porazdelile naše roke. Mi pojdemo z božjo pomočjo še dalje za svojim ciljem: pritegniti čim več rojakov dobre volje v to domačo, res ljudsko ustanovo!

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna v Mariboru.

temu zavodu strogo gospodarsko vodstvo in stalno upravo v upravnem odboru in ravnateljstvu, brez regentov. Mestna hranilnica je zopet zaživela in v rednem poslovanju postajala krepek, skoroda odločujoč denarni zavod v Mariboru, ki je imel največ hranilnih vlog.

Ta prednost pa je zopet postala usodna, ko se je leta 1931./1932. začelo nepotrebno beganje ljudi za dviganje vlog. Številni vlagatelji so dvignili tekem let krize do 40 milijonov dinarjev vlog. Tudi trgovstvo je pozabilo na Mestno hranilnico. Kreditno društvo je šlo v likvidacijo, ki še ni končana. Mestna hranilnica je iskala sredstev za vlagatelje, ker ni hotela pod zaščito. In posrečilo se je sedanji občinski upravi pod županom dr. Juvanom, da je dobila posojilo pri Hipotekarni banki ter vrnila Mestni hranilnici posojilo in tako ustvarila likvidnost svojega zavoda.

Danes postaja Mestna hranilnica v Mariboru zopet osrednji zavod za našo trgovino in industrijo. Tako se je dvignil promet od 133 milijonov v letu 1936. na 430 milijonov v letu 1937. Danes imajo tekoče račune pri Mestni hranilnici v Mariboru vsi večji industriji in trgovci. Oni vedo, da vse, kar ostane pri denarnem poslu kot zaslužek, je v dobro mariborski občini, v kateri so oni tisti davkoplačevalci, katerih davčna moč spada v garancijsko območje Mestne hranilnice.

Ob 20letnici svoje narodne države se oklenimo trgovci in industriji v Mariboru in okolici svojega denarnega zavoda Mestne hranilnice v Mariboru in jo vodimo k oni moči in k onim uspehom, ki jih je imela v Mariboru pred svetovno vojno, da dokažemo sedanjemu rodu, da znamo biti gospodarji na svoji zemlji!

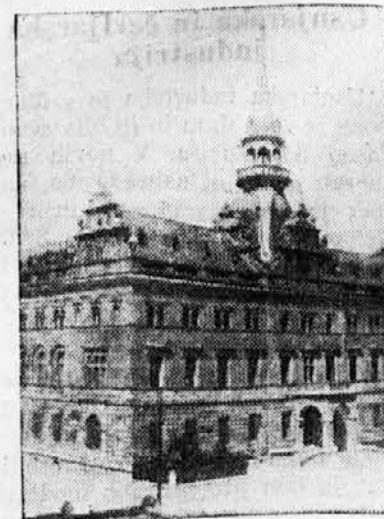
Mariborsko denarništvo

Ko govorimo ob 20letnici svobodne Jugoslavije o razmahu in procvitu mariborske industrije, obrti in trgovine, bi bilo nepravi-

vilno prezreti one denarne institucije, ki so v glavnem ustvarile s svojim obče koristnim delovanjem današnje gospodarsko stanje Maribora.

Kakor urejuje in regulira srčni organizem v človeškem telesu pravičen obtoč krvi in s tem dobro funkcijo posameznih telesnih organov, prav tako važno vlogo igra denarstvo v industrijskem in trgovskem življenju. Poiskati si prave, strokovno podkovane, resne in podjetne ljudi ter jim pomagati z zbranimi in razpoložljivimi denarnimi sredstvi k uresničenju njihovih zamisli za ustanovitev celoti koristnih obratov in podjetij, ki naj zaposlujejo na tisoče delovnih moči — to so bile težke naloge mariborskih denarnih zavodov ob osvoboditvi.

Pa ne le ustanovitve industrijskih obratov, ampak tudi pospeši-

Narodni dom

tev in organizacija izvozne in uvozne trgovine z inozemstvom in čezmorskim deželami je zahtevala od njih mnogo truda in energije.

S ponosom lahko danes ugotovimo, da so bili mariborski zavodi tem svojim nalogam kos ter so prav spoznali in tudi izvedli svoje naloge. Dan na dan zove sirena brez prestanka iz raznih tvornic nad 10.000 delavcev in delavk na delo; njih zaslužek in dobiček teh obratov pa oplaja gospodarsko življenje vsega Maribora.

Ne bomo se spuščali v nadaljnje podrobnosti ter naj na kratko širši javnosti naštejemo najvažnejše mariborske denarne zavode, ki so: **Mestna hranilnica in Hranilnica dravske banovine** kot samoupravna zavoda, ki skrbita v glavnem za financiranje občin in njih obratov, od hranilnih in posojilnih za-

drug pa sta najmočnejši **Posojilnica v Narodnem domu** ter **Spodnještajerska ljudska posojilnica**, ki zlasti gospodarsko šibkejšim pomagata s ceninimi krediti ter velik del svojega zaslužka leto na leto poklanjata kulturnim in humanim ustanovam.

V industriji in trgovini se udeležujejo v glavnem bančni zavodi, ki so v Mariboru izključno zastopani le po svojih podružnicah. Reprezentirajo se na mariborskem trgu najstarejša slovenska banka **Ljubljanska kreditna banka**, banka **Zadružne zveze v Ljubljani**, **Zadružna gospodarska banka**, **Celjska posojilnica d. d.**, **Celje**, in pa največja hrvatska banka **Prva hrvatska štedionica** ter **Jugoslavenska združena banka d. d.** iz Zagreba. Istotako je tudi v Mariboru zastopana **Narodna banka**

kraljevine Jugoslavije s svojo podružnico. Razen navedenih največjih denarnih zavodov pa imamo ševeda v Mariboru še precejšnje število manjših kreditnih zavodov.

Moremo reči, da kroži v gospodarstvu Maribora in njegovi bližnji okolici **nad pol milijarde dinarjev** denarnih sredstev, ki jih stavlja na mariborskem trgu zastopani zavodi interesentom na razpolago.

Težke gospodarske depresije prejšnjih let so le prehodno ovirale redno in pravilno funkcijo denarstva oz. denarnih institucij v Mariboru. V zadnjih časih je pa opaziti zadovoljivo zboljšanje razmer, tako da je upravičeno upanje na dokončno popolno normalizacijo v funkcijah teh velevažnih gospodarskih institucij. J. S.

jo polagoma v svoje roke trgovino z vinom, priseljenci iz Italije in Koroškega trgovino s kolonialnim blagom in finejšimi obrtnimi izdelki, in oboji skupaj pa utrdijo staro dravsko trgovsko pot Beljak — Celovec — Maribor proti severni Maribor — Gradec — Dunaj. Na vzhod Maribor trgovsko ni mogel prodreti, ker sta tam vzdrževala v geografsko ugodnejšem položaju svoje trgovske postojanke Ptuj in Radgona.

Doba železnic,

ki je zaključila osamosvojevanje trgovine in obrti, je tudi preusmerila mariborsko trgovino iz smeri zahod v smer sever. Na mesto Celovca in Beljaka ter Koroškega sploh stopijo v trgovskih smereh Maribora Gradec in Dunaj ter Trst, smer trgovine na vzhod in zahod je ostala odvisna od plovbe po Dravi, ki je izvažala podravsko sadje celo na Erdeljsko. Osamosvojenja in preusmerjena mariborska trgovina železniške dobe pa je postala v drugi polovici XIX. stoletja važen razvojni faktor za mariborsko industrijo. Iz trgovine z deželnimi pridelki in njih izvoza je vzrastlo **industrijsko mariborsko mlinarstvo**, poleg mlinarstva pa **rezanje vin**, ki je bilo v Mariboru predvojne dobe odločilno za vse Vzhodne Alpe. Maribor, ki je posredoval podravska vina na sever in zahod, kjer pa so jim v mnogem konkurirala primorska in tirolska vina, je to konkurenco v velikem likvidiral z nabavljanjem tirolskih in madžarskih vin, rezal z njimi domača podravska vina in tako bistveno vplival na tipe vin v Gradu, na Dunaju, Celovecu, pa tudi na Češkem in Gor. Avstrijskem. Podobno je iz trgovine z živino zrastle mariborska industrija mesa, medtem ko se Maribor

jih dajati na razpolago interesentom. Z druge strani bo pisarna stalno v zvezi z vsemi odločujočimi sadnimi tržišči in bo o razpoloženju tržišč vsak dan obveščala okrajne kmetijske odbore. Na temelju podatkov o pravem stanju razpoloženja i pri sadjarjih i na tržiščih bo pisarna poiskala tudi najboljše kupee. Računajo, da se bo na ta način dala iz sadne trgovine kmalu izločiti nesolidna in šušmarska vmesna trgovina, ki povzroča sadjarjem veliko škodo. Naloga pisarne je tudi, da posreduje kupčijo le v onih primerih, ko gre za res prvovrstno kakovostno sadje. Na ta način se bo tudi dvignil sloves naših jabolok. Sadni izvozniki se bodo gotovo s pridom obračali na informacijsko pisarno kmetijske zbornice, ki se nahaja v Vrbanovi ul. 33, tel. 24-85. Skrajšani brzojavni naslov je »Sadjepisarn Maribor«.

Uvozni kontingenti rudarskih in topilniških proizvodov za Italijo

Za drugo polletje nam je prišla Italija naslednje uvozne kontingente za rudarske in topilniške proizvode v vrednosti

	lit
kovine in rude razen železnih	5.075.000
železna ruda	2.800.000
kamenje za apno	1.750.000
črni premog	1.050.000

cementa za 36.000 lit, vseh drugih rud za 97.000, železnih in jeklenih trakov za 18.750 lit, vseh drugih vrst železnih in topilniških izdelkov pa le za po par tisoč lit.

Stanje naših kliringov

V času od 22. do 31. julija se je stanje naših kliringov spremenilo takole (vse številke v milijonih dotične valute):

	31. VII.	22. VII.
Aktivni kliringi:		
Italija (stari) lit	6'9	8'0
Italija (novi) din	98'6	103'1
Nemčija RM	12'1	7'3
Poljska din	9'2	8'8
Turčija din	13'3	13'1

	154'77	154'76
Pasivni kliringi:		
Češkoslovaška Kč	154'77	154'76
Romunija din	9'5	10'6
Švica šv. fr.	4'5	3'8
Madžarska	41'1	35'1
Belgija belga	3'0	2'9

»Službeni list«

kr. banske uprave dravske banovine objavlja: Uredbo o odlogu (počeku) — Uredbo o spremembah in dopolnitvah uredbe z zakonsko močjo o utesnitvi odsvojevanja nepremične imovine v območju apelacijskega sodišča v Ljubljani — Uredbo o spremembi in dopolnitvi tar. post. 99.a) zakona o taksah — Naredbo o uvozu lovskih nabojev iz inozemstva — Avtentično tolmačenje uredbe o likvidaciji kmetijskih dolgov — Naredbo, s katero se izpreminja naredba o odpiranju in zapiranju trgovinskih in obrtnih obratovalnic v dravski banovini — Razglas o pobiranju prispevka za »Rdeči križ« v avtobusnem prometu med tednom »Rdečega križca«.

Iz zgodovine mariborske trgovine

Iz predzgodovine nimamo podatkov o trgovini mariborske pokrajine. V rimski dobi je cestna mreža potekala mimo današnjega Maribora, ki kot malenkostno selišče za trgovino ni mogel imeti večjega pomena kot kaka današnja vas.

Trgovski pomen dobi Maribor šele v **trinajstem stoletju**, ko se pojavj najpreje kot trg in kmalu nato kot mesto z običajnimi mestnimi tržišči in sejmiskimi privilegiji. Trgovski in obrtni privilegiji so razvili Maribor v mestno selišče na podlagi trgovine z deželnimi pridelki. To dokazujejo na eni strani mariborski trg, na drugi pa za Maribor karakteristična vinska trgovina.

Mariborski trg je do pred dobrimi sto leti obstojal iz Pristana ob Dravi, kjer je bilo mesto za blago iz lesa in železa, kar je prišlo v Maribor večinoma po dravskih splavih in šajkah; tik nad Pristanom je bil na Glavnem trgu trg za živila razen moke, ki je imela svoje tržno mesto na današnjem Rotovškem trgu; in severno od Rotovškega trga, ob obzidju mestnega pokopališča okoli mestne župnijske cerkve je bil trg za seno in slamo. Ves zahodni Maribor od Drave do današnje stolnice je bil tako v bistvu eno samo tržišče za deželne pridelke na eni strani mariborskih meščanov, na drugi pa za pridelke mariborskih okoličanov, ki niso smeli svojega blaga prodajati do Sevnice ob Dravi, Lučan in Plača drugje kot izključno na mariborskem trgu. Koncentracija vse trgovine Maribora in mariborske okolice na mariborskem trgu je na eni strani omogočila poceni življenje v mestu, koncentrirala na Maribor vso trgovino mariborskega okoliša in končno strnila v rokah mariborskih meščanov trgovino z deželnimi pridelki, od katerih sta se žito in moka izvažala predvsem na sever v gorato in gozdno Pomurje, les in lesni izdelki pa na vzhod v vinogradniške gorice.

Mariborski okoliš, ki je bil v svoji trgovini po mariborskih privilegijih navezan zlasti v trgovini z deželnimi pridelki na Maribor pa se je vsaj od prve polovice XIV. stoletja dalje pa do konca

srednjega veka ločil od okoliša, v katerem je Maribor imel dejanski monopol na trgovino z vinom. Radi političnega nasprotstva salzburskih nadškofov, ki so posedovali Ptuj in Habsburžanov, lastnikov Maribora, so Habsburžani kot večja politična sila stremeli za tem, da Ptuj gospodarsko oslabiljo ter Maribor dvignejo. To so storili med drugim s tem, da so prometno koncentrirali vso vinsko trgovino Slovenskih goric in vzhodnega Pohorja na Maribor, odkoder je nato šlo vino na zahod, in to predvsem na Koroško. Trgovina z vinom je tako v srednjem veku značilna za Maribor, katera pa se v začetku novega veka razdeli med Maribor in Ptuj, ko je v XVI. stoletju postal Ptuj habsburški in ko je s tem prenehalo gospodarsko in politično nasprotovanje Habsburžanov proti Ptuj.

V novem veku je bil potem Maribor v trgovini navezan na trgovino z deželnimi pridelki na sever in vzporedno s to trgovino je šla trgovina z vinom na zahod. Vse XVI. stoletje vodi Maribor borbo za stare vinske trgovske privilegije proti Ptuj, kar pa mu ni uspelo baš radi sedaj habsburškega Ptuja. Na drugi strani pa je Maribor zopet prvi pobornik proti uvozu vin iz Madžarske, za katerim je stremela Gornje Štajerska in istotako proti uvozu žita iz Madžarske, katerega je terjal zlasti Gradec. Ves novi vek je tako mariborsko mesto bilo prvi štajerski pobornik »protekcioniščne agrarne politike, ki je varovala trgovski značaj ne samo Maribora, temveč tudi Radgone in Ptuja, obenem pa tudi mariborskega meščanstva, ki je bilo v prvi vrsti posestnik okoliških vinogradov in polj ter mestne soseske in šele v drugi vrsti obrtnik.

Obrt

je v novem veku predstavljala drugi temelj mariborske trgovine in to še v večji meri kakor v srednjem veku. Mariborska trgovina ni trgovskih predmetov uvažala, temveč tudi producerala. Šele z novimi cestami, zlasti pa z železnicami XIX. stoletja se je neposredna produkcija mariborskih trgovskih predmetov zamenjala za

njih zamenjavo. V začetku XIX. stoletja postane n. pr. nekdanji mariborski tkalec, ki je do tedaj sam produciral svoje trgovsko blago tudi posrednik med konsumentom in producentom, ki je na severu okoli Gradca ali Dunaja in s tem manufakturst, ali iz čevljarja trgovec s čevlji, ali iz nekdanjega mlinarja trgovec z moko in iz vsega Podravja uvoženimi deželnimi pridelki.

Koncem XVIII. in začetkom XIX. stoletja z zaključkom v dobi železnic, postane mariborska trgovina samostojna, medtem ko je bila popreje posledica privilegijev, s katerimi je mogel mariborski meščan trgovsko izrabljati svoj agrarni posestni položaj, na drugi

Male Benetke ob Dravi

strani pa je bila preje mariborska trgovina rezultanta mariborske obrtniške produkcije.

V tej dobi nastanejo tudi prve večje mariborske posredovalne trgovine, ki so dobile značaj in pomen tudi za ozemlje izven mariborske okolice. Maribor je v tej prehodni dobi oskrboval z žepalom vso Štajersko in Koroško, z vinskim kamnom skoraj vse Vzhodne Alpe in s produkti pohorskih steklarn je Maribor zelo razširil svoje trgovske stike, ki so v srednjem veku segali na jug do Dubrovnika dalje v Levanto do Egipta in Mezopotamije.

Ta doba pa pomeni v mariborski trgovini tudi prehod največjih trgovskih podjetij iz rok domačinov v roke tujecev-priseljencev, ki so kot kapitalno močnejši in trgovsko naprednejši element nadvladali domačega agrarno konservativnega meščana. Priseljenci zlasti iz Južne Nemčije prevzame-

verjetno radi splavarstva in geografskega položaja Dravska dolina — ni mogel nikdar povzpeti do središča trgovine z lesom ali do pomembnejše industrije lesa. Posredovanje deželnih pridelkov iz mariborskega zaledja na sever in jug ter trgovsko vplivanje na razvoj predelave deželnih pridelkov, to sta dve značilnosti mariborske trgovine v dobi železnic do preobrata leta 1918.

Fabius.

Informacijska pisarna za sadno trgovino

V Mariboru je začela poslovati informacijska pisarna kmetijske zbornice za sadno trgovino, ki so jo pred par dnevi na svojem sestanku sklenile razne kmetijske organizacije. Namen te pisarne je, zbrati točne informacije o stanju sadjarstva in sadne trgovine v sadnih okoliših v severni Sloveniji in

PREPROGE ZAVESE TAPETNO BLAGO

LINOLEJ

NAJVEČJA IZBIRA VSEH BARV IN KAKOVOSTI - STROKOVNO POLAGANJE

MANUFAKTURNA VELETRGOVINA

F. KS. SOÚVAN LJUBLJANA, MESTNI TRG 24

Mestna podjetja

Mestna občina mariborska je doslej edina v Jugoslaviji, ki je vse svoje gospodarske obrate združila v eno podjetje in ga ločila od ostalih poslov svojega premeščenega delokroga. Kakor v drugih mestih, zlasti v Berlinu, tako se je tudi v Mariboru l. 1932. izvedena združitev mestnih podjetij v eno podjetje dobro obnesla.

Mesta podjetja, ki so začela poslovati kot samostojno podjetje l. 1. 1933., so samostojna pravna oseba. Mestna podjetja upravljajo in obratujejo po enotnih vidikih vsa občinska podjetja, naprave in obrate občekoristnega ali obrtno-trgovskega značaja v skladu s komunalno politiko mariborske občine po načelih sodobne zasebno-gospodarske prakse. Mestna podjetja tvorijo samostojno upravno, organizacijsko, finančno in premoženjsko enoto pod enotnim vodstvom in pod enotno upravo. Svoj sedež imajo v poslojpu Mestne hranilnice v Orožnovi ulici 2.

Velika prednost združitve vseh mestnih obratov v eno enotno podjetje je predvsem v elastičnosti poslovanja in v hitri prilagoditvi trenutnim potrebam, kakor tudi v naglem izkoriščanju konjunktura. Na čelu Mestnih podjetij stoji upravnik, ki so mu podrejeni vsi ravnatelji in vodje poedinih obratov. Upravni odbor in upravnik imata vsak trenutek pregled nad poslovanjem vsake edince ter moreta sama hitro ukreniti vse potrebno. Samo v večjih zadevah, kjer gre za precejšnje obveznosti, je predhodno potrebna soglasnost mestnega sveta.

Mestna podjetja mariborska upravljajo skoraj vse premoženje mestne občine, ki se ceni na skoraj 100 milijonov din. Zgradbe in zemljišča se cenijo na kakih 40 milijonov din, v kolikor spadajo v delokrog premoženjske uprave, na 20 milijonov pa je vredno premoženje, ki ga upravljajo poedin obrati. Omrežje, stroji, orodje itd. predstavlja vrednost kakih 30 milijonov din, ostalo pa zaloga raznega blaga, nakopičenega v skladiščih poedin obratov.

V naslednjem podajamo pregled posameznih mestnih podjetij.

Mestno električno podjetje

Najvažnejša edinica mariborskih mestnih podjetij je vsekakor električno podjetje, ki nadomešča mestno elektrarno. Občina namreč nima svoje lastne elektrarne, oziroma jo je opustila, ker je v neposredni bližini v Fali, največja elektrarna v naši državi, ki oddaja tok veliko ceneje, kot bi ga pridobivala občina v svojem lastnem podjetju.

V drugi polovici oktobra 1920. je začelo obratovati Mestno električno podjetje, ko je dovršila elektrarno Fala 15 kilometrov dolgi prostovod z napetostjo 10.000 voltov do mestnih električnih naprav v okoliški občini Radvanje. Za Božič tega leta je mesto zažarelo v električnem siju iz Fale.

Poleg malih odjemalcev za razsvetljavo v stanovanjih, državnih in drugih javnih uradih, kakor tudi trgovskih lokalov se je kmalu priključila na električno omrežje industrija.

Tekom let je priključek interesentov tako močno narasel, da je bilo treba zamenjati prvotno omrežje z bakrenimi žicami. Zgraditi je bilo treba nov daljnovidni vodovod na Tezno in na Pobrežje ter čez Dravo do mestne klavnice. Postavile so se nove transformatorske postaje v mestu in okoliških vaseh. Daljnovid za 10.000 voltov iz Fale do Maribora ni več zadostoval in so bile l. 1930. zamenjane žice za debelejša za napetost 80.000 voltov. Razen tega je bila zgrajena v Radvanju velika transformatorska postaja.

Koncem lanskega leta je bilo v obratu 56 transformatorskih postaj

s 74 transformatorji s skupnim učinkom 11.720 kilovatamperov. Celotno električno omrežje je dolgo nad 180 kilometrov. Poleg Maribora priskrbuje Električno podjetje tok tudi okolici in od lanskega leta celo Svečini ob drž. meji.

Dočim je znašala oddaja toka leta 1921. le 2.650.000 kilovatnih ur, je znašala uporaba lani že 24.500.000 kilovatnih ur. V dobrih sedmih letih se je poraba toka povečala za približno 140%.

Maribor je menda glede električnega toka najcenejše mesto v državi. Za stanovanja in javne ustanove znaša cena 3 din za kilovatno uro, za trgovine in obrtne prostore pa 3,75 din. Za gostinske obrate je cena nekoliko nižja. Industrija dobiva tok še ceneje, velika podjetja, ki potrebujejo ogromne množine električne energije, pa prejemajo tok po posebni tarifi, ki je mnogo nižja kakor v vsakem drugem mestu. Zelo se pospešuje oddaja toka tudi v gospodinjstvu, kjer stane energija za kuhanje le 1 din za kilovatno uro, za nočni čas pa le 66 par. Da se tok ponoči čimbolj izrablji, se oddaja velekonsumentom po le 33 par za kilovatno uro.

Električno podjetje je za omrežje, transformatorje, stroje, naprave, stevee itd. doslej investiralo skoraj sedemnajst milijonov dinarjev.

Mestna plinarna

Drugo podjetje, ki je za mestno občino zelo velikega pomena, je plinarna, ki je bila ustanovljena leta 1869. kot privatno podjetje in ga je kasneje prevzela družba Augsburgers Gaswerke. Ščasoma se je začel plin uporabljati tudi v gospodinjstvu, v industriji pa kot pogonsko sredstvo.

Sredi vojne je plinarno prevzela mestna občina in jo po vojni postopoma modernizirala. Zaradi premogovne krize je moral biti med vojno in še nekaj časa potem večkrat ustavljen obrat. Ker je bil takrat na razpolago v zadostni meri le domači rjavi premog, je plinarna postavila dvojni generator, ki je še danes v obratu. Kasneje se je začel uporabljati le črni premog. V kratkem dobi plinarna novo moderno peč, ki bo veljala približno dva milijona dinarjev.

Zaradi elektrifikacije mesta Maribora je od leta 1920. dalje konsum plina močno padel, zaradi sistematske propagande pa se je je zadnja leta poraba plina zopet dvignila in šteje danes Maribor že nad 1700 odjemalcev. V gospodinjstvu se porabi plina 51%, v obrtu 28% in v industriji 21% celotne produkcije. Lani je plinarna producirala 960.000 kub. metrov. Omrežje je sedaj dolgo 41.000 m.

Ko se bo mestna plinarna popolnoma modernizirala in se bodo izmenjale vse zastarele cevi, potem bo tudi to mestno podjetje lahko v polni meri zadostilo svojemu namenu.

Mestni vodovod

Tretje podjetje, ki je za Maribor in tudi ožjo okolico velike važnosti, je vodovod, ki ga je l. 1901. zgradila tvrdka Rumpel & Walddeck in je tokrat stal skoraj pol-druhi milijon zlatih kron. Podjetje je imelo dva parna stroja, od katerih pa se je eden izločil že pred leti iz obrata in ga je nadomestila centrifugalna črpalka na električni pogon s kapaciteto 85 litrov vode na sekundo. Radi nezadostne preskrbe prebivalstva z vodo je občina l. 1934. in 1935. zgradila nov pomožni vodnjak ob Betnavskem gozdu, tudi z električno centrifugalno črpalko, s kapaciteto 300 kub. metrov vode na uro.

Mesto ima sedaj ob normalnih vremenskih prilikah na razpolago povprečno 12.000 kub. metrov vode na dan, kar zadostuje. Občina pa v programu zgraditev novega

daljnovoda s Pohorja in upa izvesti svoj načrt v kakih desetih ali dvajsetih letih, ko tudi sedanja povečana kapaciteta obeh vodarn ne bo več zadostovala.

Vse vodovodne naprave in zemljišča predstavljajo vrednost kakih 12 milijonov dinarjev. Po vojni je občina investirala v vodovodne naprave približno 3 milijone dinarjev.

Izdatki za vodovod se krijejo z dohodki iz 4% vodne naklade na splošno najemnico. Razen tega se pobira tudi vodomerščina. Cezmerna uporaba vode, ki presega vodarino, se zaračunava s 100% poviškom in stane 2 dinarja za kub. meter. Zaradi modernizacije naprav je mestni vodovod zadnja leta aktiven.

Mestna klavnica

Mesto Maribor je dobilo svojo klavnico leta 1902. Po vojni so se naprave znatno razširile in predvsem modernizirale. Izredno velik je bil promet v klavnici v prvih povojnih letih, ko so se skozi Maribor izvažale ogromne množine živine in svinj v inozemstvo. Zivali so se večinoma klale v Mariboru, zato je bil takrat obrat mnogo večji kot dandanes. Vendar je tudi sedaj znaten. Lani je bilo zaklanih približno 5800 glav živine, 100 drobnice, 10.000 svinj in nekaj nad 400 konj. Živinski in svinjski sejem sta na sejmišču poleg klavnice.

Svinje se od leta 1934. dalje koljejo s predhodnim električnim omamljenjem, goveda in konji pa se sedaj ubijajo s strelnim aparatom. Že osem let se v klavnici vse svinjsko meso pregleduje na triline. Doslej je bil ugotovljen en sam primer in še ta svinja je bila pripeljana v Maribor iz druge banovine.

S klavnico je združena hladilnica in izdelovanje umetnega ledu. Obe sta bili zgrajeni skupaj s klavnico. Naprave so se povečale in je danes na razpolago 61 hladilnih celic po 4 m² in velika solilnica. Po vojni so se vsi stroji postopoma izmenjali. Pred 15 leti je bila uvedena elektrika za pogon. Leta 1926. je bila odprta nova hladilnica, potem solilnica za meso in nova izdelovalnica za led. Ker je povpraševanje po umetnem ledu vedno večje, so lani poleg obstoječega postavili še najmodernejši kompresor za 108.000 kalorij na uro, čigar učinek pa se lahko poveča na 200.000 kalorij.

Mestna občina je po vojni investirala v klavnici za stavbe in stroje skoraj sedem milijonov dinarjev. Mestna klavnica je rentabilno podjetje in uživa najboljši sloves daleč naokoli.

Avtobusni promet

Maribor nima cestne železnice. Kot tramvaj mu služijo mestni avtobusi, ki obratujejo zadnjih dvanajst let.

Ob ustanovitvi podjetja so vozili mestni avtobusi dnevno le v Celje in Dravograd, zadnje imenovana proga pa se je kmalu opustila zaradi nerentabilnosti. Postopoma so se uvedle zveze z vsemi okoliškimi kraji, zlasti z onimi, ki gravitirajo na Maribor. V mestu samem so začeli obratovati avtobusi leta 1927. Avtobusni park se je zadnja leta temeljito obnovil.

Avtobusi z Dieslovimi motorji so se popolnoma obnesli in so podjetje prinesli precejšnje prihranke pri kurivu. Sedaj ima podjetje na razpolago 22 novih ali dobro ohranjenih avtobusov. Zastareli vozovi se prodajo ali pa predelajo in uporabljajo za druge namene.

Mesto Maribor je uvedlo v avtobusnem podjetju novo ceneno pogonsko sredstvo, **zemeljski plin ali metan**, ki ga dobiva občina iz Bujevice na Hrvaškem, in to v posebnih jeklenih steklenicah po 10 kub. metrov na 200 atmosfer

komprimiranega metana. Doslej je bilo z malenkostnimi stroški predelanih že več avtobusov na pogon z zemeljskim plinom, ostala vozila pridejo postopoma na vrsto. Tudi nekaj drugih vozil je opremila občina s steklenicami z metanom, tako škropilnike, voz za odvoz fekalij itd. Prihranki z metanom so precejšnji. Zato je avtobusni promet, ki je bil precej let pasivno mestno podjetje, sedaj aktiven. Vozovni park obsega tudi 4 avtokare, ki so določeni za posebne vožnje.

Kakšen razmah je zavzel avtobusni promet v Mariboru v dvanajstih letih svojega obstoja, se vidi iz tega, da so avtobusi prevozili doslej približno 5,5 milijonov kilometrov in skoraj deset milijonov potnikov. V tem času so porabila vozila 1,7 milijonov litrov goriva in 30.000 kub. metrov zemeljskega plina. Mestni avtobusni promet je plačal občini za vzdrževanje cest doslej skoraj 3 milijone dinarjev.

Pogrebni zavod

To podjetje je l. 1869. ustanovil privatnik Fr. Wolf ter ga je mestna občina prevzela l. 1911. V lastni delavnici, ki je bila l. 1930. modernizirana, se izdelujejo lesene krste. Pred desetimi leti je zavod nabavil avtofurgon za prevažanje mrtličev, kar se je poprej izvrševalo s konjsko vprego. Naročen je bil tudi osebni avtomobil za prevažanje duhovščine pri pogrebi. Mrtvašnica je bila zadnja leta primerno adaptirana.

V Mariboru je že dolga leta običaj, da se mrtličji takoj prepeljejo na pokopališče in dajo v mrtvašnico na oder. Iz hiše žalost je pogreb le v izrednih primerih. Povprečno oskrbi zavod 800 do 850 pogrebov na leto.

Mestno kopališče

Kopališče za parne in kadne kopeli je v Mariboru v obratu že od leta 1890. Poslojpu je bilo pred par leti na zunaj in znotraj modernizirano in je dobilo nove ekonomične kotle. Investicije so zahtevale doslej nad milijon dinarjev. Občinstvu je na razpolago 23 kabin za kadne in 21 za parne kopeli. Zadnja leta je poset kopališča nekoliko nazadoval, ker ima tudi Okrožni urad za zavarovanje delavcev v svoji mariborski ekspozituri moderno urejeno fizikalno in čistilno kopališče. Povprečna frekvenca znaša 70 do 80.000 kopalcev na leto.

Mariborski otok

Maribor se lahko ponaša, da ima najmodernejšo letno kopališče v državi in sploh eno najlepših v Evropi. Pred desetimi leti je nakupila občina takratni Felberjev otok, oddaljen približno tri kilometre od sredine mesta, sredi Drave. Otok je en sam veliki park in ima lepo urejene nasade in precej velik gozd. Sredi otoka je zgrajena občina veliko, najmoderneje urejeno kopališče s tremi bazeni, od katerih služi veliki, ki je 50 metrov dolg in 30 metrov širok in ima 10 metrov visok skalni stolp, tudi za mednarodne prireditve vodnega športa. V enonadstropnem upravnem poslojpu je na razpolago 120 kabin in 660 omaric za obleko, nadalje lepa restavracija in drugi prostori.

Pred par leti je leseni most, ki je vezal levi breg Drave z otokom, bil zamenjan z železnim, ki ga lahko uporabljajo tudi težki avtomobili. Letni obisk znaša nekako 80.000 kopalcev. Naprava kopališča, ureditev parka in gradba železnega mostu je zahtevala okrog šest milijonov dinarjev. V seziji vozijo mestni avtobusi skoraj do otoka v prav kratkih presledkih.

Prihodnje leto začne graditi okrajni cestni odbor široko avtomobilsko cesto, ki naj skrajša banovinsko cesto po Dravski dolini,

ob obrežju mimo otoka, tako da bodo avtobusi pripeljali kopalce prav do kopališča.

Prodajalna Mestnih podjetij

V poslojpu mestnega magistrata je v pritličju nameščena prodajalna Mestnih podjetij. Prvotno so se tu prodajale le žarnice in svetila, z razvojem uporabe električne energije v gospodinjstvu in obrti pa se je to mestno podjetje začelo baviti tudi s propagando in prodajo raznih kuhalnih naprav in drugih v gospodinjstvu uporabnih električnih aparatov. Lani je prejšnja prodajalna Elektriškega podjetja postala samostojna edinica Mestnih podjetij in prodaja sedaj ves električni in plinski material in aparate.

Premoženjska uprava

Da razbremenijo občino v njenem upravnem poslovanju, so Mestna podjetja ustanovila pred dobrim letom posebno edinico, Premoženjsko upravo, ki oskrbuje mestna uradna poslojpa in mestne stanovanjske hiše, v kolikor stavbe ne spadajo v področje poedinih mestnih podjetij. Premoženjska uprava ima nadzorstvo nad 235 stanovanjskimi ter drugimi hišami in objekti, nadalje žofersko hišo poleg plinarne, zasilna stanovanja v Jadranski in Metelkovi ulici in končno nad Delavsko kolonijo v Magdalenskem predmestju, ki sama šteje 147 hišic. Sedaj se gradijo nova zasilna stanovanja v Magdalenskem predmestju. Z gradbo stanovanjskih hiš je občina precej ublažila stanovanjsko krizo, s tem pa je prevzela nase veliko breme, ker znašajo samo obresti posojil za te hiše nad poldrugi milijon letno, dohodki pa jedva krijejo izdatke za vzdrževanje, davke, zavarovalnine in druge upravne stroške.

Gradbena uprava

Posebna edinica Mestnih podjetij je Gradbena uprava. Ta edinica se precej krije s mestnim gradbenim uradom. Razmerje med obema se da najbolje karakterizirati z ugotovitvijo, da je Gradbeni urad glava, Gradbena uprava pa roka. V Franciškanski ulici se snujejo projekti in izdelujejo načrti za javna dela, Gradbena uprava jih pa izvršuje. Zato spadajo tudi vsa agende v njen delokrog. Njej so cestna dela in druge s tem spojene podrejeni vsi mestni delavci in njihovi nadzorovalteli.

Ločitev gradbenega urada v dve edinici, od katerih spada prva v sestav upravnega dela mestne občine, druga pa v njena podjetja, se je zelo obnesla in se bo še izpopolnila.

Ustanovljena je tudi **strojna uprava**, ki pa zaradi raznih tehničnih ovir doslej še ni stopila v akcijo.

Maribor prednjači

Delitev funkcije mestne občine je bila, kakor že rečeno, posrečena zamisel naših mestnih očetov. Dosegli so se še prav lepi uspehi, ki se bodo še bolje pokazali v bodočnosti, ko se odstranijo sedaj še tu in tam obstoječe, čeprav neznatne začetne hibe.

Maribor je edino mesto, ki je vse svoje obrate združilo v eno samo podjetje. Zato je umevno, da se tudi jugoslovanska javnost živo zanima za razvoj Mestnih podjetij. V Maribor prihajajo zastopniki raznih mestnih občin, da vidijo, kako se je v praksi obnesla ustanovitev samostojnih podjetij. Več mest, zlasti pa Osijek, že delj časa proučuje možnost ustanovitve enakih mestnih podjetij, kakor jih ima Maribor.

Vsak trgovec mora biti naročnik „Trgovskega lista“

Ludovik Černe sen. 80letnik

Dne 5. avgusta 1938. praznuje senjor članov našega združenja gosp. Ludovik Černe star. juvelir in trgovec v Ljubljani svojo 80letnico.

Gospod jubilant je bil rojen dne 5. avgusta 1858. v Ljubljani, kjer se je izučil zlatarskega obrta. Kot pomočnik je delal 13 let, potem pa pričel samostojno zlatarski obrt v Wolfovi ulici št. 3, torej v hiši, v kateri se nahaja še danes in ki je prišla pozneje v njegovo last.

Leta 1884. je stopil v zakon, ki je bil blagoslovljen s 13 otroci, od katerih žive še trije. Najstarejši

med temi je g. Černe Lud. ml., s katerim vodita skupno lepo uspevajočo trgovino in ki je predsednik Združenja urarjev, zlatarjev, optikov, graverjev in pasarjev v Ljubljani.

Prav posebno zasluži gosp. jubilant, da se ga ob tem redkem jubileju spominjamo, saj je on eden tistih redkih starih Ljubljancov, ki se je z lastno pridnostjo in vztrajnostjo dvignil od skromnega rokodelskega pomočnika do uglednega in obče spoštovanega obrtnika, trgovca, hišnega posestnika in meščana ljubljanskega. Tih in skromen kakor vedno, je naš jubilant tudi ob svojem današnjem slavlju. Nikdar in nikjer ni silil v ospredje, tudi ni iskal časti in slavošpevov, da bi bil to večkrat in po vsej pravici zaslužil ter bolj kot marsikateri drugi. Dobro vemo, da mu ne bo všeč, ko bo čital v časopisu te naše skromne in zaslužene čestitke in da bo dejal, zakaj obešati to na velik zvon. Vendar ne moremo in ne smemo iti tiho preko njegovega tako lepega in zaslužnega jubileja. Saj čitamo danes toliko neznatnih abrahamovih srečanj, toliko bolj pa zasluži on, da se ga spominjamo ob redkem jubileju njegove 80letnice.

Da si skromen v življenju, je gospod Černe povsod znana, priljubljena in spoštovana oseba, kremineta značaja in izredne vztrajnosti, ki nima nobenega sovražnika ali nasprotnika. Vseskozi pošten, vreden in marljiv, se je od rane mladosti, pa do pozne jeseni svojega življenja trudil za obstanek in za blagor svoje številne družine. Počitka ni poznal in ga tudi sedaj ne pozna. Delo mu je vsakdanja zabava in razvedrilo. Le s temi prirojenimi svojstvi je postal gospod jubilant iz najskromnejših razmer ugleden in občespoštovan imetnik najstarejše in solidne ljubljanske trgovine z urami, zlatnino in srebrnino, ki bo prihodnje leto praznovala 50letnico svojega obstoja, in ki je tako v Ljubljani, kakor tudi širom naše domovine, povsod znana in na najboljšem glasu.

Gospodu jubilantu, ki obhaja prihodnje leto tudi 50letnico svoje samostojne obrti in trgovine in ki je kljub osim križem še vedno čil in svež, ključemo: Se na mnoga leta! Bog ga ohrani zdravega in čilega do najskrajnejših mej človeškega življenja!

Združenje urarjev, zlatarjev, optikov, pasarjev in graverjev v Ljubljani.

VII. Mariborski teden

Podaljšanje znižane voznine na železnicah — Velike priprave za narodni tabor

Prijave za VII. Mariborski teden, ki se odpre 6. t. m. in traja do 15. t. m., so v glavnem že končane. Razstave v poslopih obeh šol ob Cankarjevi in Razlagovi ulici se urejajo in polnijo z raznovrstnimi izdelki, ki jih razstavijo mariborski producenti in poedine organizacije. Tudi priprave za sprejem gostov na veseličnem prostoru gredo h kraju. Prostor nudi letos še bolj prikupno sliko kot prejšnja leta in je tudi nekoliko povečan.

Posebno velike so priprave za narodni tabor, ki bo 14. avgusta v obmejnem Mariboru. Ta tabor bo višek prireditve v vrsti proslav dvajsetletnice kraljevine Jugoslavije in bo tudi največja prireditve v Sloveniji sploh. Ker se priredi tabor predzadnji dan Mariborskega tedna, je računati s tem, da bo ogromno število gostov iz vse Slovenije posetilo Maribor in si pri tej priliki tudi ogledalo razstave Mariborskega tedna. Zato delujeta vodstvo Mariborskega tedna in Odbor za proslavo dvajsetletnice Jugoslavije roko v roki, ker spada narodni tabor prav za prav v vrsto prireditve v okviru Mariborskega tedna. Zato naj se vsi oni, ki se nameravajo udeležiti narodnega tabora, nemudoma prigrabe pri svojih krajevnih odborih ali pri poedinih organizacijah, da se jim preskrbi četrtinska voznina, kakor tudi prenočišče in zagotovi prehrana. V Mariboru pričakujejo dne 14. avgusta ogromen naval zunanjih gostov in se pripravljajo na sprejem najmanj 50.000 ljudi. Razumljivo je, da se mora vsakdo točno držati navodil osrednjega pripravljalnega odbora, ako naj se izvede spored brezhibno in v splošno zadovoljstvo.

Na prošnjo odločujočih činiteljev

Obvezen odkup klirinških mark po Narodni banki

Finančni minister je izdal odločbo, s katero se pooblašča Narodna banka, da more od 1. avgusta nadalje odkupiti od izvoznikov do 25 odstotkov njih nemških terjatev po tečaju 1450 din za RM. Izvršilni odbor Narodne banke je nato sklenil, da bo zahteval od izvoznikov 10 odstotkov klirinških mark za obvezen odkup.

Hkrati je izdala Narodna banka okrožnico, v kateri sporoča, da bo od 1. avgusta dalje izplačala jugoslovanskim izvoznikom od vseh aviz nemške obračunske blagajne o izvršenih vplačilih za račun jug. izvoznikov 10 odstotkov vsakega posameznega zneska po tečaju 1450 din za 1 RM, ostanek 90 odstotkov pa dala izvoznikom na dosedanji način na razpolago.

Za vse zneske do 100 mark pa bo izplačala koristnikom protivrednost v dinarjih po približnem kurznem tečaju RM v privatnem kliringu. Enako tudi vsa ona klirinška nakazila, ki se bodo nanašala na potne stroške poslovnih polovanj v naši državi in na ostale trgovske posle kakor provizije, usluge itd. Od vseh zneskov, ki bodo 1. avgusta na tekočem računu nemških mark pri NB bo odkupila NB 10 odstotkov po tečaju 1450 din za RM.

Zagrebski denarni zavodi so nato odgovorili na okrožnico Narodne banke s posebno spomenico, v kateri opozarjajo na težave, ki jih mora povzročiti okrožnica NB. Tako bi imeli denarni zavodi veliko škodo, ker ne bi mogli več sprejemati pogojev, po katerih so že obračunali s svojimi klienti. Terminski zaključki do 31. julija bi se morali čisto izvzeti iz navodil okrožnice. Navodila NB, da so tudi v nasprotju z borznimi uzamami. Seveda pa se denarni zavodi tudi ne morejo strinjati s predpisanim

je prometno ministrstvo sedaj podaljšalo veljavnost znižane voznine za poset narodnega tabora. Četrtninska voznina velja od 12. do 20. avgusta za vožnjo v Maribor, za povratek pa od 14. do 22. avgusta. Zunanji posetniki naj si pravočasno priskrbe taborsko knjižico in taborski znak (po 2 dinarja) pri svojih organizacijah ali krajevnih odborih svojega stanovališča. Pri kolodvorskih blagajnah ali pri »Putniku« naj si kupijo polovično vozovnico do Maribora in posebno legitimacijo K 14 (2 dinarja). To legitimacijo je treba v Mariboru dati žigosati na slavnostnem prostoru, nakar je povratek brezplačen. Opozarja se pa, da se vozovnice v Mariboru na kolodvoru ne sme oddati, temveč hraniti za povratek.

Za poset prireditve Mariborskega tedna pa velja, kakor tudi prejšnja leta polovična voznina do 17. avgusta. Ti posetniki, ki torej obiščejo Maribor pred veljavnostjo olajšav za narodni tabor, naj si na odhodni postaji kupijo celo vozovnico do Maribora in posebno legitimacijo K 13. Tudi ti zunanji gostje se opozarjajo, da morajo vozovnico hraniti za povratek. Posebno legitimacijo naj si dajo potrditi na raztavišču.

Vse mesto se že krasi za sprejem gostov. Ob kolodvoru se po glavnih ulicah, koder se bo pomikal ogromni spredov do vojašnice kralja Petra, kjer bo dne 14. t. m. veliki narodni tabor, že postavljajo vitki, rdeče pobarvani drogovi z zastavami. Dela pri regulaciji Glavnega trga se pospešujejo, da bodo vsaj do narodnega tabora v glavnem končana, da ne bodo ovirala prometa ogromnih množic. Krasi se tudi veliki park vojašnice kralja Petra, kjer se postavijo

tribune in govorniški odri. Najavljenih je že cela vrsta odličnih gostov, med njimi v visokih položajih, ki bodo na zborovanju slovenskega tabora povzeli besedo.

Prebivalstvo Maribora in najožje okolice se naproša, da za narodni tabor prijavi odbor vse razpoložljive sobe in tudi posamezne postelje. Udeležba bo ogromna in zato je treba porabiti vsako priliko, da se čim več gostov spravi vsaj za eno ali dve noči pod streho.

Posebna pozornost se posveča koncertom in drugim umetniškim prireditvam Mariborskega tedna. V dvorani Grajskega kina prirede med dr. koncert tudi solisti opernega oddelka praškega konservatorija. Koncert tega zbora bo za odbravsko prestolnico gotovo glasbeni dogodek prve vrste.

Prireditve svoje vrste bo vsekakor prva popolna razstava narodnih noš iz vseh pokrajin Jugoslavije. Nobena država na svetu se menda ne more ponasati s tako množico in krasoto najrazličnejših narodnih noš, kakor naša. Ze sama Slovenija je glede narodnih noš zelo pisana. Kako velike so razlike med gorenjskimi, koroškimi, belokranjskimi, primorskimi, prleškimi in drugimi narodnimi nošami! Če si pa ogledamo še hrvaške, dalmatinske, črnogorske, bosanske, srbske, macedonske itd., dobimo tako bogastvo raznolikosti, da ga moramo resnično občudovati. Vendar je bila doslej le malokomu dana prilika, da bi res mogel spoznati vso to pestrost naših narodnih noš. Zato je odkritosrečno pozdraviti zamisel vodstva letošnjega Mariborskega tedna, da priredi pri nas tako razstavo narodnih noš, ki že sedaj zbuja med najširšimi plasti prebivalstva veliko zanimanje.

kem Pariz bolgarski bančniki in da se bodo pogajali za posebno trgovsko posojilo Bolgarski v višini 300 milijonov frankov.

Češkoslovaška poslanska zbornica je bila v torek sklicana na kratko sejo, ki je trajala samo pol ure in bila samo formalnega pomena. Najprej sta bila zaprisežena dva nova poslanka nemške sudetske stranke, nakar je bilo prečitano gradivo, ki se je nabralo po zadnji seji. Osnutek narodnostnega statuta ni bil prečitan. Seja je minila brez vsakega incidenta ter je bila zelo številno obiskana. Tudi vse galerije so bile zasedene.

Sudetska nemška stranka je objavila brošuro, v kateri odgovarja na vladni osnutek narodnostnega statuta. Brošura odklanja statut kot popolnoma nezadosten, čeprav priznava nekatere njegove določbe kot dobre. Zlasti zahteva, da naj velja načelo enakopravnosti državljanov tudi za narodnost. Tudi v parlamentu mora veljati popolna enakovrednost vseh jezikov Češkoslovaške. Proporcionalno načelo mora veljati za vsa uradniška mesta in za vse drž. dobave. Tudi v vojski in pri vojnih dobavah se mora Nemcem priznati sorazmerno isti delež kakor Čehom, ker bi se sicer difamiral kot državljani. Tudi niso Nemci zadovoljni z obsegom samoupravnih pravic, kakor jih predvideva narodnostni statut. Posebej zahtevajo, da se prizna popolna avtonomija univerzam tudi v tem smislu, da one prosto volijo svoje profesorje.

Češkoslovaško javno mnenje soglasno odklanja zahtevo nemške sudetske stranke po teritorialni avtonomiji, ker bi ta avtonomija pomenila praktično delitev Češkoslovaške v dve državi, v demokratično in totalitarno. S tem bi bile vse manjšine v totalitarni državi ob svoje pravice.

Lord Runciman je odpotoval v sredo v Prago. Pred svojim odhodom iz Londona je izjavil novinarjem, da upa, da bo svojo misijo v enem mesecu dokončal. Mogoče pa je tudi, da bo moral ostati v Pragi tri mesece. Svoj urad bo imel v Pragi, obiskal pa bo tudi kraje, kjer živi nemška manjšina.

Z lordom Runcimanom potuje tudi njegova soproga ter dva gospodarska strokovnjaka Geoffrey Peto in Frank Ashton Gwatkin. Čehi so zadovoljni, da pride v Prago lord Runciman, ker pravijo, da

je lord nasprotnik narodnega socializma. Tudi sudetski Nemci zaupajo lordu Runcimanu, ker po njih informacijah ni mnenje Čehov utemeljeno.

Na sovjetsko-mandžurski meji se incidenti kar neprestano ponavljajo ter so že mestoma zavzeli obseg pravih bitk, v katerih sodelujejo letala, artilerija in tanki. Japonci trde, da so njih čete zopet zavzele mesto Čangčufeng, dočim iz Moskve to vest zanikajo. Po sovjetskih vesteh so Japonci zbrali na tem delu meje že celo divizijo. Japonci generali trde, da se zaradi teh mejnih spopadov ne bo začela vojna. Tudi v Londonu so prepričani, da ne bo prišlo do vojne. Vendar pa vsa poročila soglašajo v tem, da je položaj vedno bolj napet. Na Japonskem so tudi že izdali varnostne ukrepe za primer sovjetskih letalskih napadov na japonska mesta.

Tuji poročevalci razpravljajo tudi že o sili sovjetske vojske na Daljnem vzhodu. Pravijo, da je sovjetska vojska organizirana tako, da more čisto sama voditi vojno z Japonci. Trenutno šteje vsa sovjetska vojska na Daljnem vzhodu 250.000 mož, more pa se vedno kompletirati le iz sibirskega prebivalstva, ker šteje Sibirija že okoli 20 milijonov prebivalcev. Tudi z vojnim materialom je armada na Daljnem vzhodu zadostno oskrbljena.

Doma in po svetu

Zaradi mariborske številke smo morali mnogo poročil in drugega materiala odložiti za prihodnje številke.

Novi patriarh Gavrilo je bil v staroslavni Peči ustoličen z največjimi svečanostmi ter ob velikanski udeležbi naroda.

Naša krizarka »Dalmacija« bo v kratkem odplula v Bizerto, kjer obišče francosko vojno mornarico.

Pot dr. Mačka v Beograd je zopet odložena. Po zadnjih vesteh odpotuje dr. Maček definitivno v Beograd dne 14. avgusta v spremstvu podpredsednika HSS inž. Košutića in sarajevskega poslanca dr. Suteja.

Seljaki dom v Zagrebu je kupila Drž. hip. banka. Dom je bil močno zadolžen ter so se izjalovili vsi poskusi, da bi se dom saniral in ohranil za HSS.

Upravni odbor nove družbe »Jugoslovanski čelik« se je konstituiral. Za predsednika družbe je izvoljen Vojin Gjurjić, glavni upravnik Drž. hip. banke, podpredsednika pa sta inž. Bosak, načelnik gozdarskega ministrstva in inž. Schneller, pomočnik prometnega ministra. Izvršilni odbor šteje poleg predsednika in obbeh podpredsednikov še šest članov.

Narodna banka je izplačala dne 2. avgusta po italijanskem kliringu nakaznice do št. 15.191 z dne 31. marca 1938.

Med Francijo in Nemčijo je bila podpisana trgovinska pogodba, s katero se urejajo gospodarski odnosi med obema državama tudi glede na priključitev Avstrije k Nemčiji.

Republikanska ofenziva na teruelški fronti se uspešno nadaljuje. Poročilo generala Franca pa pravi, da so njegove čete ofenzivo ustavile.

Turčija namerava ustanoviti v Južni Ameriki svoje poslanstvo. Sedež poslanstva bo v Buenos Airesu ali v Rio de Janeiru, če bo Brazilija ali Argentina imenovala svojega poslanika v Ankari.

Italijansko uradno poročilo o izgubah italijanskih prostovoljcev v Španiji pri bojih med Teruelom in Barracasom navaja, da je bilo ubitih 27 oficirjev in 1846 legionarjev, ranjenih pa 1473 legionarjev, dočim 204 legionarje pogrešajo.

Indeks cen na debelo se je v Italiji dvignil v juniju od 957 na 962%.

Mussolini je reagiral na papežev govor o plemenski teoriji ter označil trditve, da bi fašizem v plemenskem vprašanju koga posnemal kot absurdno. To Mussolinijevo izjavo tolmačijo sedaj na ta način, da bo fašizem sicer sprejel plemensko teorijo, da pa ne bo izvajal takšnih konsekvenc kakor nemški narodni socializem.

Dunajska izdaja glavnega narodno-socialističnega glasila »Völkischer Beobachter« je izšla. Novi list pomeni za druge dunajske liste resno konkurenco, ker se že itak večina bori z velikimi materialnimi težavami. Nekateri listi so tudi že morali prenehati. Tako sta prenehala s 1. avgustom lista »Wiener Neueste Nachrichten« in »Das Deutsche Echo«.

V Mandžuriji so izbruhnili na več krajih protijaponski upori. Posebno nevaren da je bil upor v Harbinu. Zaradi uporov in nevarnosti vojne s sovjetsko Rusijo, so morali Japonci znaten del svojih čet poslati iz severne Kitajske v Mandžurijo.

tečajem, ker pomeni »odkup« pri tečaju 1450 din za RM delno konfiskacijo premoženja.

Spomenico zagrebških denarnih zavodov so podpirali tudi ljubljanski in beograjski denarni zavodi.

Madžarska je povečala uvoz lesa

V I. polletju 1938. je uvozila Madžarska 507.000 ton lesa v vrednosti 25,6 milijona pengov, dočim je pred enim letom uvozila samo 453.000 ton v I.1936. pa celo samo 375.000 ton.

Samo v juniju je uvozila Madžarska 107.800 ton v vrednosti 6,2 milijona pengov. Smatra se, da je sedaj dosegel uvoz najvišjo točko ter da bo začel polagoma padati. Posebno Češkoslovaška je povečala svoj izvoz lesa na Madžarsko. Po sedanjih kupniških zaključkih se more računati, da se bo uvoz drv na Madžarsko še povečal, čeprav je uvozila Madžarska že v aprilu dvakrat toliko drv ko lani.

Politične vesti

Sklenitev solunskega sporazuma je napravila v vsej evropski javnosti zelo dober vtis. Listi poudarjajo, da je dal Balkan zopet dober zglede pomirljivosti. Listi nadalje naglašajo, da bo sedaj tudi Madžarska pokazala več dobre volje, da uredi svoje odnose z državami Male antante, ker se je mogla po bolgarskem zgledu prepričati, da se more več doseči na mirnem način, kakor pa z revizionizmom in z grožnjami. Zato se tudi pričakuje prihodnji sestanek Male antante na Bledu s posebno pozornostjo.

Po vsej Bolgarski je bila sprejeta vest o sklenitvi solunskega sporazuma ter o črtanju vseh oborožitvenih omejevanj za Bolgarsko z velikim veseljem in velikimi manifestacijami.

»Tempe« oficiozni organ francoske vlade piše v zvezi s solunskim sporazumom, da obiščejo v krat-

Mestna podjetja - Maribor

Električno podjetje

Napredek vsake industrije in obrti

je odvisen od pogonske sile. Električno podjetje, Maribor, Frančiškanska ul. 8, dobavlja tok za obrt in industrijo po posebno ugodnih cenah in pogojih. Izvršuje vse instalacije za pogon in razsvetlavo. Telefon 23-23 in 23-99

Plinarna

Hitro, dobro in poceni boste skuhalo le s plinom. Sodobno in strokovno dovršeno Vam instalira in opremi s plinskimi napravami kuhinje, kopalnice i. t. d. plinarna. — Telefon 20-31

Klavnica

Le umetni led lahko brez skrbi uporabljate za hlajenje živil, ker samo to odgovarja vsem zdravstvenim predpisom. — Klavnica, Maribor, proizvaja umetni led v svojem sodobnem obratu. — Telefon 22-38

Avtobusni promet

Udobna vožnja je glavni pogoj dobremu razpoloženju na izletih in potovanjih. Poslužujte se pri skupnih izletih, kakor tudi pri poslih v mestu, vožnje z udobnimi avtobusi Mestnega avtobusnega podjetja Maribor

Mestno kopališče

Prehlad in bolezen Vam preženejo zdravilne kamelčne in smrekove parne kopeli v Mestnem kopališču, Kopalniška ul. 5. — Pršne in kadne kopeli. — Pedikura in masaža

Desinsekcijski oddelek

Ne delajte si skrbi, kako očistiti stanovanje vanje neznosnih stenic, škodljivih moljev in drugega mrčesa! — Desinsekcijski oddelek mestnih podjetij ima po izvežbanem osebju in sigurno delujočem plinu zanesljivo sredstvo, da zatre vso nadlogo v obliki mrčesa v Vaših stanovanjih. Tel. 20-95

SPLOŠNA STAVBENA DRUŽBA

MARIBOR-TEZNO

DELAVNICA ZA ŽELEZNE KONSTRUKCIJE, MOSTOVE IN REZERVOARJE. ODDELEK ZA ELEKTRIČNO IN AVTOGENSKO VARJENJE. TVORNICA VIJAKOV, ZAKOVIC IN DROBNE ŽELEZNE ROBE

TELEFON INT. 20-57 ● BRZDIAVI: SPLOSTAD

7.

Obiščite

MARIBORSKI TEDEN

od 6. do 15. avgusta 1938

Polovična voznina na železnicah od 4. do 17. avgusta 1938

Veliki narodni tabor dne 14. avgusta 1938
Jubilejna kulturna razstava ob priliki proslave 20 letnice Jugoslavije v Mariboru

Velika gospodarska in kulturna revija

Mariborski otok, najlepše kopališče v Jugoslaviji...
Zelene, romantično Pohorje...
Vinorodne Slovenske gorice...
Gostoljubni, lepi Maribor...
Vas vabijo!

Industrija - Tekstil - Trgovina - Obrt - Kmetijska razstava - Razstava cest - Tujskoprometna razstava - Fotoamaterska razstava - Filatelistična razstava - Gostinstvo - Vinska pokušnja - Ženska ročna dela - Razstava narodnih noš iz vseh krajev države - Razstava „Nanos“ - Čebelarstva razstava - Razstava malih živali - Koncertne in gledališke prireditve - Športne prireditve - Veselični park na razstavišču i. t. d.

*Podpirajte
domače
delo!*

Zaščitni znak!

*Kupujte
domači
sukanec!*

J. Hutter in drug, Maribor

Trgovska in obetniška bolniška blagajna v Mariboru, Jurčičeva 8/1.

Ustanovljena leta 1925. Nudi zavarovanje za primer bolezni trgovcem, obrtnikom industrijcem in njih svojem iz teritorija bivše mariborske oblasti proti zelo zmerni mesečni članarini

Do danes izplačano za razne dajatve skupno din 1,582.306.—

**Inž. arh. JELENEC
& inž. ŠLAJMER**

GRADBENO PODJETJE IN TEH-
NIČNA PISARNA DRUŽBA Z.O.Z.

MARIBOR

Vrazova ulica (pri mestnem parku)
TELEFON šte. 22-12

- Velika izbira oblek,
- klobukov, perila,
- čevljev, nogavic,
- damskih plaščev itd.

najugodnjeje

v konfekciji

JAKOB LAH, Maribor

ZEDINJENA ZAVAROVALNICA D. D.

(Vardar — Herceg Bosna — Triglav)

Ustanovljeno 1910.

Ljubljana

Zagreb

Beograd

Kapital življenjskih
zavarovanj:
din 280,000.000.—

Delniška glavica:
din 6,000.000.—

Jamstvena sredstva
koncem 1. 1937.:
din 100,000.000.—

Sklepa in zavaruje kulantno:

požar	chomage	nezgode	strojelom
vlom	življenje	jamstvo	transporte
steklo	rente	avtomobile	točo

Filijalna direkcija v Ljubljani

Cigaletova ul. št. 1 (pred sodnijo)

Telefon 29-17

Inspektorati:

Maribor,

Vetrinjska št. 11
Telefon 27-30

Celje,

Glavni trg št. 6

Glavna zastopstva v vseh večjih mestih
in povsod krajevna zastopstva.

Zahtevajte obisk krajevnega zastopnika!

Anton TAVČAR

**TVORNICA MESNIH
IZDELKOV IN KONZERV**

Mesarija in mesnine
vseh vrst. Speciali-
teta: fina delikates-
na gnjat, nadalje
klobase, pastete itd.
Mesne konzerve vseh vrst

Bohova pri Mariboru

TELEFON 23-65

Prodajalna: Maribor, Jurči-
čeva ulica 3. Telefon 21-47
Maribor, Tržaška cesta št. 7

POSOJILNICA

r. z. z o. p.

Maribor, Narodni dom

Ustanovljena leta 1882

Stanje hranilnih vlog
blizu 60,000.000 — din
Rezervni sklad
nad 10,000.000 — din

Sprejema hranilne vloge
na knjižice in tekoči ra-
čun ter jih obrestuje naj-
kulantneje ●

Posojila se dajejo na hi-
potečni in osebni kredit

ŠPORTNIKI!

● Lovci
● ribiči
● planinci
● smučarji
● sankarji
● drsalci

oglejte si naš paviljon na Mariborskem
tednu, trgovska razstava I. nadstropje

Pinter & Lenard

železnina

Maribor, Aleksandrova c. 34

Telefon 22-80, 22-82

● „Jugosvila“ družba z o. z., tekstilna tvornica, Maribor

Usakovestno modno blago in tisk iz prave in umetne svile najboljše kakovosti

Telefon 28-33

● „Jugotekstil“ družba z o. z., Maribor

Papeln., blago za športne sešaje, damsko modno blago

Telefon 26-33

● Marko Rosner, Maribor

*Belo in pisano bombažno blago vseh
vrst in hlačovina* Telefon 22-32

Mariborska tiskarna d. d.

Maribor

Telefon 25-67, 25-68, 25-69

UMETNIŠKI GRAFIČNI ZAVOD

- TISKARNA
- LITOGRAFIJA
- OFFSETTISK
- KAMNOTISK
- BAKROTISK
- ANILINSKI TISK
- ČASOPISJE
- KNJIGOVEZNICA
- KARTONAŽA
- PLAKATIRANJE
- PIROFANIA PATENT

Umetniške tiskovine, ilustracije, letaki, katalogi, letna poročila itd.

Lastni umetniški načrti, reklamne tiskovine, pakovanje, zemljevidi

Plakati, etikete, reklamne tablice, eno- in večbarvni prospekti

Delnice, denarni papirji, diplome, hranilne knjižice, računi, računski bloki

Prospekti, ovoji, ilustracije, umetniške slike, fotografske reprodukcije

Ovojni papir v vseh širinah in barvah, s stojalom in brez njega

»Mariborer Zeitung«, »Večernik«, knjige, brošure, tednik, mesečniki

Usnjata vezava z zlatotiskom, vezava knjig in blokov, vseh vrst koledarji

Škatle vseh velikosti, elegantno pakovanje (Stanzplakate) stojala za izložbe

na 40 reklamnih kioskih in 40 reklamnih tablah v najprometnejših ulicah mesta

Naš moderni sistem za izdelovanje poslovne reklame na lesu, kartonu, juti in drugih poroznih snoveh

RENETA

je izdelana na najnovejši higieničen način iz naravnega svežega domačega sadja
RENETA je tekoče sadje. Zato pijte dnevno **RENETO**
 Reneta je jabolčni sok brez alkohola

RENETA vsebuje iste snovi kakor sveža jabolka, zato daje Vašim otrokom Reneto. **RENETA** ima okus svežega sadja. **RENETA** ohlajena je najboljša naravna osvežujoča pijača. Jabolko je najboljšo in priporočljivo sadje, zato pijte dnevno **RENETO** ob vsakem času, pri obedu in tudi večerji. **RENETA** je zdrava za staro in mlado. **RENETA** za športnika in utrujenega človeka, za bolnika in rekonvalescenta ter ob dieti. **RENETA** je priporočljiva za

Vaše srce in za nervoznega človeka, ker ne vsebuje alkohola. Kdor iz kakršnega koli razloga ne sme piti vina, naj poskusi **RENETO**. — Jabolčni sok pijejo v Švici in Nemčiji, letno nešteto milijonov litrov, ter ga v teh državah priporočajo svetovno znani zdravniki, zato mora biti jabolčni sok **RENETA** tudi na Vaši mizi.

KAPPEL

pisalni stroji najodličnejše kakovosti, v raznih modelih za trgovino, dom in potovanje

BRENNABOR

svetovnoznana dvokolesa in lahka motor. kolesa

RADIOAPARATI

Saba, Minerva, Loewe, Graetzor

MUNDLOS

šivalni stroji, odličen nemški izdelek, po zmernih cenah

prt

KLEINDIENST & POSCH, MARIBOR
 Aleksandrova 44

Motoroil

deužba z o. z.

za razpečavanje mineralnih olj

Maribor

Bencin, petrolej, vse vrste olja in specialna avtoolja. Lastna destilacijska naprava in mešališče

Dobavno kolo „TOURING“

je naprednemu trgovcu kakor obrtniku za hitro postrežbo svojih odjemalcev nujno potrebno.

J. KADRMAS, Maribor-Melje, Kraljeviča Marka ul. 13

Izdelava poljedelskih strojev, prodaja koles, šivalnih strojev in otroških vozičkov.

Ponudbe na zahtevo — Razstavljeno na Mariborskem tednu v trgovski razstavi.

Del „Mariborskega tedna“

je brezdvomno tudi ogle d

manufakturne in konfekcijske veletrgovine
Anton Macun

Maribor, Gosposka ul. 8-10

s svojo bogato zalogo in izredno okusnimi izložbami, nakar opozarjamo vse obiskovalce!

Celjska posojilnica

d. d.

podružnica Maribor
Aleksandrova cesta 11
(Centrala Celje, Narodni dom)

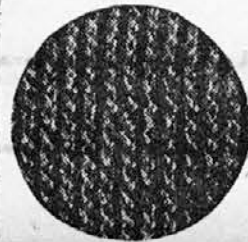
sprejema vloge

na knjižice in tekoči račun po ugodnem obcestovanju, daje kredite ter izvršuje vse bančne posle najkulantneje

M

ARIBORSKA MEHANIČNA TKALNICA IN APRETURA

DOCTOR & DRUG

Tvrdba

Karl Jančič

V MARIBORU
Aleksandrova c. 11

p r i p o r o č a

svojo bogato zalogo vsakovrstnega sukna in drugega manufakturnega blaga, perila, odej, konfekcije, klobukov, dežnikov itd. v najsolidnejši kakovosti ter po najnižjih dnevni cenah

LJUDSKA SAMOPOMOČ

V MARIBORU

registrirana pomožna blagajna
MARIBOR, ALEKSANDROVA CESTA 47
(V LASTNI PALAČI) NASPROTI GLAVNEGA KOLODVORA

zavaruje:

za pogrebno vse zdrave osebe od 17. do 70. leta do največ din 10.000—,

za doti vse mladoletne od enega do 16. leta do največ din 25.000—.

Ustanovljena leta 1927., izplačala do danes nad 32 milijonov din na pogrebninah in dotah.

Zahtevajte brezobvezno in zastonj pristopne izjave.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine proti primerni nagradi.

Rezervni fond znaša nad 7 milijonov dinarjev.

Telefon 21-31
Čekovni račun:
Pogrebna št. 10.526
Doti št. 14.954

Mestna podjetja — Prodajalna

Ni lahko sodobni gospodinji

pri izbiri električnih in plinskih aparatov in drugih naprav za kuhanje, razsvetlavo itd. Primeren nasvet, ki ga dobite v

PRODAJALNI
MESTNIH PODJETIJ
MARIBOR, Glavni trg 14

Vam bo prihranil mnogo nevšečnosti, ki so posledica slabega nakupa

TELEFON ŠT. 25-23

ČEVLJI

KARO

MARIBOR

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

PODRUŽNICA MARIBOR
CENTRALA LJUBLJANA

Najstarejši zavod v Sloveniji se
priporoča za vse v bančno stroko
spadajoče posle

Sprejema vloge na hranilne knji-
žice in tekoče račune

Devizne posle izvršuje najku-
lantneje

Telefon številka 21-46, 22-58

VELETRGOVINA
**MILOŠ
OSET**
MARIBOR

špecerijsko in
kolonialno blago
direkten uvoz

Pražarna za kavo
Mlini za dišave

Telefon 21-73

● *Sladokuscem in razvajenim gostom se priporoča*

Slaščičarna ILICH
MARIBOR, Slovenska ulica 6

PODRUŽNICA:
MELJSKA c. 2

Časopisi, inserati, šolske
in pisarniške potrebščine

HINKO SAX, MARIBOR, Grajski trg 8

Tiskovine v okusni izvršitvi v lastni tiskarni — Prešernova 31, telefon 24-18

Trgovska samopomoč v Mariboru, Jurčičeva ul. 8/1.

Ustanovljena leta 1927. Nudi trgovcem, obrtnikom, industrijcem, njih nameščencem
in svojem iz področja bivše mariborske oblasti
posmrtninsko zavarovanje proti zelo nizkim prispevkom
Na posmrtninah izplačano do danes din 1,627.616—

REDILNICA
BOMBAŽA IN MEHA-
NIČNA TKALNICA,
BARVARNA
IN APRETURA

Telef. 20-15

E. Zelenka & Co., Maribor

Jugoslavenska udružena banka d. d.

PODRUŽNICA MARIBOR

opravlja vse bančne posle najkulantneje ● Telefon številka 21-01 in 21-25

Prva hrvatska štedionica

ustanovljena leta 1846 v Zagrebu

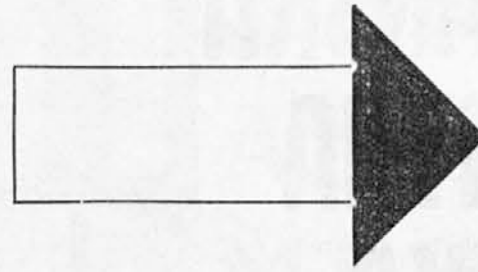
Delniška glavica Din 95.000.000

Podružnice: Bačka Palanka, Banjaluka, Beograd, Bjelovar, Slavonski Brod, Celje, Crikvenica, Cakovec, Delnice, Djakovo, Dubrovnik, Gospić, Karlovac, Kraljevica, Križevci, Ljubljana, **Maribor**, Mitrovica, Nova Gradiška, Novi Sad, Osijek, Petrovgrad, Požega, Rab, Sarajevo, Senj, Sisak, Skoplje, Split, Subotica, Sušak, Tuzla, Varaždin, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zagreb, Mihanovićeve ulica, Zemun

Brzovni naslov: Praštediona

Izvršuje vse bančne transakcije

OGLEDALA

brušena stekla, marmornato steklo za oblaganje sten v kopalnicah, stopniščih in za notranjo opremo trgovin, zalo ga vsakovrstnega stekla, (izložbene šipe) i. t. d. Popravlja starih ogledal. Zmerne cene in točna postrežba

Maribor, Koroška c. 32, Telefon 21-32

KRISTAL D.D.

Ljubljana, Tyrševa c. 14, Telefon 30-75

ELEKTRARNA FALA D.D.

Največja električna centrala v Jugoslaviji

Sedem agregatov na Dravi skupaj s 50.000 konjskimi silami

Daljinovodi do Maribora, Varaždina in Trbovelj

Telefon 24-50

Stikalna postaja: Zgornje Radvanje

Telefon 23-22

Ravnateljstvo: Maribor, Vrazova ul. 2

Telefon 23-21

KOŽUHOVINA

PETER SEMKO, Maribor, Gosposka št. 37

Krznar in izdelovatelj športnih ter uniformskih čepic
Velika zaloga vseh uniformskih potrebščin. Solidna postrežba

PONTOS CENTRALA d. z o. z. MARIBOR

Meljska cesta št. 55

Izdelovalnica pontosaparatorov k polavtomatskim tehtnicam, odobrenih po kr. ministrstvu (oddelek za mere in dragocene kovine) v Beogradu.
Telefon inter. 23-78

Na Mariborskem tednu od 6. do 15. 8. 1938. se bo razstavil ta epohalni aparat na hodniku meščanske šole v I. nadstropju ter se bo predočila notranjost mehanizma vsakemu interesentu. Pri naročilih aparatov na Mariborskem tednu se bodo dovoljevale znižane cene

aromo
barvo
izdatnost

daje kavi

STAVBENO PODJETJE

Rudolf Killmann

M A R I B O R

Posamezne stroke: Zidarstvo, tesarstvo, železobetonsko, mizarstvo s strojnim obratom, trgovina z lesom in stavbenim materialom

Ustanovljeno leta 1873

Premirano z zlato medaljo leta 1922

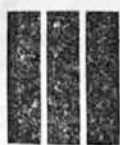
Pisarna in obrat: Meljska cesta 23-25
Parna žaga in tesarstvo: Kejžarjeva ul. 10

TELEFON ŠT. 20-42

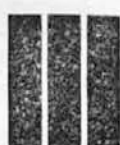

Vsakemu ni mogoče iti v kopališče

vendar

**more vsak žrtvovati
din 100.- (20-25 velikih
steklenic) ter mesec
dni piti mesto druge
vode našo znamenito**

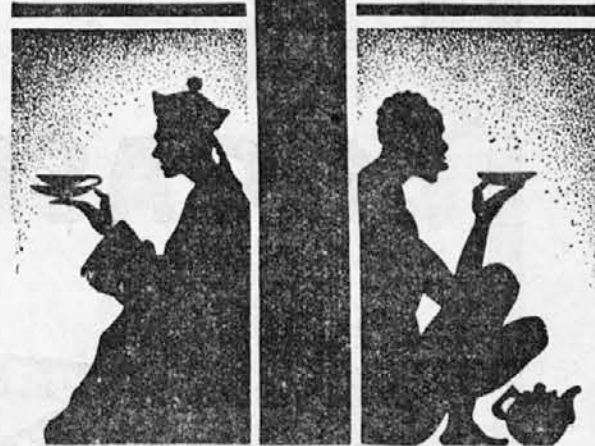
Radensko

z rdečimi srci!

ČAJ KAVA

Z. Anderle
GOSPOSKA UL. 20.

Angleško in češko

SUKNO

ter tirolske lodne
ima vedno v lepi izbiri
na zalogi trdka

Franjo Majer
Maribor, Glavni trg 9

NEUMANNA NASLJEDNICI

Mehaniška tkaonica, bojadisa-
ona, štamparija i apretura
pamučnih i svilenih tkanina

Osnovano leta 1878
Telefon broj 57

Izradjuje sve vrste svilene i
pamučne tkanine. — Preuzima
u izradu i tudju sirovinu

ČAKOVEC
Savska banovina

- * Kovčegi
- * ročne torbice
- * aktovke
- * denarnice
- * nahrbtniki
- * gamaše

Ivan Kravos, Maribor
Aleksandrova 13. Tel. 2207.

Oglejte si izložbe, gotovo najdete kaj pri-
mernega za potovanje, za domačo rabo, za
za vsak dan in vsak stan

PODRAVSKA TISKARNA D. O. O.
MARIBOR · GREGORČICEVA 6

A. Senčar in sin

veletrgovina
špecerijskega in
kolonialnega blaga

Ptuj

Naročajte in širite
„Trgovski list“!

Da čimbolj razširi svoje polnilno pero
v Jugoslaviji, bo GOLDMICHEL v pri-
hodnjih 4 tednih razpošiljal garnituro
1 originalnega polnilnega peresa Gold-
michel s 25 letnim jamstvom in 1 mo-
dernega patentiranega svinčnika po
povzetju za ceno din 55.—
Pri naročilu je treba navesti, ali naj bo pisava
tanko, srednja ali široka. — Izkoristite ugodno
priliko, kajti s to ceno so komaj plačani
uvozni stroški. — Jugoslav. gen. zastopstvo
GOLDMICHELBAUER · ENGEL,
MARIBOR
POŠTNI PREDAL ŠTEV. 91

ROGAŠKA

S L A T I N A

Ni samo zdravilna, prav prijetna
in osvežilna pijača, pomešana z
vinom ali sadnimi sokovi, je
naravna mineralna voda
ROGAŠKA SLATINA
Trgovec in gostilničar postreže naj-
bolje svojim odjemalcem in gostom,
ako jim nudi Tempel,
Styrijo, Donat

TRGOVCI!

V interesu vsega na-
šega narodnega gospodar-
stva je poboljšanje naših
poljskih pridelkov.

Umetna gnojila

znatno pripomorejo
k temu. Priporočajte Vašim
odjemalcem umetna gnojila

Tvornice za

dušik d. d. Ruše

in sicer: apneni dušik,
apneno sečnino,
**nitrofoskal I, nitrofo-
skal II, nitrofoskal III**
in nitrofos!

Ista tvornica izdeluje karbid
za acetilensko razsvetljavo
kakor tudi
za avtogeno varjenje

MARIBORSKI TRGOVCI

otvorite tekoče račune svojega gotovinskega
prometa pri

Mestni hranilnici

Nudimo Vam posebno ugodne pogoje

MESTNA HRANILNICA v Mariboru je Vaš zavod!

Poslovni čas: vsak delavnik od 9—12. - Telefon
štev. 20-03. — Maribor, Orožnova ulica štev. 2

Svoji k svojim!

Svoje najokusnejše mesne izdelke
in raznovrstne konzerve priporoča

Jos. Benko

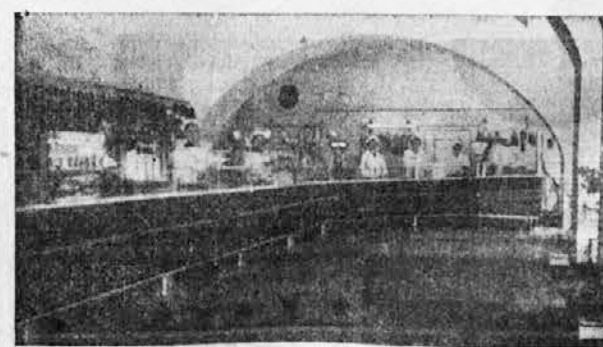
Tovarna mesnih izdelkov

Jugoslovanska

proizvodnja baconov

in eksportno podjetje

Murska Sobota

ki je glede obsega in konstrukcije
eno najznamenitejših svoje vrste

Podružnice: Maribor, Glavni trg 16
Maribor, Aleksandrova cesta 19
Celje, Kralja Petra cesta 13
Gornja Radgona

ZAHTEVAJTE CENIKE!

ELITNA
KONFEKCIJA

Mastek • Maribor

PRINAŠA VEDNO
NAJNOVEJŠE ZA
DAME IN GOSPODE

KAKOR LETA 1918

TAKO LETA 1938

in za vso bodočnost
služi svojemu narodu

Tiskarna

sv. Cirila v Mariboru in Ptujju

Geslo narodnega tabora pred sedemdesetimi leti: Svoji k svojim! - bodi geslo tudi danes!

Pišite po
prospekte!

**SOFRA
KARTOTEKE**

predstavljajo višek pregled-
nosti, praktičnosti in Vam
prihranijo mnogo dela, truda,
časa in denarja

Zastopniki se sprejemajo

SOFRA

MARIBOR, GREGORČIČEVA 24

PTUJSKA MEHANIČNA DELAVNICA

Žigon Angela

Vam priporoča sledeče svoje izdelke:
flanele, barhente, šotne, bela platna, gradle,
oksforde, molinose itd. • Zahtevajte cenik!

UNIO družba z o. z.
MARIBOR

Obiščite 7. Mariborski teden!

Naročajte »Trgovski list«!

STAKLO B. TOBER

Št. Vid nad Ljubljano

DETAJLNA PRODAJALNA: Št. Vid, končna postaja cestne železnice

Telefon 39-64

Nudi Vam: medicinsko steklo, stavbeno steklo in znane kozarce za
vkuhanje sadja znamke „Fruta“, tehnično steklo, kakor aku-
mulatorje in drugol Zahtevajte ponudbe!

Generalno zastopstvo za Jugoslavijo tvrdke

Akc. spol. První česká sklárna, Kyjov Č.S.R.

LJUDSKA POSOJILNICA

V LJUBLJANI, r. z. z neom. z.

LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA CESTA 6, V LASTNI PALAČI

Obrestuje hranilne vloge
najugodnejše

Novo in stare vloge, ki so v celoti vsak čas raz-
položljive, obrestuje po 4%, proti odlovedi do 5%

Podružnice:

CELJE
KRANJ
MARIBOR
NOVI SAD
PTUJ
RAKEM
SLOVENJ GRADEC
SPLIT
ŠIBENIK
ZAGREB

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA

LJUBLJANA, Tyrševa cesta 1

Se priporoča za vse v bančno stroko spadajoče transakcije
NAJSTAREJŠA DOMAČA BANKA

DELNIŠKA DRUŽBA PIVOVARNE

„UNION“

Pivovarna in sladarna. Tovarna
za špirt in kvas v Ljubljani

Poštni predal 45

Priporoča svoje izborne izdelke, in sicer:

SVETLO IN ČRNO PIVO

V SODIH IN STEKLENICAH

Pekovski kvas, čisti rafinirani špirt. Telefon 23-10 in 23-11

Ustanovljeno leta 1885.

Kranj

Industrija perila in
splošne konfekcije

Veletrgovina manufakture

Priznano
solidni vir za trgovce

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

Ljubljana, Prešernova ulica 50 (v lastnem poslopiju)

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84 — Brzjavni naslov: KREDIT LJUBLJANA

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predjmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic in kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo. — Safe-deposits itd.

C. I. HAMANN izdelovalnica vsakovrstnega perila — Mestni trg LJUBLJANA

TOTRA

tovarna trakov, družba z o. z. v Ljubljani

IZDELUJE VRVICE ZA RIBIČE, TRAKOVE ZA ČEVlje, PRAMENA I. T. D.

ANGLEŠKA ZAVAROVALNA DRUŽBA ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ustanovljena 1720. leta

Glavni zastopnik za dravsko banovino:

Ing. Joško Kobi, Ljubljana, Resljeva cesta 16-18 Telefon št. 22-60

Družbena imovina £ 29.290.966-03, t. j. preko 7 milijard dinarjev

Zavaruje: Požar, šomaž, vlomsko tatvino, avtomobilske škode in nezgode, trajno in začasno nesposobnost, razbitje stekla, dolžnost jamstva in potres

Božič Anton

Tkalnica volnenih in bombažnih tkanin

- Izdeluje gradle za žimnice
- brisače
- oksforde
- prte vseh vrst

Kupujte pri domačem podjetju

KRANJ PRIMSKOVO
Telefon int. št. 91

Delajte za napredek trgovskih organizacij!

KOŽUHOVINO

Telefon 22-62

vseh vrst, posebno lepe srebrne kanadske listice

pri **DOLENC JOSIP, LJUBLJANA**

trgovina s kožuhovino — Sv. Petra cesta 19

Ako želite imeti

odlične tiskovine

poslužite se tiska iz

Izdeluje:

ANTON ČERNE, graver, Ljubljana, Dvorni trg 1
Telefon 38-61 • Etikete, štampilje, gravure

Birmanska darila

ure, zlatnina, srebrnina in optični predmeti po nizkih cenah pri

J. VILHAR, urar, LJUBLJANA
SV. PETRA CESTA ŠTEV. 36

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE

TISKARNE

reg. zadr. z o. zav.

LJUBLJANA, KOPITARJEVA 6

Nudi po izredno nizkih cenah: Salda-konte, štrance, tournale, šolske zvezke, mape, odjemalne knjižice, risalne bloke itd.

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE MIHELČIČ IVAN, LJUBLJANA

BORŠNIKOV TRG ŠT. 1 — TELEFON 27-04

Izvršujemo vse nove napeljave, preureditve, dograditve in popravila instalacij za luč, moč, signale, radio itd. Vse formalnosti, prijave in naprava načrtov za stranke za priklop na omrežje krajevnih elektrarn izvršimo brez doplačil. Popravljamo vse električne aparate, motorje, likalnike itd. Dobavljamo za instalacije in popravila prvovrstni material, kakor tudi svetila in žarnice. — Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. — Cene zmerno. — Postrežba točna in solidna. — Zahtevajte reference. — Kličite telefon 27-04!

Najugodnejše dobavlja vagonске količine moke, koruze, pšenice, ovsu itd. tvrdka

BREGAR & KREK, Ljubljana

Miklošičeva c. 19, palača Vzajemne zavarovalnice

Telefon 36-75 — Brzjavke Žitopromet

Prometna banka d. d. v Ljubljani

ki je izplačevala ves čas denarne krize stare in nove vloge brez vsake omejitve, se priporoča za vse bančne posle, katere izvršuje najugodnejše. — Nakupuje in prodaja tuji denar po najboljšem tečaju. — Daje trgovska posojila. — Vloge obrestuje proste po 4%, vezane do 5%.

LIPSKI JESENSKI SEJEM 1938

Začetek: 28. avgusta

60% popusta na nemških železnicah, znatni popusti v drugih državah

VSA POJASNILA DAJEJO: Zvanični biro Lajpciškega sejma, BEOGRAD, Knez Mihajlova 33/L.

in častni zastopniki: Ing. G. TUNNIES, LJUBLJANA, Tyrševa cesta 33. Telefon 27-62

in

JOS. BEZIJK, MARIBOR, Gosposka ulica 25. Telefon 20-97

Ustanovljeno 1876

Mednarodni spedijski biro v Ljubljani

Lastni konc. carinsko posredniški biro — Skladišča z direktno zvezo s progo drž. železnic. Zastopstva v vseh trgovskih in industrijskih centrih tu- in inozemstva

Ustanovljeno 1876

R. RANZINGER

Brzjavni naslov: Ranzinger. Telefon: 20-60, 31-60

Trgovci!

PREŠITE ODEJE

nabavite najceneje pri industriji odev

F. Dobovičnik • Celje

Automontaža d. d.

LJUBLJANA - Pražakova 13 - Telefon 30-47

Tovarna: Kamniška ulica 25 - Telefon 30-47

Izdelovanje patentiranih jeklenih karoserij za avtobuse

Prodaja Magirus-Deutz Diesel tovornih avtomobilov za vse svrhe ter kompletnih avtobusov

TISKARNA MERKUR D.D.

v Ljubljani, Gregorčičeva ulica št. 23

Tel. 25-52

Tiska knjige, brošure, revije, časopise, uradne, trgovske in vsakovrstne tiskovine - V lastni založbi tiska „Službeni list kraljevske banske uprave dravske banovine“

V lastni založbi tiska Zbirko zakonov in uredb i. dr. Zahtevajte proračune! — Tiska v eni ali več barvah — vsa dela izvrši hitro, lično in po zmerni ceni

Umetniški tisk — Rototisk — Stereotipija — Lastna knjigoveznica

Adolf Prah

Tovarna volnenih in bombažnih tkanin

KRANJ

Izdeluje:

- rjavo kofenino.
- brisače,
- oksforde,
- touringe,
- razno blago za spodnje perilo,
- flanele,
- barhente,
- gradle itd.

Kupujte pri izključno domačem podjetju!

Že v 24 urah barva, plesira in kemično snaži obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovrtnike in mašete. Pere, suši, munga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Selenburgova ul. 3

Telefon št. 22-72.

Splošna trgovska d. z. o. z.

St. Vid nad Ljubljano št. 91
Ljubljana, Tyrševa cesta 33
(javna skladišča)

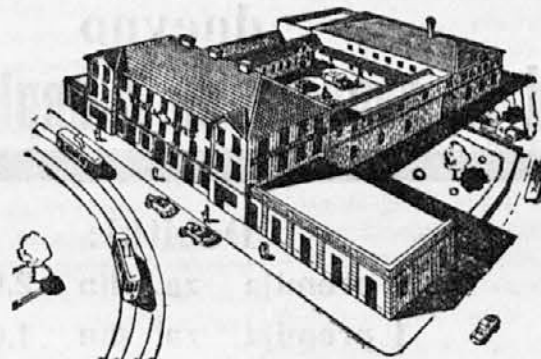
Kolesa, motorji, šivalni stroji najboljših znamk po najnižjih cenah.

Na debelo! Na drobno!
Zahtevajte ponudbe!

ANT. KRISPER COLONIALE LASTNIK VERLIČ JOSIP, LJUBLJANA

TYRŠEVA C. 31 — BLEIWEISOVA C. 56

Veletrgovina kolonialne in špicerijske robe
Veleprazarna kave / Milini za dišave
Telefon interurban 2263 / Brzojavni naslov: Verlič Ljubljana / Ustanovljeno leta 1834

POSLOVNA HIŠA IN SKLADIŠČA

Direktni vvoz kave, čaja, južnega sadja, dišav in vsega drugega kolonialnega blaga.
Zaloga spirita, žganja in vseh mineralnih voda.
Točna postrežba / Ceniki na razpolago

Zveza za tujski promet v Sloveniji, Ljubljana — Tujskoprometna zveza, Maribor

Vse za potovanje

v biljetarnah,
menjalnicah in informacijskih poslovalnicah:

Ljubljana, Tyrševa 11, tel. 24-72, 41-31; Maribor, Trg svobode — Grad, tel. 21-22, 21-29; Bled, tel. 245; Celje, tel. 119; Dravograd-Meža, tel. 2; Gornja Radgona, tel. 21; Korensko sedlo-Jesenice, tel. 621; Ljubljana, Hotel Metropol, tel. 33-84; Maribor, glavni kolodvor, tel. 26-69; Ptuj, tel. 23; Rogaska Slatina, tel. 1; Št. Ilj, tel. 6

Putnik

Kmetijski hranilni in posojilni dom

Telefon št. 28-47 V LJUBLJANI Brzojavi: Kmetiskidom

reg. zadr. z neomejeno zavezo
Tavtorjeva ulica 1
podružnica v Mariboru

Račun poštno hranilnice števil. 14.257

Račun pri Narodni banki

- Eskontuje menice
- Daje kratkoročna posojila
- Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domač. zavodu!

4% do 5%
Za vse vloge tudi popolno varnost
Otvorila se kot zbirna

»JUGOSLAVIJA« največja domača delniška zavarovalna družba

zavaruje: življenje, požar, vlomska tatvino, jamstvo, nezgode, transport, steklo, točo, avtomobile in živino

Lastne palače in zgradbe v Ljubljani, Aleksandrova cesta 11 in Gospodarska cesta 4, nadalje v Beogradu, Zagrebu, Osijeku in Petrogradu

Pojasnila daje ravnateljstvo za dravsko banovino v Ljubljani, Tyrševa cesta 15, (telefon 25-71) in vse njegove podružnice in krajevna zastopstva

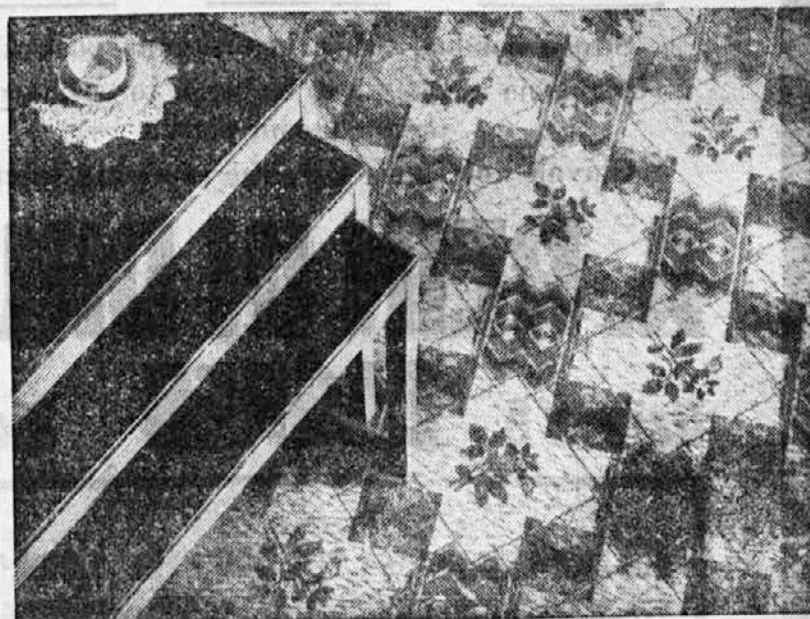
MIKA

Izdeluje

vsakovrstne pletenine, nogavice, zimsko in letno trikotažo, svileno perilo, kopalne obleke, hlačke itd.

Trgovci, zavarujte se le pri zavarovalnicah, ki inserirajo v »Trgovskem listu«!

Specialna zaloga platna, belega in pralnega blaga
Robert Goli
Ljubljana
Selenburgova 3

LINOLEJ v veliki izbiri priporoča tvrdka A. & E. Skaberné, Ljubljana

»Indus« družba z o. z.

tovarna usnja, jermen in usnjenih izdelkov

Telegr. »Indus«

LJUBLJANA

Telefon inter. 25-28

- vse vrste usnja
- pogonska jermena
- okrogla jermena
- šolske mape
- aktivke
- listnice
- denarnice
- gamaše
- kolesne torbice
- i. t. d.

Zahtevajte ponudbe!

Veliko zaključno žrebanje

36. kola Državne razredne loterije se vrši

dnevno

od 11. avgusta do 7. septembra t. l.

Dobitki:

1 premija za din	2.000.000.—
1 premija za din	1.000.000.—
1 premija za din	500.000.—
1 premija za din	400.000.—
6 dobitkov po din	200.000.—
12 dobitkov po din	100.000.—
15 dobitkov po din	80.000.—
15 dobitkov po din	60.000.—
15 dobitkov po din	50.000.—
15 dobitkov po din	40.000.—
20 dobitkov po din	35.000.—
25 dobitkov po din	30.000.—
25 dobitkov po din	25.000.—
40 dobitkov po din	20.000.—
50 dobitkov po din	15.000.—
60 dobitkov po din	12.000.—
200 dobitkov po din	10.000.—
250 dobitkov po din	8.000.—
300 dobitkov po din	6.000.—
345 dobitkov po din	5.000.—
350 dobitkov po din	3.000.—
34.257 dobitkov po din	1.000.—

skupno din 56,927.000.-

Cena srečk:

$\frac{1}{4}$ srečka
din 1000.-

$\frac{1}{2}$ srečka
din 500.-

$\frac{1}{4}$ srečka
din 250.-

Strogo solidna, točna in diskretna postrežba!
Originalne srečke za to žrebanje razpošilja proti
predhodnemu plačilu

Glavna kolektura Državne razredne loterije

A. REIN IN DRUG

Gajeva 8 ZAGREB Ilica 15

Premije od
din 1.500.000.-, 1.200.000.- in 1.000.000.-
so zadele dosedaj enajstkrat pri nas kupljene srečke

Mariborski otok

Biser Maribora

je naše letno kopališče na Mariborskem otoku

Ne zamudite prilike, da si ga ob posetu Maribora ogledate
Z mestom stalne zveze z udobnimi avtobusi
Kopališka restavracija Vam nudi dobra in poceni okrepčila

Trgovci in obrtniki!

Vaše stanovsko glasilo
je „Trgovski list“

STEKLARNA

Ivan Kovačič

Trgovina stekla
in porcelana
Brušenje stekla
Izdelovanje
ogledal

Koroška c. št. 10
Telefon št. 24-33

Slovenska ul. 10
Telefon št. 21-14

Maribor

Ne pozabite mi privediti
prinesiti

Terpentinovo
milo

Zlatorog

ZAHVALA

Za preobite dokaze iskrenega sočustvovanja, ki smo jih
prejeli ob bridki izgubi našega ljubljenege očeta, brata, starega
očeta, strica in tasta, gospoda

ILIJE PREDOVIČA

se tem potom vsem najiskreneje zahvaljujemo.

Posebno se zahvaljujemo čč. duhovščini, Ljubljanskemu
Sokolu ter ostalim korporacijam in društvom za častno spre-
stvo pri pogrebu, pevskega zboroma društev Sava in Slavec za
žalno petje, vsem darovalcem vencev in svežega cvetja, čč. se-
stram in gospodom zdravnikom dr. F. Misu in dr. I. Tavčarju
za požrtvovalno pomoč med boleznijo, ter končno vsem, ki so
dragega pokojnika v tako častnem številu spremili na njegovi
poslednji poti.

Maša zadošnica za blagopokojnim se bo brala v petek
5. avgusta ob 7. uri zjutraj v farni cerkvi sv. Petra v Ljubljani.

LJUBLJANA, dne 3. avgusta 1938.

Žalujoči ostali:

JANKO, RUDOLF, sinova; DANICA por. MILOVANOVIČ, ZORA,
hčeri; JELA por. POPOVIČ, sestra; PAVLA PREDOVIČ roj.
ČESNOVAR sinaha; SPASOJE MILOVANOVIČ, zet; vnuki in
vnukinje, ter ostalo sorodstvo.